

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde

2022. gada 13. septembrī

Turpinājums

2022. gada 20. septembrī

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētājs

Aldis Laviņš.

A. Laviņš.

Labrīt, sēdieties lūdzu!

Turpinām tiesas sēdi.

Dienas kārtībā ir pieaicināto personu uzklaušīšana.

Un kā nākamā pieaicinātā persona ir Tieslietu ministrija. Tieslietu ministriju šajā tiesas sēdē pārstāv Valsts sekretāra vietniece politikas jautājumos Anda Smiltēna.

Smiltēnas kundze ir ieradusies uz tiesas sēdi. Personu apliecinātie dokumenti ir pārbaudīti un pilnvarojums ir pārbaudīti?

A. Ziemeļe.

Dokumenti pārbaudīti.

A. Laviņš.

Paldies.

Smiltēnas kundze, lūdzu! Lūdzu, aicinu jūs Tieslietu ministrijas vārdā sniegt viedokli.

A. Smiltēna.

Labrīt, godātā tiesa! Klātesošie!

Tieslietu ministrija savu rakstveida viedokli lietā ir sniegusi jau 2001. gada 9. novembrī. Tas ir pieejams lietā un droši vien lietas dalībnieki ar to ir iepazinušies, tādēļ arī ar jūsu atļauju es sniegšu tikai īsu lietas kopsavilkumu.

Pieteicēji ir iesnieguši konstitucionālo sūdzību par apstrīdēto tiesību normu kopumu, tas ir, Elektroenerģijas tirgus likumu un Ministru kabineta 560. noteikumu atsevišķu tiesību normu kopumu neatbilstību Satversmes 105. panta pirmā teikuma un Satversmes 1. pantam tiktāl, ciktāl tas skar tiesiskās palāvēības principu.

Tādējādi Tieslietu ministrija ir vērtējusi, vai konkrētajā gadījumā ir aizskartas tiesības uz īpašumu.

Apstrīdētās tiesību normas ir attiecināmas uz komersantu, kas ražo elektroenerģiju, tiesībām pārdot no atjaunojamajiem energoresursiem saražotu elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros. Līdz ar to būtu noskaidrojams, vai tiesības uz šādā kārtībā saražotu elektroenerģiju ir ietveramas Satversmes 105. panta pirmā

teikuma tvērumā. Tieslietu ministrija savā viedoklī ir balstījusies, un savā analizē, uz Satversmes tiesas un Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru.

Un šeit dažas tēzes.

Ar tiesībām uz īpašumu Satversmes tiesas judikatūrā ir saprotams ļoti plašs mantisko attiecību loks, tajā skaitā ķermeniskas lietas, bezķermeniskas lietas, tai skaitā arī prasījumi un tajā skaitā daļēji arī nākotnes prasījumi un nākotnes īpašums.

Ar tiesībām uz īpašumu var saprast ķīlas tiesības, servitūtu tiesības, autortiesības un arī tiesības uz ekonomisko labumu, ko var iegūt no jau noslēgtajiem līgumiem.

Vēlētos vērst arī uzmanību uz trim tēzēm Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā, kas šajā judikatūrā ir plaši nostiprinātas.

Tātad, Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir secinājusi, ka ar jēdzienu „īpašums” Konvencijas 1. protokola 1. panta izpratnē jāsaprot gan nekustamais, gan kustamais īpašums, turklāt šis jēdziens ietver arī tiesības un intereses, piemēram, līguma tiesības ar ekonomisku vērtību un dažādas ekonomiskas koncesijas.

Otrkārt, Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir secinājusi, ka Konvencijas 1. protokola 1. pants negarantē tiesības uz īpašuma iegūšanu kā tādas. Viņas garantē tiesības uz īpašumu, kurš ir nākotnē jau tieši paredzams.

Treškārt, Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka nav tiesību paļauties uz īpašuma iegūšanu, ja nav iespējams konstatēt, ka eksistē pietiekami dibināta prasība, kuras izpildi varētu pieprasīt. Nākotnes ienākumi uzskatāmi par īpašumu vienīgi tad, ja tie jau nopelnīti vai pastāv prasība, kuru var apmierināt.

Šīs konkrētās lietas ietvaros mēs tādējādi secinām, ka īpašumtiesības attiecas uz tiesībām pārdot saražoto elektroenerģiju. Tajā brīdī, kad valsts elektroenerģiju jau ir nopirkusi un no valsts pastāv tiesības prasīt samaksu atbalsta shēmas ietvaros, OIK shēmas ietvaros. Šajā gadījumā mēs secinām, ka ar apstrīdēto tiesību normu kopumu netiek nedz ierobežotas tiesības pārdot elektroenerģiju brīvajā tirgū, nedz tiesības joprojām turpināt strādāt OIK shēmas atbalsta ietvaros, ievērojot zināmus nosacījumus. Mūsaprāt, tiesības uz īpašumu aptverās uz tiesībām saņemt maksu par pārdotu elektroenerģiju un to ir iespējams izdarīt gan brīvajā tirgū, gan ievērojot OIK shēmas nosacījumus. Savukārt apstrīdētās tiesību normas tieši attiecas uz nosacījumiem, kādā kārtībā ir jābūt saražotai elektroenerģijai, lai viņu varētu valsts pirkt atbalsta shēmas ietvaros.

Tātad, mūsaprāt, iespējamais aizskārums attiecas tieši uz nosacījumiem, kā ir jāražo elektroenerģija, bet ne uz pašām īpašumtiesībām tad, kad elektroenerģija ir jau pārdota un var prasīt samaksu no elektroenerģijas pircēja, vai tā būtu valsts OIK shēmas ietvaros, vai tas būtu brīvā tirgus kāds elektrības pircējs.

Iespējams tiesā šīs lietas ietvaros ir jāanalizē arī jautājums, vai ar tiesībām uz īpašumu aptverās tiesības pārdot elektroenerģiju, tieši OIK shēmas ietvaros, un tādējādi gūt varbūt lielāku ekonomisko labumu, vai citiem vārdiem - lielāku peļņu.

Tad, kā tas izriet no Satversmes tiesas judikatūras, tiesības uz nākotnes peļņu neietilpst... personas intereses gūt peļņu neietilpst Satversmes 105. panta tvērumā, jo šāda abstrakta iespējamība nav uzskatāma par īpašumtiesību objektu. Tātad tiktāl, ciktāl mēs runājam par konkrētas peļņas gūšanu, tas neattiektos uz Satversmes 105. panta pirmo teikumu.

Tādējādi mēs secinām, ka patiesībā Tieslietu ministrija nesaskata šajā lietā Satversmes 105. panta pirmā teikumā nostiprināto īpašumtiesību aizskārumu.

Papildus tam ir jāvērtē, kādā veidā šie nosacījumi, kuri ir izvirzīti elektroenerģijas ražošanai, varētu ietekmēt pieteicēju tiesisko paļāvību. Šajā gadījumā plašu tiesiskās paļāvības izvērtējumu ir sniegusi gan Saeima, gan Ministru kabinets. Tieslietu ministrija lielā mērā pievienojas šim izvērtējumam.

Papildus varam uzsvērt varbūt vienīgi nianšes, ka arī pašas Eiropas Savienības tiesības, ar kurām plaši argumentē pieteicējs, norāda uz to, ka tieši elektroenerģijas ražošanas jomā, kas ir cieši saistīta ar vides aizsardzību, ar zaļo kursu, šobrīd notiek ļoti aktīva attīstība un dinamika.

Arī pats direktīvas 2018/2001 6. pants, uz ko atsaucas pieteicēji un kam es vēlāk pieskaršos, pasaka to, ka izmaiņas atbalsta shēmā nedrīkst būt tādas, kas ietekmē jau iegūtās tiesības vai mazina ekonomisko dzīvotspēju. Tātad šis pants jau prezumē, ka šeit neizbēgami būs izmaiņas šajā te komercdarbības jomā saistībā ar aizvien ciešāku kursu uz zaļo enerģiju, uz nepieciešamību lietderīgi ražot enerģiju un lietderīgi izmantot esošos resursus, tajā skaitā arī elektroenerģiju.

Tādējādi, mūsaprāt, šis arguments liek domāt, ka komersantam nebija tiesību paļauties uz to, ka nekādu izmaiņu nebūs pilnīgi visā periodā, par kuru ir saņemta šī te atļauja būt OIK iepirkuma shēmas ietvaros. Tātad komersantam būtu bijis saprātīgi rēķināties, ka nosacījumi šeit var mainīties.

Papildus tam uzsveram arī, ka šajā gadījumā likumdevējs bija devis deviņu vai desmit mēnešu pārejas periodu, kas deva tiesības sagatavoties šāda regulējuma ieviešanai. Acīmredzot likumdevējs bija ņēmis vērā caurmēra pasākumus, kas būtu jāveic šajā procesā un tātad šeit nav redzams arī acīmredzams tiesiskās paļāvības pārkāpums tajā jomā, ka normatīvais regulējums stājas spēkā uzreiz, nedodot nekādas iespējas pārkārtot savu saimniecisko darbību.

Tieslietu ministrijas rakstveida apsvērumos ir analizēti arī vairāki argumenti, ko pieteicēji izvirza attiecībā uz neatbilstību Eiropas Savienības tiesībām kā tādām.

Un šeit tikai īsi minēšu, ka šeit mums ir jādarbojas ar vismaz piecām direktīvām un vismaz septiņiem Ministru kabineta noteikumiem, bet tātad es lietošu varbūt apkopojot, ka ir mums trīs direktīvas, kas attiecas uz atjaunojamiem energoresursiem un elektroenerģijas ražošanu no tām, tajā skaitā nozīmīgākā būs direktīva 2018/2001 un divas direktīvas, kas attiecas uz elektrības ražošanu koģenerācijā, no kurām nozīmīgākā lietā būs direktīva 2012/27.

Tiktāl, ciktāl Tieslietu ministrija saprata pieteicēju argumentus, pieteicēji argumentē, ka ar šīm piecām direktīvām, ar trim atjaunojamo energoresursu direktīvām un divām koģenerācijas direktīvām, ir ieviesti divi pilnībā nodalāmi mehānismi, kādā veidā Eiropas Savienība skatās un kādā Eiropas Savienība vēlētos redzēt elektroenerģijas ražošanu un, ja nu gadījumā valsts izvēlas to darīt, arī atbalsta shēmas, kādas valsts ir ieviesusi saistībā ar šiem diviem tehnoloģiski nodalītajiem procesiem.

Tieslietu ministrijas ieskatā visas šīs direktīvas ir... viņu tiesiskais izdošanas pamats ir Līguma par Eiropas Savienības dibināšanu 194. pants, kurš nosaka šādu direktīvām kopīgu mērķi, protams. Saistībā ar iekšējā tirgus izveidi un darbību un attiecībā uz vajadzību saglabāt un uzlabot vidi, Savienības enerģētikas politika dalībvalstīm savstarpēji solidarizējoties tiecas a) nodrošināt enerģijas tirgus darbību, b) nodrošināt energoapgādes drošību Savienībā, un c) šis būtu svarīgākais apakšpunkts, veicināt energoefektivitāti un taupību, kā arī jaunu un neizsīkstošu enerģijas veidu attīstību.

Tieslietu ministrijas ieskatā šīs piecas direktīvas ir tikai divi instrumenti, kas ir pakļauti vienam mērķim, tātad, taupība, zaļais kurss, saražotās elektroenerģijas lietderīga izmantošana, tajā skaitā ražošana koģenerācijā.

Direktīvu mērķis patiesībā ir noteikt, kādas tehnoloģijas tiek izmantotas un harmonizē to, kādās tehnoloģijās saražotu elektroenerģiju mēs varam uzskatīt par saražotu koģenerācijā, kādu uzskatīt par saražotu no atjaunojamiem energoresursiem, lai Eiropas Savienības ietvaros kopumā varētu saskaitīt un mērīt to, kādā veidā Eiropas Savienība sasniedz kopējos izvirzītos mērķus energoefektivitātē. Tātad, lielā mērā arī statistikas mērķiem un lielā mērā veicināt to, lai elektroenerģija būtu zaļa. Tās tikai dažos atsevišķos punktos pieskarās tam, ka valsts var noteikt valsts atbalstu ar šādām darbībām, atstājot valstij ļoti lielu rīcības brīvību izvēlēties, kad un kādu atbalstu noteikt par vienu vai otru veidu.

Tas, ka Latvija izvēlējās ieviest šo dažādos Ministru kabineta noteikumus un tradicionāli tātad prasības pieteikumā bija norādīti, ka Latvijā tātad atjaunojamo energoresursu tiesību normas pamatā ir Ministru kabineta noteikumos Nr. 560, savukārt koģenerācijā ražotās elektrības atbalsta shēmas ir Ministru kabineta noteikumos Nr. 561. Tā ir drīzāk juridiskās tehnikas lieta un nacionālā, teiksim, izvēle, kādā veidā ir sadalīts šis, bet no Eiropas Savienības tiesību normām mēs neredzam argumentus, kādēļ šie procesi nevarētu būt regulēti arī, piemēram, vienos MK noteikumos vai daļēji pārklāties tas, kā tiek ražota elektrība.

Papildus tam mēs gribam norādīt, ka šajās direktīvās netiek harmonizēts veids, kādā valstij būtu jāizvirza nosacījumi atbalsta saņemšanai. Mūsuprāt, tieši šis lielais strīdus punkts esošajā lietā ir tieši par to, vai valsts varēja izvirzīt šādus nosacījumus elektroenerģijas ražošanai, lai viņu iekļautu atbalsta shēmā. Šīs piecas direktīvas neharmonizē šo jautājumu. Tātad, atstāj ļoti plašu rīcības brīvību valstij, nosakot tikai

atsevišķus pamatprincipus, kas valstij būtu jāņem vērā, ja tā izvēlas ieviest atbalsta mehānismus. Tātad ciktāl tas attiecas uz to, ka Eiropas Savienības tiesību kopums neļautu valstīm elastīgi pārskatīt šos mehānismus un kaut ko, kas varbūt ir attiecināts iepriekš uz koģenerāciju, attiecināt arī uz ražošanu no atjaunojamajiem energoresursiem, mēs šeit nesaskatījām pamatu.

Nākamais pieteicēju arguments saistībā ar Eiropas Savienības tiesībām ir saistāms ar 2018/2001 direktīvas 6. pantu 1. un 2. punktu, kas nosaka, ka „dalībvalstis nodrošina, ka atjaunojamās enerģijas projektiem piešķirtā atbalsta līmenis un ar atbalstu saistītos nosacījumus nepārskata tā, ka tie negatīvi ietekmē šādi piešķirtās tiesības un apdraudēta jau attīstīto projektu ekonomiskā dzīvotspēja”.

Un mūsu ieskatā šis ir viens no argumentiem, ko pieteicējs sasaista tieši ar Satversmes 1. pantā nostiprināto tiesisko paļāvību un tādēļ šis arguments būtu jāvērtē tiesiskās paļāvības kontekstā.

Citastarpā direktīva ir jau stājusies spēkā, tātad nav šaubu, ka viņa ir Latvijas tiesībās bijusi jāpārņem, vai, ja ir pārņemta nepareizi, tādā gadījumā būtu tieši piemērojama.

Tieslietu ministrija mēģināja noskaidrot tieši šo jēdzienu „piešķirtās tiesības un jau atbalstīto projektu ekonomiskā dzīvotspēja” tvērumu, izvērtējot direktīvas sagatavošanas materiālus.

Un šeit mēs vērtējam Direktīvas 2018/11 29. apsvērumu, kas nosaka „neskarot līgumu par Eiropas Savienības dibināšanas 107., 108. pantu, būtu jānodrošina, ka atjaunojamās enerģijas atbalsta rīcībpolitika, ir prognozējama un stabila un nevajadzētu pieļaut, ka tā bieži mainās vai ka izmaiņas ir ar atpakaļejošu spēku, neprognozējama un nestabila politika tieši ietekmē kapitāla finansēšanas izmaksas, projektu attīstīšanas izmaksas un līdz ar to kopējās izmaksas par atjaunojamās enerģijas plašākas izmantošanas pasākumiem Savienībā. Dalībvalstīm būtu jānovērš tas, ka atjaunojamās enerģijas projektu atbalsta izmaiņas varētu negatīvi ietekmēt to ekonomisko dzīvotspēju.”

Tātad, šis ir apsvēruma. Tajā skaitā, gatavojot direktīvas priekšlikumu, Eiropas Komisija bija veikusi plašu aptauju 2015. gadā Eiropas Savienībā un Komisija norāda, ka „ieinteresētās puses uzsver nepieciešamību novērst atbalsta shēmu izmaiņu retroaktivitāti, kā arī paaugstināt investīciju vides stabilitāti. Komisija secina, ka, līdz ar to jaunajā direktīvā nepieciešami skaidrāki noteikumi, lai paaugstinātu investoru paļāvību.”

Un līdzīgi secinājumi tātad izriet arī no citiem sagatavošanas materiāliem, kas minēti lietā, no kā Tieslietu ministrija izdara secinājumu, ka tiktāl, ciktāl mēs to redzam no direktīvas sagatavošanas materiāliem, ar esošo projektu dzīvotspējas apdraudēšanu vai būtiskām izmaiņām ir saistīta nevis katra konkrēta tiesību ieguvēja tiesiskā paļāvība vai viņa ekonomiskā dzīvotspēja, bet šeit Komisija un dalībvalstis ir vairāk

koncentrējušās uz elektroenerģijas ražošanas tirgu kā tādu, uz iespējām piesaistīt investorus, uz iespējām saņemt banku aizdevumus uz izdevīgiem nosacījumiem. Tātad, uz to, lai šis ekonomikas sektors kā tāds kopumā netiktu ietekmēts un šeit nav runa par tiesiskās paļāvības principu tādā izpratnē, kādā mēs līdz šim to tradicionāli atvasinām no Satversmes 1. panta.

Tiesa gan, Tieslietu ministrija vēlas atzīmēt, ka, iespējams, šī panta satura tvēruma noskaidrošana tikai un vienīgi izmantojot direktīvas sagatavošanas materiālus, nesniedz pilnīgu ieskatu par šīs tiesību normas iespējamo interpretāciju un tādējādi iespējams, interpretācija var būt arī citāda. Mēs nesaskatījām, ka interpretācija, ko veicām mēs, aizskartu tiesisko paļāvību tādā izpratnē, kādā mēs to iztulkojām no Satversmes 1. panta.

Trešais argumentu loks ir saistīts ar to, ka pieteicēji uzskata, ka apstrīdēto tiesību normu kopums, nacionālais tiesību kopums, to izpildot līdz galam, kopumā liedz līdz 2030. gadam sasniegt tos Latvijai izvirzītos elektroenerģijas efektivitātes mērķus, kādus paredz šīs te direktīvas un Eiropas Savienības dokumenti.

Un attiecībā uz šo jautājumu Tieslietu ministrija nevarēja sniegt lietpratīgu redzējumu par to, vai tas tehnoloģiski ir iespējams vai nē, tādēļ uz šiem argumentiem mēs nevarēsim sniegt tādu pilnvērtīgu atbildi.

Paldies.

Tā īsumā ir Tieslietu ministrijas pozīcija.

A. Laviņš.

Paldies.

Iesākumā šāds jautājums.

Mēs dzirdējām tēzi, ka īpašumtiesību objekts ir arī ekonomiskais labums, ko var gūt no jau noslēgta līguma.

Labprāt saņemtu jūsu skaidrojumu, ko jūs domājat ar šo ekonomisko labumu un vai šajā ekonomiskajā labumā ietilpst, piemēram, tās investīcijas, ko uzņēmējiem ir jāiegulda, lai turpmākā ražošana, elektroenerģijas ražošana, atbilstu izvirzītajiem jaunajiem nosacījumiem? Proti, ja šādu nosacījumu nebūtu, viņi šos iegūtos līdzekļus, šo ekonomisko labumu, izlietotu tā, kā uzņēmējs uzskata par vajadzīgu. Taču, ņemot vērā, ka ir valsts papildu prasības siltumenerģiju izmantot lietderīgi, ir jāveic zināmi ieguldījumi un investīcijas tajā, lai pielāgotos izvirzītajām prasībām.

Vai šādu investīciju veikšana ir šis ekonomiskais labums, kas tiek skarts vai, jūsuprāt, nē?

A. Smiltēna.

Paldies par jautājumu.

Ja es pareizi sapratu jautājumu, tad atbilde varētu būt šāda, ka investīciju apjoms, kas ir nepieciešams pielāgojumu veikšanai, ir tā daļa, kas tiek atrauta iegūtajai

peļņai, lai pielāgotu ražošanu jaunajām prasībām. Tādējādi šeit mūsu ieskatā, Tieslietu ministrijas ieskatā, mēs runājam par peļņas samazinājumu un peļņas atrāvumu, jo tā investīciju daļa, kas tiek novirzīta uz pielāgojumiem, ir daļa no iegūtās peļņas.

A. Laviņš.

Es savā jautājumā apzināti nelietoju vārdu savienojumu „iegūtā vai neiegūtā peļņa”, jo mēs visi, lieliski pārzinot Satversmes tiesas judikatūru, zinām, ka tas nav īpašumtiesību objekts, kas ietilpst Satversmes 105. panta tvērumā. Taču vārdu savienojums kā „ekonomiskais labums” gluži, kā jūs to pareizi uzsvērāt, atbilstoši Satversmes tiesas judikatūrai, ir kaut kas, kas tiek aizsargāts ar Satversmes 105. pantu.

Jūs minējāt, ka pieteikuma iesniedzēju īpašumtiesības, konkrētajā gadījumā apstrīdētās tiesību normas kā normu kopums nerada īpašumtiesību aizskārumu. Tāpēc es gribēju precizēt, vai ekonomiskajā labumā ietilpst tās investīcijas, kuras ir jāiegulda, lai ražošana atbilstu jaunizvirzītajām prasībām?

Varbūt tad es atkārtāju savu jautājumu, lai precīzāk norādītu to fokusu, ko es gribu dzirdēt no Tieslietu ministrijas, jo jūs minējāt, ka ekonomiskais labums ir Satversmes 105. panta tvērumā.

Es ceru, ka ir saprotams uzdotais jautājums. Paldies.

A. Smiltēna.

Jā. Ar ekonomisko labumu šajā gadījumā mēs saprastu ekonomisko labumu, ko gūst pārdodot tirgū saražoto elektroenerģiju. Tātad tā ir maksa par saražoto elektroenerģiju neatkarīgi no tā, vai tas ir pārdots elektroenerģijas brīvajā tirgū, vai saņemot maksu OIK shēmas ietvaros. Jā, šo daļu aizsargā īpašumtiesības, jo tā ir pretizpildījums par jau veiktu saistības daļu.

Bet mēs nevērtējam tādējādi, ka... nebijām vērtējuši tādējādi, ka investīciju veikšana būtu daļa no šī neatraujamā ekonomiskā labuma. Mēs to vērtējam sadaļā, ka tā ir neiegūtā peļņa.

A. Laviņš.

Labi. Tiesnešiem būs noteikti jautājumi.

Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesei Anitai Rodiņai. Lūdzu!

A. Rodiņa.

Paldies. Paldies, Smiltēnas kundze par strukturētu izskaidrojumu.

Es arī vēlējos precizēt. Sakiet, lūdzu, vai es pareizi sapratu... es centos pieskicēt jūsu teikto. Jūs teicāt, ka aizskārumu varētu ražot... radīt arī tās normas, kas noteic, kā ir jāražo elektroenerģija? Vai es kaut ko pārklājos? Vai jūs varētu precizēt, lūdzu?

A. Smiltēna.

Es atvainojos, es līdz galam nesapratu jautājumu.

A. Rodiņa.

Vai jūs teicāt, ka aizskārumu pieteikuma iesniedzējiem, līdz ar to īpašumtiesību aizskārumu varētu ražot tas normu kopums, kas noteic, kā ir jāražo elektroenerģija. Vai tā jūs teicāt? Vai tāda bija jūsu doma?

A. Smiltēna.

Jā. Mana doma bija tāda, ka nosacījumi tie, kas ir stājušies spēkā 2000. gadā, kas izmaina kārtību, kā ir jāražo elektroenerģija, lai viņa varētu pretendēt uz statusu, ka viņu valsts iepērk, atbalsta shēmas ietvaros, viņa būtu vērtējama no tiesiskās paļāvības principa, un šeit varētu būt aizskārumus.

A. Rodiņa.

Paldies.

Un sakiet, lūdzu, jums ir arī zināma Satversmes tiesas judikatūra un kādā diezgan salīdzinoši nesenā lietā Satversmes tiesa ir arī atzinusi, ka īpašumtiesības aizsargā arī ar administratīvo aktu un publisko tirgotāju noslēgto līgumu piešķirtās tiesības pārdot saražoto elektroenerģiju par paaugstinātu cenu vai arī tiesības saņemt garantēto maksu par uzstādīto jaudu.

Vai tad jūs šai tēzei nepiekrītat? Vai jums ir kādi apsvērumi, kādēļ jūs sakāt, ka vajadzēja izdarīt tiesai savādākus apsvērumus? Paldies.

A. Smiltēna.

Paldies par jautājumu.

Mēs uzskatām, ka katrā konkrētā lietā būtu jāvērtē faktiskie apstākļi un leģitīmais mērķis, ar kādu ir veikti tiesību normu grozījumi. Protams, ka tiesības uz īpašumu konkrētajā situācijā var aizsargāt arī gan normatīvie akti, gan tiesību piemērošanas akti, kas šajā gadījumā būtu administratīvais akts, kas dod tiesības ilgākā laika periodā pretendēt vai piedalīties šajā shēmā. Bet tiesību piemērošanas aktam, it sevišķi, ja tas ir izdots laika ziņā iepriekšējā periodā, viņam ir jāatbilst spēkā esošajiem jaunajiem normatīvo aktu nosacījumiem, ja tādi nāk. Un šeit jo sevišķi būtu jāvērtē jauno prasību, jauno izmaiņu normatīvajos aktos leģitīmais mērķis un šī leģitīmā mērķa nozīmība sabiedrībā un tajā skaitā ne tikai Latvijas sabiedrībā, bet par cik šis jautājums ir ļoti cieši saistīts ar Eiropas Savienības kopējiem zaļā kursa, vides un enerģētikas mērķiem, tad arī ar šiem mērķiem.

A. Rodiņa.

Paldies.

Vai es pareizi saprotu... tāpat arī Tieslietu ministrijas viedokli, ka tāpat mēs varam raudzīties uz šīm divām direktīvām, tāpat 27. direktīva vai Energoefektivitātes direktīva un Atjaunojamo energoresursu direktīva jeb 2018/2001... nu, par tādām, ar

kuru palīdzību tātad tiek sasniegti šie te Eiropas Savienības un arī, teiksim, nacionālo valstu klimata mērķi. Tās nevar skatīt tā atrauti vienu no otras?

Vai es pareizi sapratu jūsu viedokli?

A. Smiltēna.

Jā, tāds ir Tieslietu ministrijas viedoklis, ka šo direktīvu kopumu aptver vienots leģitīms mērķis, bet tie ir direktīvās norādīti kā atsevišķi instrumenti, bet viņus aptver vienots leģitīms mērķis. Tātad, šeit nevarētu būt runa par to, ka gan Eiropas Savienības līmenī likumdevēji ir vēlējušies nodalīt pilnībā šos te procesus, pamatojoties tikai uz tehnoloģiskajiem aspektiem, kādā veidā elektroenerģija ir ražota.

A. Rodiņa.

Jā. Paldies.

Un sakiet, lūdzu, kāds ir ministrijas viedoklis, vai tās prasības, kas ir ietvertas Direktīvā 2012/27, Energoefektivitātes direktīvā, var attiecināt uz jau ieviestu valsts atbalsta shēmu, kas ir piederīga citai direktīvas jomai jeb piederīga Direktīvai 2018/2001 regulēšanas jomai?

A. Smiltēna.

Šajā gadījumā Tieslietu ministrijas viedoklis vairāk sliekts virzienā, ka apstrīdētajās tiesību normās... apstrīdēto tiesību normu kopumā nav ieviestas direktīvas 2012/27 prasības, bet, nosakot nosacījumus valsts atbalstam, valsts ir izmantojusi rīcības brīvību attiecināt kaut kādu daļu no tiem kritērijiem, kas ir minēti direktīvā 2012/27, arī uz elektroenerģijas ražošanu no atjaunojamajiem energoresursiem. Šajā gadījumā šeit valsts ir izmantojusi rīcības brīvību horizontāli interpretēt un piemērot šos te citastarp Eiropas Savienības tiesībās jau pazīstamos elementus kā, piemēram, lietderīga siltuma izmantošana.

A. Rodiņa.

Jā, paldies.

Valstij tātad piemīt rīcības brīvība, ko mēs arī redzam, ka valsts ir izmantojusi šajā gadījumā. Bet, sakiet, lūdzu, mēs arī redzam, ka tiešām valsts ir ieviesusi stingrākas prasības nekā ir noteikts šajā te energoefektivitātes direktīvā. Bet kā jums šķiet, kāds būtu Tieslietu ministrijas viedoklis, vai arī nav robežas šīm te stingrākām prasībām? Vai nav jāvērtē no šo ieviesto stingrāko prasību reālā izpilde dzīvē? Paldies.

A. Smiltēna.

Paldies par jautājumu.

Šajā gadījumā atbildēšu tā, ka valstij bija rīcības brīvība vērtēt to, kādus kritērijus izvirzīt tieši atbalstam, atbalsta shēmas nosacījumiem.

Direktīvas saka tikai pašus pamatprincipus un pašas pamatnepieciešamākās lietas, bet viņas neharmonizē ar to, kādām ir jābūt atbalsta shēmām tad, ja valsts ir izvēlējusies ieviest atbalsta shēmu.

Un šajā gadījumā tiktāl, ciktāl sniedzas Tieslietu ministrijas kompetence, manai atbildei vajadzētu apstāties pie atbildes, ka valstij bija šī rīcības brīvība.

Savukārt, attiecībā uz to, vai šie tehnoloģiskie procesi ir iespējami, ciktāl viņi ir praktiski iespējami, ciktāl šeit ir dažādas tehnoloģiskas nianse, šeit Tieslietu ministrijas kompetence apstājas sniegt tālāk šo atbildi, vai prasības nav tieši tehnoloģiskajā aspektā par stingru un ciktāl viņas ir praktiski iespējamās.

A. Laviņš.

Kāpēc Tieslietu ministrijas kompetence šajā brīdī apstājas? Tas, ko mēs dzirdam no pieteikuma iesniedzēja pārstāvjiem, ka šie nosacījumi, citiem vārdiem sakot, prasības tieši attiecībā uz to, kā jāizmanto ražošanas procesā siltumenerģija, pieteikuma iesniedzējuprāt, neesot saprātīgas, tas pārkāpjot tiesiskās paļāvības principu un tas ir tīrs konstitucionālo tiesību jautājums. Kāpēc tad Tieslietu ministrijas kompetence, kas ir atbildīga par tiesiskuma principu īstenošanu teju ikvienas jaunas likumdošanas iniciatīvas sakarā, apstājas?

A. Smiltēna.

Paldies par jautājumu.

Papildināšu savu iepriekšējo atbildi tādā veidā, ka pieteikuma iesniedzēji ļoti izvērstā pieteikumā bija skaidrojuši ļoti praktiskas šo deviņu pieteicēju konkrētās grūtības regulējuma ieviešanā. Tajā skaitā, iespējams, arī tādas nianse, ka, neparedzot to, ka nākotnē saražoto siltumenerģiju vajadzēs izmantot lietderīgi, rūpnīcas fiziski ir uzbūvētas nomaļās vietās, teiksim, tur, kur nav citi komersanti vai citi jebkādi subjekti, kas varētu pirkt un izlietot lietderīgi šo saražoto siltumenerģiju. Un tas, mūsaprāt, galvenokārt veido to argumentu kopumu, kas saka, ka prasības nav saprātīgas, tas, ka ir konkrēti sadalīts... šie te atskaites periodi ir sadalīti pa mēnešiem, iespējams, vasaras mēnešos dažiem no pieteicējiem nav kam pārdot šo siltumenerģiju, ziemas mēnešos, iespējams, ir vairāk šo te noņēmēju... un, tāpat tas nesaprātīgums un nesamērīgums un tamlīdzīgas lietas, mūsaprāt, ir ļoti cieši saistītas ar tieši tehnoloģisko procesu, kā tiek saražota elektroenerģija un ar faktiskajiem praktiskajiem apstākļiem, kādos atrodas pieteicēji.

Un šī ir tāda lieta, ko, protams, Tieslietu ministrija nevar vērtēt no savas kompetences viedokļa, ciktāl, teiksim, argumenti par elektroenerģijas ražošanu vienā vai otrā tehnoloģijā, izmantojot vai neizmantojot dīzeļmotorus, kurus var vai nevar izmantot arī ražošanai koģenerācijā. Šeit mūsu iespējas analizēt šo lietu, pārsniedz, teiksim, mūsu kompetenci.

A. Laviņš.

Labi. Paldies par skaidrojumu.

Turpinās ar jautājumiem tiesnese Anita Rodiņa. Lūdzu!

A. Rodiņa.

Jā, paldies.

Protams, ir izprotams, ka tiešām šīs tehniskās lietas mēs varētu jautāt nu, teiksim, zinātniekiem un arī Ekonomikas ministrijas pārstāvjiem. Bet, sakiet, lūdzu, no tāda tiesiskuma viedokļa vai visām tiesību normām, kuras Latvijā ir spēkā esošas, tām nav jābūt reāli izpildāmām, tās nevar būt iluzoras, tām ir jābūt tādām, kas ir reāli izpildāmas?

A. Smiltēna.

Paldies.

Atbildot uz jūsu uzdoto jautājumu, es atbildētu tā, ka tiesību teorijā droši vien pastāv princips, ka, ja līgumā vai tiesību normā pastāv kāds nosacījums, nosacījumam ir jābūt reāli izpildāmam. Nosacījumi, kas nav reāli izpildāmi, nebūtu uzskatāmi vispār par nosacījumiem.

Bet šeit uzreiz man ir jāsaka piebilde, ka mūsu iespējas izvērtēt, vai šajā gadījumā nosacījumi ir tehnoloģiski izpildāmi, ir ļoti ierobežotas.

A. Rodiņa.

Jā, paldies.

Un man ir vēl jautājums par jūsu arī pieminēto. Tātad, atjaunojamo energoresursu jeb Direktīvas 2018/2001 6. pantu. Sakiet lūdzu, vai, jūsuprāt, Ministru kabinets normu izstrādes laikā pietiekami izvērtēja tātad šo te apstrīdēto normu atbilstību šim te 6. pantam, it īpaši 6. panta pirmajai daļai, par kuru arī jūs izteicāties... Bet kāds ir jūsu vērtējums? Vai Ministru kabinets izvērtēja, tātad arī citstarp atbilstību šai te direktīvas normai, pieņemot apstrīdētās normas? Paldies.

A. Smiltēna.

Paldies par jautājumu.

Cik saprotams arī no Ministru kabineta noteikumu izstrādes procesa, tad apstrīdēto tiesību normu kopums ir ieviests pirms ir stājusies spēkā direktīva un formāli nav uzskatāms par instrumentu, ar ko tiek pārņemtas šo direktīvu prasības. Tādēļ arī es jau iepriekš minēju, ka šķiet, ka šajā gadījumā valsts ir izmantojusi tieši rīcības brīvību lemt par tiesību normu saturu, tajā skaitā izmantojot kaut ko no direktīvām, kuras stāsies spēkā nākotnē.

Līdz ar to formāli Ministru kabinetam nebija jāievēro, teiksim, direktīvu transponēšanas process, lai gan ir pilnīgi skaidrs, ka direktīva tajā brīdī jau bija spēkā

un valstij bija jāatturas no tādu tiesību normu pieņemšanas, kuras varētu būt pretrunā ar direktīvu, kura būs valstij jāievieš, teiksim, pēc gada vai nākamā pusotra gada laikā. Šādā kontekstā es domāju, ka Ministru kabinets bija vērtējis to, vai direktīvas 2018/2001 6. pants atbilst, vai būs saskaņā ar jaunajiem nosacījumiem. Bet pieļauju, ka Ministru kabinets savu izvērtējumu veica tādā pašā apjomā, kādā šobrīd es jums to stādīju priekšā Tieslietu ministrijas vērtējumā. Varbūt izvērtējot tikai direktīvas sagatavošanas materiālus un tās diskusijas, kas saistībā ar 6. pantu, bija direktīvas sagatavošanas laikā. Kas vairāk koncentrējās tieši uz investīciju vidi un ne tik ļoti ar tiesisko paļāvību griezumā, kādā šobrīd jautājums ir mūsu priekšā.

A. Rodiņa.

Jā. Paldies.

Sakiet, lūdzu, vai jums ir zināms kāds Eiropas Savienības tiesas nolēmums, kurā ir sniegta šī panta interpretācija?

A. Smiltēna.

Gatavojoties tiesas sēdei, mēs mēģinājām pārbaudīt, vai Eiropas Savienības tiesa ir interpretējusi Direktīvas 2018/2011 6. pantu. Saskaņā ar mūsu izpēti, šāda interpretācija nav līdz šim sniegta.

A. Rodiņa.

Jā, paldies.

Jūs arī skaidrojot šī panta nozīmi un iespējamo arī saturu, teicāt, ka nu attiecībā par šo pantu, ka runa nav par tiesisko paļāvību tradicionālajā izpratnē, ja es pareizi piefiksēju jūsu teikto.

Sakiet, lūdzu, kādā izpratnē tad var būt šeit runa, šajā pantā, par tiesisko paļāvību? Ja jūs teicāt, ka nav tādā tradicionālā izpratnē, kā mēs to esam pieraduši skatīties caur Satversmes 1. pantu, bet kas tad tā ir par tiesisko paļāvību? Kā tad jūs bijāt domājusi, ja ne tradicionālajā izpratnē? Paldies.

A. Smiltēna.

Ar tiesisko paļāvību šajā gadījumā es saprastu to, ka katrs indivīds, šajā gadījumā, pieteicēji — konstitucionālās sūdzības iesniedzēji, vērtētu jēdzienus... tātad vērtētu tiesību normu, kas nosaka nosacījums, nepārskata tā, ka negatīvi tiek ietekmēti šādi piešķirtās tiesības un apdraudēti jau atbalstīto projektu ekonomiskā dzīvotspēja, kontekstā ar saviem faktiskajiem apstākļiem. Tātad kontekstā ar to administratīvo aktu, ar kuru viņiem ir piešķirtas tiesības piedalīties šajā OIK shēmā, kontekstā ar nosacījumiem, ko valsts ir izvirzījusi, lai ražotu un turpinātu ražot elektroenerģiju. Savukārt tas, kas izriet no direktīvas sagatavošanas materiāliem, ir tas, ka šeit ar apstākļu nemainību un ekonomisko dzīvotspēju ir domāts viss ekonomikas sektors

kopumā — iespējas piesaistīt investorus, iespējas saņemt banku kredītus biznesa attīstībai un tātad runa par nemainīgumu ekonomiskajā sektorā kā tādā, lai kopumā sasniegtu, lai nemazinātos zaļās enerģijas ražošanas apjomi Eiropas Savienībā.

Un šis ir mazliet cits pilnīgi plašāks konteksts, nekā tas, kādā tiesisko palāvību skatītu persona, kura uzskata, ka viņas pamattiesības ir aizskartas.

A. Rodiņa.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesim Jānim Neimanim. Lūdzu!

J. Neimanis.

Jūs minējāt, ka šajā pieteikumā... šajā lietā nav konstatējams īpašumtiesību aizskārums. Vai šī situācija un argumenti ir izvērtējami tiesību uz nodarbošanos kontekstā?

A. Smiltēna.

Paldies par jautājumu.

Šķiet, ka tiesības uz nodarbošanos pieteicēji nav izvirzījuši kā aizskartās pamattiesības. Tomēr, atbildot uz jūsu jautājumu, Tieslietu ministrija drīzāk sliektos uz tādu atbildi, ka tiesības ražot elektroenerģiju un pārdot elektroenerģiju ar ieviestajām izmaiņām netiek atņemtas. Šeit ir izveidojusies situācija, ka ir iespēja pārdot elektroenerģiju arī tirgū un es saprotu, ka daļa pieteicēju to šobrīd dara, tātad turpina ekonomisko aktivitāti citā formā vai joprojām piedalās šajā te OIK atbalsta shēmā un turpina pārdot elektroenerģiju arī šajā shēmā.

Tātad no tiesības uz nodarbinātību aspekta, šajā gadījumā, ekonomiskā aktivitāte, cik es saprotu no faktiskajiem apstākļiem, pieteicējiem joprojām turpinās.

J. Neimanis.

Otrs jautājums.

Vakardienas sēdē asociācijas pārstāvis norādīja, ka tātad sākotnējie Kabineta noteikumi Nr. 262 „Elektroenerģijas ražošanai izmantot atjaunojamos energoresursus un cenu noteikšanas kārtība”... tātad, piesakoties valsts atbalstam, neprasi obligāti izpildīt tajā norādīto vērtēšanas kritēriju. Un viens no vērtēšanas kritērijiem tātad ir ražot siltumenerģiju lietderīgi, sasniegt vismaz 50 procentus no saražotā siltumenerģijas daudzuma, kas paliek pāri, izmantot efektīvi, pašpatēriņš nedrīkst pārsniegt 30 procentus... ka tas neesot bijis obligāta prasība. Un, ja komersants nav atzīmējis attiecīgo... tātad nav sniedzis attiecīgo informāciju, viņš vienkārši punktus par to nesaņem, tomēr valsts atbalstu... nu, piemēram, pēc pārējiem punktiem viņš

valsts atbalstam kvalificējas, līdz ar to valsts nevar tagad izvirzīt šo te prasību, kas kādreiz bija vienkārši rekomendējoša, par kuru varēja dabūt papildu punktus pieteikuma vērtēšanas stadijā, kā obligātu.

Vai jūs to... Kāds ir jūsu viedoklis par šo normu piemērošanu?

A. Smiltēna.

Paldies par jautājumu.

Es iepriekš minēju, ka Tieslietu ministrijas vērtējumā ar apstrīdēto tiesību normu kopumu nav ieviestas direktīvas 2012/77 prasības, bet valsts ir izmantojusi rīcības brīvību noteikt paplašinātāku, teiksim, kritēriju klāstu tai elektroenerģijai, kas ražota no atjaunojamajiem energoresursiem.

Vai valstij bija šāda rīcības brīvība no Eiropas Savienības viedokļa tiesību viedokļa? Jā. Ja skatāmies no nacionālo tiesību viedokļa un no Satversmes viedokļa, tad ir jāskatās, ar kādu mērķi valsts šādu izmaiņu izdarīja, vai tam ir leģitīms mērķis šādu izmaiņu izdarīšanai.

Mūsu ieskatā leģitīms mērķis šādu izmaiņu izdarīšanai bija, jo jaunās prasības kopumā ir vērstas, arī tajā skaitā uz Eiropas Savienības dibināšanas līguma 194. panta 1. daļā nostiprināto principu, ka Eiropai ir jāvirzās uz taupību, uz to, ka resursi netiek šķērdēti un viss, kas tiek saražots, tiek lietderīgi izmantots, tādējādi padarot efektīvāku gan pašu elektroenerģijas ražošanu, gan kopumā veicinot, teiksim, taupību un Eiropas Savienības zaļo kursu, tātad arī Eiropas un arī Latvijas iedzīvotāju pamattiesības uz dabas vidi un uz vides aizsardzību.

Tātad, manuprāt, likumdevējs savu rīcības brīvību ir izmantojis leģitīma mērķa vārdā un viņam šāda rīcības brīvība tātad bija pilnībā pamatota un leģitīma.

A. Laviņš.

Paldies. Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Labrīt, paldies, Smiltēnas kundze, par izvērstām atbildēm.

Daži precizējumi.

Jūs viedoklī rakstījāt, ka, pirmkārt, Tieslietu ministrija nebija iesaistīta Elektroenerģijas tirgus likuma normu saskaņošanas procesā, kas bija Saeimas procesā.

Tajā pašā laikā jūs rakstāt, ka neesat vērtējusi noteikumu Nr. 560 atbilstību Eiropas Savienības tiesību aktiem.

Vai no tā es saprotu, ka Tieslietu ministrija vispār nav vērtējusi grozījumus un attiecīgi Nr. 560. noteikumus? Un arī satversmības izvērtējums nav bijis? Tātad Tieslietu ministrija nav sniegusi viedokli par noteikumiem Nr. 560. Vai es pareizi saprotu?

A. Smiltēna.

Tieslietu ministrija nevērtēja 560. noteikumus iepretim Direktīvas prasību ieviešanai. Iepretim tam, kādā veidā 560. noteikumi pārņem vai nepārņem 2018/2001 Direktīvu vai 2012/77 Direktīvu. Tātad mēs nevērtējām viņu tieši tādā gaismā, ciktāl šie noteikumi atbilst Eiropas Savienības tiesībām.

I. Kucina.

Bet pašus noteikumus jūs vērtējāt? Par tiem Tieslietu ministrijas atzinums ir bijis.

A. Smiltēna.

Šķiet, ka jā.

I. Kucina.

Labi. Paldies.

Un otrs. Jūs noteikti dzirdējāt vairākās tiesas sēdēs esam runājuši par Ministru kabineta 2022. gada 8. marta noteikumiem Nr. 177. Tieslietu ministrija šos noteikumus ir vērtējusi? Ja jūs zināt par ko mēs runājām tiesas sēdē arī...

A. Smiltēna.

Es atvainojos, bet es šobrīd nevarēšu sniegt precīzu atbildi.

Tieslietu ministrijai būtu jāvērtē visi Ministru kabineta noteikumi, bet šeit varētu būt arī kādi īpaši apstākļi... Es šobrīd nevarēšu tiesai pateikt.

I. Kucina.

Paldies. Un jūs nevarētu arī runāt par šiem...

A. Smiltēna.

Diemžēl nē.

I. Kucina.

Labi. Paldies.

Jūs izskaidrojāt arī Direktīvas 2018/2011 6. panta 1. punktu, kā jūs redzat šo tiesiskās palāvības principu sazobē vai atšķirībā ar Satversmes 1. pantu.

Vai, jūsuprāt, 6. panta 1. punkts šajā direktīvā ir tik saprotams, jo pirmajā tiesas sēdē izskanēja viedoklis, ka, iespējams, par to varētu uzdot jautājumu Eiropas Savienības tiesai. Kā jūs to vērtējat?

A. Smiltēna.

Paldies par jautājumu.

Sniedzot paskaidrojumus es tāpēc arī uzsvēru, ka Tieslietu ministrija šo savu skaidrojumu un savu izpratni par 6. pantu ir veidojusi izpētot direktīvas sagatavošanas materiālus. Bet tas neizslēdz, ka šeit var būt arī vēl pavisam cita interpretācija, un, ka

ar sagatavošanas materiālu izpēti ir pilnībā izsmelta visa iespējamā šī te 6. panta jēga. Tamdēļ arī minēju, ka, iespējams, šeit varētu būt vēl ko pētīt saistībā ar iesniedzēju, teiksim, tiesisko palāvību un to, vai ekonomiskā dzīvotspēja un izmaiņas kritērijos nav saprotama arī tiešā sasaistē. Bet tā nav Tieslietu ministrijas kompetence arī sniegt oficiālu izskaidrojumu. Kā zinām, tad to var tikai Eiropas Savienības tiesa.

I. Kucina.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies. Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesei Anitai Rodiņai. Lūdzu!

A. Rodiņa.

Jā, paldies. Precizējot Neimaņa kunga jautājumu, Smiltēnas kundze. Tad kāds varētu būt Tieslietu ministrijas viedoklis, no kura brīža tad Latvijā ir obligāti noteikta siltumenerģijas lietderīga vai efektīva izmantošana? No kura brīža? Vai tikai ar šiem grozījumiem, kas stājas spēkā... es atvainojos, ar 560. noteikumiem vai arī jau 262. noteikumos, vai varbūt vēl ātrāk ir šāda prasība stājusies spēkā? Jo mums ir svarīgi saprast arī jūsu viedokli, no kura brīža tad šāda obligāta siltumenerģijas lietderīga izmantošana ir noteikta Latvijā?

A. Smiltēna.

Mūsaprāt, ir nepārprotami, ka pilnīgi obligāti šādas prasības ir attiecināmas no brīža, kad ir stājušās spēkā šobrīd apstrīdētās tiesību normas kopums.

Tas, ka iepriekš prasība lietderīgai siltumenerģijas liešanai attiecās uz koģenerācijā ražojošajām stacijām, tas arī droši vien lietā ir skaidrs. To, ko mēs nevarētu komentēt, ir, iespējams, tas, ka daļa no prasības iesniedzējiem spēj ražot elektroenerģiju gan koģenerācijā, gan no atjaunojamajiem energoresursiem un, iespējams, ka katrā konkrētā pieteicēja gadījumā brīdis, kad uz viņiem attiecās kāda no prasību daļām, ir atšķirīgs, bet pilnīgi nepārprotami, ka brīdis, kad stājas spēkā apstrīdētais tiesību normu kopums, ir brīdis, kurā nevarētu varbūt šaubu, ka šīs prasības ir obligātas. Savukārt līdz tam tās bija brīvprātīgas, vismaz tajā daļā, ciktāl elektroenerģija tika ražota tikai un vienīgi no atjaunojamajiem enerģijas resursiem.

A. Rodiņa.

Paldies. Un vēl precizējot.

Jūs pieskārāties legītimajam mērķim. Un jūs teicāt, ka tā tad legītimais mērķis varētu būt šīm apstrīdētajām normām resursu taupība, ņemot vērā tā tad arī Eiropas Savienības tiesisko regulējumu.

Sakiet, lūdzu, vai tas varētu būt, ja tā varētu teikt, vienīgais legītimais mērķis, kas paskaidro, kādēļ tā tad šīs te apstrīdētās normas bija nepieciešamas?

A. Smiltēna.

Mūsaprāt, šis nav vienīgais leģitīmais mērķis, jo gan Saeima savā atbildes rakstā, gan arī Ministru kabinets bija norādījuši vairākas leģitīmos mērķus, tajā skaitā viņi bija minējuši arī to, ka valsts budžeta līdzekļi, kas tiek izlietoti šī te atbalsta shēmas finansēšanai, tiem ir jābūt izlietotiem tādējādi, lai visa sabiedrība kopumā gūtu vislielāko labumu. Es uzsvēru šo te taupību un zaļo kursu kā leģitīmo mērķi, ko, teiksim, Tieslietu ministrijas ieskatā, mēs liktu kā primāro arī saistībā ar cilvēku pamattiesībām dzīvot labvēlīgā vidē.

A. Laviņš.

Paldies. Vārds jautājumam uzdošanai tiesnesei Jautrītei Briedei. Lūdzu!

J. Briede.

Paldies. Labrīt!

Mans jautājums vispirms ir saistīts ar vēršanos Eiropas Savienības tiesā. Es sapratu, ka jūs tā kā pieņemat, ka varētu vērsties. Bet Eiropas Savienības tiesa pēdējā laikā tā kā tā īpaši vērš uzmanību, ka nevajadzētu vērsties ar tiesību normu piemērošanu, bet tikai par tiesību normu interpretāciju.

Vai šajā gadījumā mēs tiešām varētu runāt par interpretāciju, vai vairāk par piemērošanu?

Un pēc tam man būs vēl viens jautājums.

A. Smiltēna.

Jā. Paldies.

Mūsaprāt, šajā gadījumā runa būtu par tiesību normu interpretāciju, jo, šķiet, ka, ja gadījumā šādu jautājumu Eiropas Savienības tiesai uzdotu, šeit būtu jānoskaidro, ko tieši nozīmē frāze, ka „projektiem piešķirtā atbalsta līmeni un ar atbalstu saistītos nosacījumus nepārskata tā, ka tie negatīvi var ietekmēt šādi piešķirtās tiesības”, kas ir pietiekami plaši formulēta klauzula. Arī tajā skaitā arī ekonomiskā dzīvotspēja, šķiet, ir klauzula, kuru ir iespējams diezgan plaši interpretēt. Manuprāt, šis ir tieši tiesību interpretācijas jautājums.

J. Briede.

Es atvainojos, kurš tieši? Teiksim, jūsaprāt, vai dzīvotspēja ir vai nav? Kā jūs to saskatāt? Kā interpretācija šeit ir parādīta?

A. Smiltēna.

[Nav ieslēgts mikrofons] Šinī gadījumā Eiropas Savienības līmenī. Un, manuprāt, jau iegūtās tiesības šeit būtu interpretējams jautājums, vai viņas šeit tā tiek aizskartas, ka tiek aizskarta arī ekonomiskā dzīvotspēja.

J. Briede.

Vai tas nesanāk kā apstākļu vērtējums?

A. Smiltēna.

Nu, mūsaprāt, direktīvas teksts pamatā ir interpretācijas jautājums, jo viņš ir jāizinterpretē tādējādi, lai viņu varētu ieviest nacionālajās tiesībās vai arī atturēties nacionāli no kaut kādas valsts rīcības, kas tieši pārkāptu direktīvā garantētās tiesības. Bet direktīva jau pati par sevi nav tieši piemērojama. Līdz ar to, manuprāt, tas 6. pants ļoti maz skar tiesas piemērošanas jautājumus.

J. Briede.

Labi. Paldies.

Un tad man ir vēl viens jautājums jums.

Es nezinu, vai jūs klausījāties vai neklausījāties iepriekšējās tiesas sēdes. Mēs tā kā daudz runājām... nu, nevis daudz, bet arī ik pa brīdim runājām arī par pašpatēriņu. Tā, piemēram, lai iegūtu šo te dedzināmo gāzi, atkritumus ir jāuzsilda. Un tad... kā vismaz es sapratu... ka ir ļoti dažāds tā pašpatēriņa daudzums, kas tiek izmantots, teiksim, kurinot dabasgāzi vai arī iegūst šo te biogāzi.

Un mans jautājums ir saistīts tātad ar vienlīdzības principu. Vai tas aizskārums tad varētu izrietēt no tā, ka šādā veidā, tā teikt, tiek pārkāpts vienlīdzības princips, jo dažādām stacijām tas, kas tiek ņemts vērā, tātad tiek rēķināts dažādi...

Es ceru, ka jūs sapratāt manu jautājumu.

Paldies.

A. Smiltēna.

Jā, es sapratu jūsu jautājumu.

Šķiet, ka šajā gadījumā likumdevējs ir mēģinājis vispārīgi vērtēt... man grūti komentēt par šo tehnoloģisko procesu un atkritumu uzsildīšanu... domāju, iespējams, ka koģenerācijā ražojot ir nepieciešams mazāk šīs enerģijas, lai uzsildītu šo te sildāmo masu un no atjaunojamiem energoresursiem vairāk. Es šajā gadījumā domāju, ka likumdevējs ir vērtējis vienlīdzības principu ne tik ļoti balstoties kaut kādās tehnoloģiskajās atšķirībās, kā to dara viena vai otra konkrēta stacija, bet vienkārši vērtējot kaut kādu vidējo pieņemto tehnoloģisko rādītāju un kaut kādus vidējos tehnoloģiskos robežkritērijus.

J. Briede.

Paldies. Un ja šis te pašpatēriņš būtu kaut kādi 30 procenti un pārējiem tur, teiksim, būtu tikai kādi daži procenti... vai tad būtu jābūt atšķirīgai attieksmei šajā gadījumā?

Un tad varbūt arī saistībā ar šo. Mums tika skaidrots, ka tā kā nebija vienotas metodoloģijas, kā tad to pašpatēriņu noteikt. Vai tas, ka nav vienotas metodoloģijas, vai tas varētu būt arī tad attaisnojums šādai te dažādaī attieksmei? Paldies.

A. Smiltēna.

Es saprotu, ka jūsu jautājums skar tāīad dažādu attieksmi starī ražošanu koģenerācijā un ražošanu no atjaunojamajiem energoresursiem un to, ka šobrīd...

J. Briede.

Es atvainojos, es arī varbūt tagad te kaut ko jaucu, bet tas, kā es sapratu, ka, piemēram, arī tajā pašā koģenerācijā varētu būt, ka kaut kas tiek ražots sadedzinot dabasģāzi un tur tas pašpatēriņš... respektīvi, viņi nav jāuzsilda, viņi vienkārši dedzina.

Tad savukārt sadedzinot atkritumus... tos atkritumus pirms tam ir jāuzsilda. Un līdz ar to tur tā kā ir resursiem... respektīvi, tad tas siltums, kas netiek ieskaitīts kā lietderīgais siltums... nu, mēs runājam par to, vai to lietderīģo siltumu... kā aprēķina to lietderīģo siltumu. Tad tas lietderīgais siltums nu netiek šajā ģadījumā ņemts vērā... Tas ir tas, kā es to saprotu...

Un tad līdz ar to tā... varbūt es nepareizi saprotu... bet man kaut kā šķiet, ka līdz ar to tur varētu būt tāda nevienlīdzīģa attieksme, ka izdevīģākā pozīcijā ir tie, kam nekas nav jāuzsilda, nevis tie, kam ir jāuzsilda. Bet es saprotu, ka likumdevēģis viņus visus ir ielicis tāīā vienā rāmīī.

Bet varbūt... jā... varbūt pēģ tam man varēs tie zinātāģi, tehnoloģijas zinātāģi paskaidrot precīzāk. Paldies.

A. Smiltēna.

Paldies.

Šeit es sapratu pamatā jautājumu, ko jūs gribat uzdot.

Vienlīdzības princips. Manuprāt, šeit ir apģrūīināti šobrīīd veikt tāīdu izvērstu vienlīdzības principa analīzi, jo pašas izejas pozīcijas tāīad ir dažādas. Tāīad, ir tie, kas ražo koģenerācijā un viņi, iespējams, izmanto arī dabasģāzi kā savu izejvielu un ir tie, kas ražo no atjaunojamajiem energoresursiem un viņi izmanto pavisam citu izejmateriālu un viņiem ir dažādas tehnoloģijas. Līdz ar to es šobrīīd varbūt atturētos salīdzināt šīs divas ģrupas, jo nu man pirmsšķīetami šķīet, ka jau izejas pozīcijās mēs nevaram teikt, ka šeit ir runa par vienādā situācijā esošām salīdzināmām ģrupām. Viņas izmanto dažādas tehnoloģijas. Un līdz ar to tāīlāk izvērtēt, cik tāīl ir vai nav vienlīdzīģa attieksme... pamatoti vienlīdzīģa vai nevienlīdzīģa attieksme pret viņiem, es šobrīīd atturētos ieiet detaļās. Paldies.

J. Briede.

Paldies jums.

A. Laviņš.

Paldies. Turpināsim ar tiesnešu jautājumiem. Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesim Gunāram Kusiņam. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Labdien! Man viens īss jautājums saistībā ar esošo situāciju, proti, šī gada 1. aprīlī ir stājušies Ministru kabineta 177. noteikumi, kur attiecībā uz šo situāciju ir paredzēts citādāks regulējums.

Sakiet, lūdzu, vai es pareizi saprotu, jūs atzīstat, ka ir ierobežojuma leģitīmais mērķis? Mans jautājums būs par apstrīdētajā normā noteiktā ierobežojuma samērīgumu. Vai, jūsuprāt, tas regulējums, kas šobrīd ir ietverts 177. noteikumos, proti, tas ir 21.6. punkts un 21.6.1., vai to var uzskatīt par tādu, kas ir alternatīvs līdzeklis šī paša leģitīmā mērķa sasniegšanai? Paldies.

A. Siltēna.

Paldies par jautājumu.

Jūsu minētās tiesību normas un panti... savā runā es iepriekš uz tiem atsaucos kā uz nosacījumiem, kas ir izvirzīti elektroenerģijas ražošanai. Mūsaprāt, nosacījumiem ir jābūt izpildāmiem un iespējamiem. Ja tie būtu neiespējami, tādā gadījumā tie būtu arī nesamērīgi.

Bet atbildēt uz jautājumu, kā katra konkrētā pieteicēja gadījumā vai viņi ir, vai nav iespējami un izpildāmi, šobrīd es atturēšos, jo mums man tāda precīza informācija Tieslietu ministrijas rīcībā.

G. Kusiņš.

Labi. Paldies. Skaidra jūsu pozīcija.

A. Laviņš.

Paldies. Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Labdien! Man arī būs viens jautājums.

Drusciņ par aizskārumu es gribēju saprast jūsu pozīciju. Jūs teicāt, ka ir šīs tiesības uz ekonomisko labumu no jau noslēgtajiem līgumiem. Bet vienlaikus, ja mēs paskatāmies, viņiem ir tiesības pārdot, jūs teicāt, saražoto elektroenerģiju brīvajā tirgū.

Un, pirmkārt, es gribētu precizēt, vai mums ir jāskatās uz šo situāciju šobrīd vai uz situāciju, kas bija tajā brīdī, kad bija pieņemtas apstrīdētās normas, ja mēs runājam par iespējām pārdot tirgū?

Un otrs. Es arī gribētu saprast, kā jūs redzat īpašumtiesību aizskārumu. Vai tas ir tad jau, kad principā uzņēmums vairs nav dzīvotspējīgs, vai tikai tajā gadījumā mēs teiktu, ka viņiem nav iespējas pārdot vai arī tajā gadījumā, kad viņš var pārdot, bet

viņam ir jāpārdod zem pašizmaksas? Vai arī tajā gadījumā mēs varētu teikt, ka ir īpašumtiesību aizskārums? Vai arī es teiktu, ka nē, tikai tajā brīdī, kad viņš jau ir tuvu bankrotam vai tiešām nav dzīvotspējīgs? Kurā? Kā jūs saredzat to aizskārumu?

A. Smiltēna.

Paldies par jautājumu.

Šajā gadījumā atbilde būs tāda, ka... lai secinātu, ka ir noticis Satversmē garantēto īpašumtiesību aizskārums, manuprāt, būtu jābūt tiešai cēloņsakarībai starp neizbēgamām bankrota sekām vai neizbēgamai saražotās produkcijas tirgošanai zem pašizmaksas visiem šāda tipa ražotājiem... un es šeit nesvērtos uz to, ka tas ir kāds individuāls gadījums, bet tad, ja izmaiņas tiesību normās neizbēgami novestu pie tā, ka ir tieša cēloņsakarība, ka viņas ir pilnībā samazinājušas šo te ekonomisko labumu vai novedušas pie ekonomiska bankrota, šajā gadījumā varētu uzskatīt, ka tad ir noticis aizskārums. Bet tad šeit būtu jāanalizē konkrēti gadījumi, jo, kā zināms, tad komersants arī uzņemas daļu riska piedaloties, teiksim, saimnieciskajā darbībā un saimniecisko darbību ietekmē ne tikai brīvā tirgus pirkšanas cena vai tiesiskais ietvars. Arī, teiksim, notikumi Ukrainā un esošais karš ir ļoti ietekmējis un principā satricinājis to tirgu, kā vēl viens no apstākļiem un kā vēl viens mainīgais lielums, kas kopumā var novest pie tā, ka mainās cena uz augšu vai uz leju tirdzniecībai brīvajā tirgū un līdz ar to es saskatītu, ka īpašumtiesību aizskārums būtu konstatējams tad, ja ir konstatējama tieša cēloņsakarība starp tiesiskā regulējuma izmaiņām un jau tālāk konkrētām, ļoti konkrētām, ekonomiskām... Visam sektoram.

A., Kučs.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies. Pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem vai būs jautājumi? Ja būs, tad, lūdzu, uzdodiet tādus jautājumus, kas neatkārto jau tiesnešu uzdotos jautājumus. Lūdzu!

T. Krūmiņš.

Jā, paldies, godātā tiesa.

Paldies par sniegto viedokli, kā arī atbildēm uz Satversmes tiesnešu uzdotajiem jautājumiem.

Jā, patiesi, lai neatkārtos, bet tomēr nedaudz vēlējāmieš pakavēties pie pamattiesību ierobežojuma jautājuma varbūt nedaudz citā kontekstā. Šajā sakarā ir divi jautājumi.

Pirmais jautājums varbūt ir ne tik ļoti par jau esošo Satversmes tiesas prakses saistībā ar tiesībām uz īpašumu un tiesībām pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā

iepirkuma ietvaros. Bet varbūt tieši no Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakses, uz kuru jūs arī atsaucāties šodien sniegtajā viedoklī.

Vēlējos jums jautāt, jo arī jūs minējāt, ka nākotnes ienākumi, kā to ir atzinusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, tos var uzskatīt par ietilpstam tiesību uz īpašumu tvērumā, ja tie ir... un tad tur ir vairāki, tā teikt, apakšgadījumi... vēlējos dzirdēt jūsu viedokli par visiem no tiem. Pirmkārt, ja pastāv prasība, kuru var apmierināt, vai jūsu viedoklī, ņemot vērā, pieteicējiem piešķirtās tiesības uz 20 gadu termiņu pārdot šo te enerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, pastāv prasība, kuru var apmierināt Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakses kontekstā?

A. Laviņš.

Piedošanu, precizējiet, prasība par ko, kuru varētu apmierināt?

T. Krūmiņš.

Paldies. Prasība 20 gadu termiņā saražoto elektroenerģiju pārdot obligātā iepirkuma ietvaros.

A. Smiltēna.

Šajā gadījumā apmierināmas prasības tvērumā, mūsu ieskatā, būtu liekami nosacījumi: elektrība, kura ir saražota, ievērojot nosacījumus. Viņa ir saražota uz administratīvā akta pamata, kas dod tiesības 20 gadus piedalīties šajā te iepirkuma shēmā. Tātad, tas ir viens no tiesiskajiem pamatiem, tiesību piemērošanas akts, administratīvais akts, bet nenoliedzami, ka normatīvo aktu līmenī ir noteikti vēl papildus kritēriji, kas tiek noteikti, lai saražotu elektroenerģiju un tātad tiesības prasīt pretprasījumu ir tad, ja šī te elektroenerģija ir saražota, ievērojot visus kritērijus un visas ražotājam noteiktās prasības. Gan tās, kas izriet no normatīvajiem aktiem, gan tās, kas izriet no paša administratīvā individuālā akta. Tātad, ja elektrība ir saražota šādā procesā un kāds viņu ir nopircis, šajā gadījumā, valsts viņu ir nopirkusi, tādā gadījumā valstij ir pienākums dot samaksu valsts atbalsta līmenī, tātad, OIK komponentes ietvaros un tā ir tā ekonomiskās intereses daļa, kura, mūsuprāt, ir aizsargāta atbilstoši ECT judikatūrai.

T. Krūmiņš.

Paldies par sniegto atbildi.

Varbūt tad šajā pat kontekstā ir šis te otrs priekšnoteikums, proti, ja nepastāv ienākumi, nākotnes ienākumi, kas jau ir nopelnīti vai prasība, kuru var apmierināt. Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksē ir atzīts arī, ka pietiek tikai ar leģitīmo paļāvību, ka persona varēs baudīt savas īpašumtiesības nākotnē.

Un varbūt, tad kontekstā ar to ko jūs tikko minējāt, par visu nosacījumu izpildi. Vai, jūsuprāt, tas apstāklis, ka, piesakoties obligātā iepirkuma tiesībām, sākotnēji nebija

obligāta šāda te siltumenerģijas izmantošanas prasība, turpretim tagad pēc astoņiem, nu jau desmit gadiem, šāda te prasība ir noteikta, neietekmē pieteicēju legītīmo paļāvību tieši tiesību ierobežojuma kontekstā, kā to ir minējusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa saistībā tieši ar tiesībām uz īpašumtiesībām?

A. Smiltēna.

Paldies par jautājumu.

Tiesības lietot īpašumu pēc saviem ieskatiem un gūt visu iespējamo labumu ir vienas no tiesībām, kas praksē ir visbiežāk un visvairāk aprobežotas dažādos veidos. Zināmā mērā par to liecina arī biežais pieteikumu skaits tieši Satversmes tiesā saistībā ar 105. panta aprobežojumiem. Tādējādi tiktāl, ciktāl tas attiecas uz jūsu pieminēto Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņu, ka īpašniekam ir legītīmas tiesības paļauties, ka viņa īpašums un viņa iespēja lieto viņa īpašumu atbilstoši viņa ieskatiem un nākotnes perspektīvām netiks prettiesiski aizskarti, es domāju, ka vairāk ir analizējama kontekstā ar tiesiskas paļāvības principu, un to, ko šajā lietā... teiksim, argumentiem, kas šajā lietā skar tiesiskās paļāvības principu un ne tik daudz ar īpašumtiesību aizskārumu. Jo ir skaidrs, ka īpašniekam ir tiesības paļauties, ka viņš varēs lietot savu īpašumu tiktāl, ciktāl to neaprobežo likums un tiktāl, ciktāl to aizsargā viņa tiesiskā paļāvība.

T. Krūmiņš.

Paldies jums liels.

Un tad varbūt pēdējais jautājums tieši kontekstā ar tiesību ierobežojumu.

Atbildot uz tiesneša Neimaņa prasīto par tiesību uz nodarbošanos ierobežojumu, jūs minējāt, ka, jūsuprāt, pieteicēji vēl joprojām var pārdot saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros, protams, tie, kuri atrodas šajā sistēmā vēl joprojām. Tie, kuri neatrodas, tie var pārdot brīvajā tirgū un tad, jūsuprāt, tiesību uz nodarbinātību ierobežojums nav saskatāms..

Vēlējos jautāt tieši saistībā ar pieteicēju „Conatus”. Kā mēs vakardien dzirdējām tiesas sēdē, arī Būvniecības Valsts kontroles birojs apstiprināja, ka ar spēkā stājušos spriedumu pieteicējam „Conatus” tiesības saražoto elektroenerģiju obligātā iepirkuma ietvaros ir atņemtas tieši apstrīdēto normu nosacījumu neizpildes dēļ un šis te pieteicējs faktiski ir pārstājis savu darbību.

Vai tad attiecībā uz šo pieteicēju jūs arī uzskatītu, ka šāds te tiesību ierobežojums nav konstatējams?

A. Smiltēna.

Paldies par jautājumu.

Kā jau es minēju, atbildot uz tiesnešu jautājumiem, tad tiesības uz nodarbinātību nav konstitucionālais pamats, kura aizskārumus ir minēts prasības pieteikumā. Šī iemesla dēļ Tieslietu ministrija nav paplašināti vērtējusi šo tiesību aspektu.

Līdz ar to arī atbildot uz jūsu jautājumu es teiktu, ka drīzāk, ka tās faktiskās sekas, kas ir radušās jūsu minētajam pieteicējam, ir vērtējamas no tiesiskās paļāvības principa aizskāruma un no īpašumtiesību aizskāruma viedokļa.

T. Krūmiņš.

Paldies.

Būs tad tālāk arī pāris jautājumi, protams, ar godātās tiesas atļauju, par likumprojekta izstrādi.

Jūs savos paskaidrojumos norādāt, ka, ņemot vērā, ka likumprojekta izstrādes materiāliem nav pievienota Eiropas Savienības tiesību aktiem izvērtējuma tabula, ir sarežģīti noskaidrot, vai un kādas Eiropas Savienības direktīvu normas ir pārņemtas ar attiecīgajiem Elektroenerģijas tirgus likuma grozījumiem. Atsauces uz kādām direktīvām arī tieši apstrīdēto normu kontekstā nav atrodamas arī Ministru kabineta 560. noteikumu izstrādes materiālos.

Vai, Tieslietu ministrijas ieskatā, šāda situācija, it īpaši ņemot vērā, ka mēs jau iepriekšējo sēžu laikā esam noskaidrojuši, ka vairākām direktīvām tieši apstrīdēto normu kontekstā ir nozīme un tā teikt: tās kājas apstrīdētajām normām aug tieši no Eiropas Savienības direktīvām.

Vai, jūsu ieskatā, šāda situācija ir pieņemama, ka likumdevējs, izstrādājot gan likuma grozījumus, gan jau vēlāk Ministru kabinets izstrādājot Ministru kabineta 560. noteikumus, kur šādas te prasības ir detalizētas un kuru dēļ mēs šobrīd atrodamies šeit, nu, ka to prasību atbilstība netiek izvērtēta atbilstoši Eiropas Savienības direktīvām, ar kurām šīs prasības faktiski tiek noteiktas. Vai, jūsuprāt, tas atbilst racionāla likumdevēja rīcībai?

A. Laviņš.

Es atvainojos, manuprāt, šis jautājums tika uzdots. Un Smiltēnas kundze skaidroja par rīcības brīvību, kāda ir un šīs rīcības brīvības ietvaros tika arī pieņemti normatīvie akti.

Smiltēnas kundze, ja jūs gribat vēl kādu papildu aspektu minēt uz šo jautājumu, kas, manuprāt, jau atkārtojas, jūs to, protams, varat darīt.

A. Smiltēna.

Godātā tiesa, nē, paldies.

A. Laviņš.

Paldies. Labi. Turpinām ar jautājumiem, ja tādi ir.

T. Krūmiņš.

Paldies. Atvainojos... jā... par iepriekšējo jautājumu.

Būs jautājums tieši par direktīvu ieviešanu, tāds precizējošs.

Šodienas sēdē un arī savos paskaidrojumos Tieslietu ministrija ir norādījusi, ka dalībvalstīm, protams, ir plaša rīcības brīvība, kā direktīvas ieviest.

Varbūt es neatsaukšos uz to plašo Eiropas Savienības tiesas praksi, bet varbūt šajā kontekstā vēlējos... vērsot jūsu uzmanību uz diviem avotiem... tad lūgt jūsu viedokli.

Pirmais avots ir Tieslietu ministrijas 2014. gada rokasgrāmata par Eiropas Savienības tiesību aktu ieviešanu nacionālajās normās, kur Tieslietu ministrija norāda, ka dalībvalstij ir jānodrošina pilnīga un pareiza direktīvas normu pārņemšana. Tas nozīmē, ka, pirmkārt, ir jānodrošina visu no direktīvas normām tai izrietošo saistību pārņemšana nacionālajā tiesību sistēmā. Otrkārt, šī te pārņemšana jāveic skaidri un precīzi, lai privātpersonas varētu izprast tiem piemītošos pienākumus un tiesības. Nu, šādus te pašus principus arī ir norādījusi Satversmes tiesa savā praksē. Varbūt, taupot laiku neatsaukšos uz precīzām lietām.

Vēlējos dzirdēt jūsu viedokli par šo te rīcības brīvības, ja tā var teikt, sliekšni, kas būtu jāievēro tieši konkrēto apstrīdētajās normās ietvertu prasību kontekstā.

Vai, jūsu ieskatā, Tieslietu ministrijas ieskatā, direktīvā ietvertās prasības, kādas tās ir... un šeit pieteicēji runā gan par to, ka Energoefektivitātes direktīvā noteiktās prasības attiecas uz jaunām vai būtiski modernizētām stacijām un koģenerācijas iekārtām, precīzi runājot, gan arī to, ka neattiecas uz maza apjoma koģenerācijas iekārtām... Tā kā visi šie te detalizētie aspekti, kas it kā nav redzami Latvijas regulējumā, vai, jūsuprāt, valsts rīcības brīvība, vērtējot kontekstā ar tās pienākumu precīzi ieviest direktīvas noteikumus, sniedzas tik tālu, lai faktiski ieviešot šo te Eiropas Savienības tiesību sekundāro tiesību aktu, un tā mērķis un netiktu sasniegts vai nacionālās normas būtu tieši pretrunā ar to mērķi?

A. Laviņš.

Jā, es jūs nepārtraucu, pieteikuma iesniedzēju pārstāvi. Bet es tomēr lūgtu, noformulējiet to, ko nupat piecas minūtes jūs runājāt, lakoniskā jautājumā.

T. Krūmiņš.

Paldies. Ļoti atvainojos.

Jautājums ir, vai valsts rīcības brīvība, ieviešot Eiropas Savienības tiesību sekundāro tiesību aktu, stiepjās tiktāl, lai tā varētu attaisnot neprecīzu, nepilnīgu direktīvas normas ieviešanu?

A. Smiltēna.

Paldies par jautājumu.

Mēģināšu atbildēt tā... jautājuma konteksts bija ļoti plašs. Mēģināšu atbildēt tā, ka šajā gadījumā ar apstrīdētajām tiesību normām ir izmantota tieši valsts rīcības brīvība un tādēļ mēs šeit nevaram runāt par precīzu vai neprecīzu direktīvas operatīvā teksta

pārņemšanu. Un rīcības brīvība ir izmantojama tik plaši, ciktāl vien to aprobežo citas tiesību normas un tiesību principi. Tajā skaitā arī labas likumdošanas princips, tiesiskā paļāvība un leģitīmais mērķis... šo izmaiņu leģitīmais mērķis.

Attiecībā uz... iespējams, jūs gribējāt arī jautāt par 2018./2001. direktīvas 6. pantu un to, kādā veidā Latvijas tiesību sistēmā tas ir ieviests, tad es gribēju vienīgi pieminēt, ka, teiksim, 6. panta pirmais un otrais punkts, mūsu, Tieslietu ministrijas, izpratnē ir negatīvie pienākumi, tātad tas ir valsts pienākums atturēties no kaut kādas darbības. Līdz ar to šī tiesību norma, kāda tā stāv uzrakstīta, nav pozitīvizējama kādā citā tiesību normā, tas ir valsts negatīvs pienākums atturēties no kaut kādas darbības.

Līdz ar to faktiski ... jā... šādā veidā, teiksim, pozitīva likuma tiesību normas teksta veidā mēs viņu neredzēsīm nacionālajā līmenī.

T. Krūmiņš.

Paldies jums liels. Būs vēl daži jautājumi no manas puses. Centīšos šoreiz lakoniskāk.

Savos paskaidrojumos jūs atsaucaties uz Eiropas Savienības tiesas praksi tā saucamajā *Agro Energy* lietā un norādāt, ka saimnieciskās darbības veicēji nevar paļauties, tā teikt... proti, uzmanīgs un apdomīgs saimnieciskās darbības subjekts, tam ir jāparedz, ka tiks veikti pasākumi, kas varētu ietekmēt tā intereses... Un, ņemot vērā šo, tad uz apstākļiem, ka šādi pasākumi tiek veikti, šis te subjekts nevar atsaukties uz tā tiesiskās paļāvības aizskārumu jau pēc šo te pasākumu veikšanas.

Un šajā kontekstā jūs tieši arī norādāt uz to, ka pēdējo desmit gadu laikā ir izdarīti un ir bijušas ļoti apjomīgas diskusijas par obligātā iepirkuma sistēmu.

Vēlējos jautāt jūsu viedokli, vai, Tieslietu ministrijas ieskatā, pieteicēji ir bijuši neapdomīgi komersanti, izbūvējot savas stacijas ārpus apdzīvotām vietām un neparedzot, ka pēc desmit gadiem likumdevējs prasīs lietderīgi izmantot saražoto siltumenerģiju.

A. Smiltēna.

Paldies par jautājumu.

Es atturētos novērtēt katra pieteicēja, teiksim, subjektīvo attieksmi pret to, kādi bija apstākļi un kādas bija alternatīvas viņu komercdarbības uzsākšanai un kādā veidā viņi izvērtēja katru no iespējamajām alternatīvām un izvēlējās staciju būvēt tieši šeit. Mūsu rīcībā nav tādas informācijas.

Tas, ko mēs vēlējamies pateikt savos rakstveida paskaidrojumos, minot šo lietu un pašu šo principu, ka apdomīgs un prātīgs saimnieciskās darbības veicējs... viņam ir jāparedz, ka ilgtermiņa izmaiņas viņa komercdarbības jomā var norisināties un tad, ja šīs izmaiņas ir norisinājušās.... Nu, viņam bija iespēja to paredzēt, viņš vairs nevar atsaukties, ka tas ir tiesiskās paļāvības principa pārkāpums tad, ja šie apstākļi jau ir iestājušies, tātad, respektīvi... šajā gadījumā, ja nacionālajā līmenī diskusija par

obligāto komponenti kā tādu risinās jau desmit gadus ar ļoti aktīvu politisko debati, ka šajā sistēmā vajadzētu vispār atcelt vai būtiski mainīt... Paralēli tam Eiropas Savienības līmenī arī šo direktīvu tapšanas laikā... tātad komersantam bija iespēja sekot līdz virzienam, kādā iet Eiropas Savienības politika. Un ir skaidrs, ka Eiropas Savienības politika iet tajā virzienā, ka mums ir jāievēro aizvien efektīvākas saimniekošanas metodes, aizvien lielāka taupība, aizvien lielāka saražoto resursu, saražotās enerģijas lietderīga izmantošana. Tas ir lielais virziens, kādā iet šī politika.

No tāda aspekta skatoties, Tieslietu ministrijai šķita, ka prasība, ka saražotā siltumenerģija būtu jāizmanto arī lietderīgi nevis kaut kādā veidā viņa iet zudumā vai postā, tātad lieta, kas ir jau saražota... mūsaprāt, šeit ir pamatoti vērtēt, ka šajā komercsektorā iesaistītajam komersantam varēja būt sapratne, ka šādas prasības agrāk vai vēlāk nākotnē varētu būt izvirzītas. Jautājums ir vienīgi, kurā, teiksim... vai viņš varēja konkrēti precizēt, kurā gadā, bet tas, ka politika kopumā virzās jomā, ka ir arī aizvien efektīvāk jāizmanto viss tas, kas ir saražots un ka siltumu nevar... vienkārši pazaudēt, ka šādam politikas virzienam varēja izsekot.

A. Laviņš.

Paldies. Turpinām, lūdzu!

T. Krūmiņš.

Paldies jums liels.

Vēl jautājums tieši par jūsu pieminēto Direktīvu 2018/2001 6. pantu.

Šodien šeit jūs norādījāt un arī paskaidrojums esat atsaukusies, Tieslietu ministrija ir atsaukusies, uz šiem te mērķiem, izstrādes materiālu mērķiem tieši konkrētajai normai, proti, ka šī te norma ir vairāk vērsta uz investoru paļāvību, uz to, ka nevajadzētu negatīvi atstāt ietekmi uz investīciju pieejamību tieši atjaunojamo energoresursu jomā, un, ka tas savukārt nenozīmē, ka vajadzētu tik daudz uzsvērt tieši individuālu atbalsta saņēmēju ekspektāciju.

Pieteicēju jautājums jums. Vai šie te divi apstākļi nav, jūsu ieskatā, ļoti cieši saistīti, proti, vai nenodrošinot individuālu atbalsta saņēmēju investīciju aizsardzību, tā tiesisko paļāvību un tiesiskā regulējuma stabilitāti, vai šādā gadījumā netiek vairota arī tirgus kā tāda stabilitāte un paredzamo investīciju vide kopumā?

Vai, jūsuprāt, individuālu atbalstu var nošķirt tieši no atbalsta un stabilitātes plašākā kontekstā?

A. Laviņš.

Bija jautājums saprotams?

A. Smiltēna.

Šķiet, ka jā...

A. Laviņš.

Lūdzu, turpiniet. Man gan bija grūti uztvert...

A. Smiltēna.

Domāju, ka Tieslietu ministrija savā rakstveida viedoklī izvērtēja Direktīvas sagatavošanas materiālus un to, kādu šo te tvērumu, normas tvērumu, mēs varam izsecināt no Direktīvas sagatavošanas materiāliem, kuros nebija runa par individuālu tiesisko palāvību kādam konkrētam komersantam un to, kādas ir viņa ekspektācijas.

Šeit lietas sagatavošanas materiālos tika runāts par investīciju piesaisti, par to, lai jaunajiem tād kritērijiem nebūtu retro aktīva ietekme, kura, iespējams, ir bijusi problēma kādā no dalībvalstīm... jo mēs to šobrīd nezinām... bet katrā gadījumā retro aktīva ietekme nav problēma šajā izskatāmajā lietā, mūsuprāt. Un, mūsuprāt, tas, kādā veidā šī norma attiecas uz tirgus stabilitāti, skar kaut ko daudz plašāk nekā individuālās intereses tāpēc, ka zaļās elektroenerģijas ražošana ir arī visu patērētāju, visu elektrības pircēju interesēs. Šī direktīva ir vērsta uz to, lai ražotu Eiropas Savienībā pēc iespējas vairāk zaļu elektroenerģiju energoefektīvi un neko neizsaimniekot un nepalaižot, teiksim, gaisā jau saražoto siltumu.

Tātad tam, lai tirgus būtu stabils un, lai šeit šis sektors attīstītos, ir nozīme ne tikai tik šauri kā elektroenerģijas ražotājiem, bet, mūsuprāt, 6. panta tvērumā varētu būt paredzētas arī visu Eiropas Savienības iedzīvotāju intereses saņemt un pirkt šādu saražotu elektrību un tas, lai šāda veida elektrības īpatsvars Eiropā ilgtermiņā aizvien palielinātos.

T. Krūmiņš.

Paldies.

Pirms dodu vārdu kolēģim Laurim Liepam, no manas puses vēl pēdējais jautājums par šīs te pašas Direktīvas 6. panta 2. punktu.

Paskaidrojumos jūs norādāt, ka dalībvalstis var pielāgot atbalsta līmeni saskaņā ar objektīviem kritērijiem un, ka tieši šie objektīvie kritēriji būtu jāvērtē galvenokārt Latvijas nacionālo tiesību un nevis direktīvu kontekstā.

Jautājums jums. Vai Latvijas ieviestajā atbalsta shēmas sākotnējā modelī bija paredzēti, bija noteikti objektīvi kritēriji tieši siltumenerģijas lietderīgas izmantošanas kontekstā atjaunojamo energoresursu stacijām?

A. Smiltēna.

Es atvainojos, vai es drīkstu precizēt, ko jūs domājat ar „sākotnējo shēmu”?

T. Krūmiņš.

Jā, tieši tā. Tā kā obligātā iepirkuma sistēma tika ieviesta ar 2005. gada Elektroenerģijas tirgus likumu...

A. Smiltēna.

Paldies. Saprātu.

Tātad, ja es pareizi sapratu jautājumu, tad jūsu jautājums ir tāds, vai tad, kad shēma tika ieviesta 2005. gadā, tika noteikti objektīvi kritēriji, viņi bija tik objektīvi, ka laika gaitā viņi nedrīkstētu mainīties, jo tā vietā nedrīkstētu nākt vēl citi kritēriji, kuri ir vēl objektīvāki.

Tad Tieslietu ministrijas viedoklis ir tāds, ka šī ir joma, kas gan tehnoloģiski ļoti strauji attīstās, gan arī politiskie mērķi ļoti strauji attīstās. Un līdz ar to, ja es varu, tad es atbildētu uz jūsu jautājumu tādējādi, jā, objektīvi sākotnēji bija... kritēriji bija objektīvi, bet laika gaitā arī objektīvi kritēriji var mainīties, bet tas nenozīmē, ka jaunie kritēriji nav objektīvi. Vienkārši šī ir joma, kurā notiek strauja gan tehnoloģiskā attīstība, gan arī politisko mērķu attīstība. Un izpratne par to, kas ir objektīvs - viņš ir dinamisks un mainīsies.

T. Krūmiņš.

Es atvainojos... šajā pat kontekstā radās jautājums, tieši par to, kas ir minēts konkrētajā 2. punktā, ka šiem te kritērijiem ir jābūt noteiktiem sākotnējā atbalsta shēmas modelī.

Mans jautājums arī bija, vai, jūsuprāt, šādi kritēriji bija noteikti sākotnējā atbalsta shēmas modelī? Jo tas ir tas, ko prasa norma.

A. Smiltēna.

Nu, jā, mūsuprāt, sākotnējā shēmas atbalsta modelī bija noteikti objektīvi un atbilstoši kritēriji, atbilstoši tai izpratnei un situācijai, kura pastāvēja 2005. gadā.

A. Laviņš.

Paldies. Turpinām ar jautājumiem, ja tādi vēl ir.

L. Liepa.

Jā, godātā tiesa. Paldies.

Viens jautājums par Eiropas Savienības tiesību piemērošanu. Atbildes rakstā uz tiesas pieprasījumu tā 10. lappusē, tas ir, lietas 8. sējuma 147. lappuse, punkts 20. „Tieslietu ministrija atzīst, ka Latvija ir piemērojusi augstākas prasības direktīvas piemērošanai”, ir runa par Direktīvu 2012/27, ko jūs vairākkārt arī esat pieminējusi arī mutvārdu paskaidrojumā.

Jautājums ir pavisam vienkāršs. Kāpēc un kas ir tie argumenti, kāpēc Latvija ir piemērojusi augstākas prasības Direktīvas ieviešanā nekā citās dalībvalstīs, piemēram, Lietuvā un Igaunijā? Paldies.

A. Smiltēna.

Paldies par jautājumu.

Par cik jautājumā jūs nekonkretizējāt prasības, tad mana atbilde būs tāda, ka Direktīva 2012/27 neharmonizē to, kādā veidā tiek sniegts valsts atbalsts, viņa sniedz tikai atsevišķas... dod valstij iespēju noteikt valsts atbalstu par noteiktā veidā... par koģenerāciju šajā gadījumā saražoto elektroenerģiju. Valstij ir rīcības brīvība noteikt arī augstākas prasības. Par to, kādēļ augstākas prasības tika noteiktas Latvijā un salīdzinot ar citām Baltijas valstīm... es šobrīd... man ir jāatturas komentēt, jo tā ir Ekonomikas ministrijas virzītā politikas joma. Bet tīri no Eiropas Savienības tiesību viedokļa, valstij bija rīcības brīvība noteikt šādas augstākas prasības.

A. Laviņš.

Lūdzu!

L. Liepa.

Liels paldies. Precizējot tāpat tas ir politiskās izvēles jautājums, kā jūs to formulējāt.

A. Smiltēna.

Jā. Tas ir politiskās izvēles jautājums konkrēta tiesiskā ietvara robežās.

T. Krūmiņš.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies. Vai Saeimas pārstāvim būs jautājumi?

H. Skarbnieks.

Jā, paldies. Viens precizējošs jautājums saistībā ar tiesneses Jautrītes Briedes uzdotajiem jautājumiem.

Sakiet, par pašpatēriņu. Tiesas sēdēs mēs runājām par biogāzes stacijām, biomasas stacijām un stacijām, kas saņem atbalstu kā koģenerācijas stacijas.

Biogāzes stacijām atbalsta apmērs par vienu saražoto megavatstundu ir vislielākais salīdzinot ar biomasas un koģenerācijas stacijām. Savukārt, salīdzinot ar koģenerācijas stacijām, biogāzes stacijām ir ilgāks atbalsta periods.

Vai būtu pamatoti salīdzināt šīs pašpatēriņa prasības starp šiem te staciju veidiem, vai viņas atrodas vispār salīdzināmā tiesiskā situācijā, ņemot vērā šo te atbalsta periodu un atbalsta apmēru par katru saražoto elektrības vienību?

A. Laviņš.

Jā, Saeimas pārstāvi, vai tad nebija jautājums un atbilde par to, ka šīs personas ir tik atšķirīgos apstākļos, ka tās nav salīdzināmas. Un tie ir Smiltēnas kundzes sniegtie vārdi. Ne mani.

H. Skarbnieks.

Jā, bija. Es tikai gribēju precizēt. Ja tiesa uzskata, ka šis jautājums ir noņemams, tad...

A. Laviņš.

Nē, nav noņemams. Ja jūs varat šajā jautājumā parādīt kādu jaunu aspektu, kas jau nav bijis skarts. Bet to, ko es dzirdēju, bija runa, vai vispār ir pamats šīs grupas salīdzināt, kur bija sniegta vismaz, ja jūs vaicājat Smiltēnas kundzei, tad bija sniegta skaidra atbilde.

H. Skarbnieks.

Jā. Paldies. Tad es noņemu jautājumu.

A. Laviņš.

Labi. Turpinām.

Ministru kabineta pārstāvim, vai ir jautājumi?

R. Vītiņš.

Paldies, nebūs jautājumu.

A. Laviņš.

Smiltēnas kundze, paldies jums par Tieslietu ministrijas pārstāvēšanu, uzturot jau rakstveidā sniegto viedokli, kā arī par izturību atbildot uz samērā daudzskaitlīgajiem jautājumiem. Lai jums jauka diena un varat izlemt, vai turpināt klausīties tiesas sēdi, vai doties šodien ieplānotajos darbos. Paldies.

A. Smiltēna.

Paldies. Paldies pusēm par jautājumiem.

A. Laviņš.

Turpinām tiesas sēdi ar nākamās pieaicinātās personas uzklaušīšanu.

Atbilstoši mūsu kopīgi apstiprinātajam sarakstam, tā ir biedrība „Latvijas Biomasas asociācija „Latbio””.

Vai pārstāvis ir ieradies uz tiesas sēdi?

Nav... Un nav pārstāvis arī devis nekādu ziņu?

A. Ziemele.

Nē.

A. Laviņš.

Paldies.

Vaicāšu pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem... Kāds būtu jūsu viedoklis, vai ir iespējams turpināt lietas izskatīšanu bez šīs pieaicinātās personas klātbūtnes?

T. Krūmiņš.

Jā, šobrīd nav iebildumu turpināt.

Bet varbūt pastāv iespēja uzrunāt atkārtoti un noklausīties pieaicinātās personas viedokli nākamajā tiesas sēdē, protams, ja tiesa uzskata to par pamatotu šādu te pieeju. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies par jūsu viedokli, ka konceptuāli šķēršļus nesaskatāt.

Papildus vēl tikai varēšu jums norādīt, ka šī pieaicinātā persona vairākkārt ir uzrunāta, tai ir atgādināts, bet situācija ir tāda, kādu mēs šobrīd redzam.

Saeimas pārstāvim... kāds ir jūsu viedoklis?

H. Skarbnieks.

Jā, varam turpināt lietas izskatīšanu.

A. Laviņš.

Paldies.

Un Ministru kabineta pārstāvim?

R. Vītiņš.

Varam turpināt izskatīt lietu bez attiecīgās pieaicinātās personas piedalīšanās.

A. Laviņš.

Tiesneši nolēma, ka lietas izskatīšana ir turpināma neraugoties uz to, ka uz tiesas sēdi šī pieaicinātā persona nav ieradusies.

Turpinām ar nākamās pieaicinātās personas uzklaušīšanu.

Un tā ir biedrība „Latvijas Elektroenerģētiku un energobūvnieku asociācija”.

Vai pārstāvis ir ieradies uz tiesas sēdi?

Atbilstoši tiesai iesniegtajai informācijai, pārstāvis ir Gunārs Valdmanis.

Valdmaņa kungs jūs esat, ja? Lūdzu, ieņemiet vietu pie tiesas sēžu tribīnes un vaicāšu tiesas sēžu sekretārei, vai personas apliecinoši dokumenti un pilnvarojums pārbaudīti?

A. Ziemele.

Dokumenti pārbaudīti.

A. Laviņš.

Jā, paldies.

Valdmaņa kungs, jums vārds biedrības vārdā Satversmes tiesas lietā sniegt viedokli. Lūdzu!

G. Valdmanis.

Labdien, godājamā tiesa!

Gribētu lūgt atļauju, vai es drīkstu izmantot arī datoru, jo, ņemot vērā to, ka esmu sagatavojis arī rakstveida atzinumu Satversmes tiesai vairāk nekā 10 lappušu apjomā, to kopsavilkuma daļu es labāk gribētu ieskatīties arī un izsekot līdzī. Tas tika iesniegts...

A. Laviņš.

Jā, jūs, protams, varat izmantot tehniskos līdzekļus, kas sekmē viedokļa paušanu.

Bet man lūgums būtu tomēr nelasīt. Mēs parasti aicinām saviem vārdiem pateikt tās būtiskās lietas, ko jūs vēlētos uzsvērt tiesai.

G. Valdmanis.

Jā, es tikai pieturēšu acu priekšā.

Mēs, atbilstoši tiem jautājumiem, ar kuriem Satversmes tiesa vērsās pie mums, mēs sagatavojām šīs atbildes un tātd varbūt izešu secīgi, kā mēs atbildējām savas kompetences ietvaros uz šiem jautājumiem.

Un pirmais jautājums no Satversmes tiesas, kur Satversmes tiesas tiesneši lūdza tātd mūsu viedokli tas ir par to, vai likumdevēja prasība iesniegt... tātd veicot šos te grozījumus normatīvajos aktos ir nepamatota un negaidīta.

Mūsu viedoklis šajā jautājumā bija par to, ka šo te likumdevēja rīcību nevar uzskatīt par nepamatotu un negaidītu. Proti, veicot arī mūsu kompetences ietvaros Eiropas Savienības saistošos likumdošanas un arī citu saistīto normatīvo aktu analīzi, tieši no mūsu kā nozares, nozarē strādājošo uzņēmumu viedokļa, mēs secinājām, ka gan Eiropas Savienības normatīvajos aktos, gan arī Latvijas saistošajos normatīvajos aktos vairāki no šiem pienākumiem, kuru izpildi uzlika par pienākumu, tātd šie grozījumi faktiski jau tika iekļauti un šajā gadījumā tika mainītas, varbūt tikai, un precizētas varbūt prasības kā ir piemērojami šie te lietderības rādītāji, tātd arī siltumenerģijas izlietošanas nosacījumu piemērošana, tātd tie ir precizējoši. Arī Eiropas Savienības normas ļoti nepārprotami, ko mēs arī izklāstījām rakstveidā jau ar atsaucēm, ļoti skaidri norādīja, ka likumdevējam ir pat zināmā mērā pienākums arī sekot līdzī tehnoloģiskajām izmaiņām, arī ekonomiskajai situācijai un tātd šo situāciju... šo regulējumu pārskatīt arī regulāri un pārlicināties arī par ekonomisko efektivitāti, proti, kā atbalsta sistēma pilda likumdevēja izvirzītos mērķus.

Un mēs arī secinājām, ka faktiskā analīze, kas bija saistīta arī ar iepriekš jau pirms šo normatīvo aktu izstrādes sākuma jau konstatētajiem pārkāpumiem un

nepilnībām, faktiski pamudināja arī likumdevēju rīkoties atbilstoši tam konstatētajām problēmām un mūsu vērtējumā likumdevējs faktiski īstenoja to, kas tika noteikts jau iepriekš arī citos normatīvajos aktos un precizēja un pielāgoja šīs normas arī atbilstoši tehnoloģiskajai loģikai, ko mēs gribam uzsvērt.

Mums bija vairākas šeit... jau iepriekšējo uzklaušanās laikā arī bija diezgan aktīvas diskusijas. Tātad mēs nodalījām šo te koģenerācijas un atjaunojamās enerģijas ražošanu jēdzienu, bet es vēlētos uzsvērt, ka no tehniskā viedokļa jebkura iekārta, kurā notiek sadedzināšanas procesi, tātad kurināmā sadedzināšana, patiesībā ir tehnoloģisks process, kurā tiek iegūta gan siltumenerģija pilnīgi visos gadījumos, absolūti nenovēršami, gan arī elektroenerģija. Un ir būtiski saprast, ka faktiski koģenerācijas stacija vienkārši būtu uzskatāma par iekārtu, kurā ir ierīkots salīdzinoši neliels papildu aprīkojums, kas ļauj to saražoto siltumenerģiju lietderīgi atgūt, tātad nelaist to zudumā, un attiecīgi lietderīgam patēriņam jau nodot tālāk patērētājiem.

Par atjaunojamās enerģijas ražošanas šajā gadījumā... tajā diskusiju kontekstā acīmredzot tika diskutēts kā par gadījumu, kad šīs te lietderīgās siltuma atgūšanas iespējas ir ierobežotas kaut kādu iemeslu dēļ, vai arī saimniecisku apsvērumu dēļ, komersantu varbūt individuālu apsvērumu dēļ, tas nav ticis darīts. Bet patiesībā visos gadījumos mums ir jārunā tieši... jebkurā gadījumā, ka tā ir koģenerācijas stacija lielākajā daļā gadījumu.

Kas būtu būtiski un ko mēs arī uzsvērām? Tas nozīmē, ka raugoties uz spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, kādi tie bija vēsturiski, mums eksistēja divi normatīvie akti, kas regulēja šādu bieži vien pat identisku, tehnoloģiski identisku, staciju darbību, proti, vienādas iekārtas, vienādi kurināmā sagatavošanas procesi, bet tajā pašā laikā vieniem no komersantiem tiek piedāvāts ievērojami, teiksim, brīvāki un krietni vieglāk izpildāmi nosacījumi, tajā pašā laikā citiem komersantiem, piemēram, arī centralizētās siltuma apgādes sistēmā vai kādā lauksaimniecības kompleksā izvietotiem komersantiem tika piemērots jau stingrāks un bargāks normatīvais regulējums.

No mūsu viedokļa šī situācija nav gluži korekta, tāpēc, ka, piemērojot komersantiem, kuriem ir vienādas iekārtas, kuras spēj izpildīt tehniski vienādas prasības, bet tajā pašā laikā tiek nodrošināts paralēls regulējums bez pietiekama, mūsaprāt, arī tiesiska un ekonomiska pamatojuma. Proti, jau pašā sākotnē būtu pieticis ar situāciju, ka ir vienota normatīvo aktu bāze un elektrostacijām, kurās tiek izmantotas šādas sadedzināšanas tehnoloģijas, jau tiek piemērotas stingrākas prasības, paredzot obligātu arī siltumenerģijas lietderīgu izmantošanu. Ir izskanējis arguments, ka gadījumā, ja šādi normatīvie akti, proti, atjaunojamai enerģijai atsevišķi nodalītas atbalsta shēmas ieviešana netiktu veikta, tad tiktu varbūt bremsēta investīciju intensitāte šajā nozarē. Mēs šim viedoklim nevaram piekrist tāpēc, ka vēsturiski raugāties arī uz šiem otrajiem koģenerācijas noteikumiem, tātad Ministru kabineta noteikumiem Nr.

221, atbilstošajā atbalsta shēmā arī bija pietiekama investoru aktivitāte, bet šajos gadījumos bieži vien šī te saimnieciskā darbība atbilda krietni vairāk, tātad laba un rūpīga saimnieka saimniekošanas principiem, jau laicīgi rēķinoties ar to, ka siltumenerģija būs jāizmanto lietderīgi, tātad tika plānots arī lietderīgais siltumenerģijas patēriņš.

Tātad, līdz ar to mēs vēlamies varbūt ar šo izklāstu arī no tehniskā viedokļa uzskatīt, ka likumdevējs ir labojis vēsturiski pieļautu kļūdu, zināmā mērā arī nevienlīdzīgu attieksmi pret uzņēmējiem, kuri darbojas visnotaļ līdzīgos apstākļos, ar līdzīgām iekārtām un spēj tehniski... tātad šīs te koģenerācijas stacijas, kuras izmanto biogāzi vai biomasu kā kurināmo, bet strādāja atbilstoši 221. Ministru kabineta noteikumiem, faktiski spēja izpildīt arī krietni, krietni bargākas likuma prasības un tātad krietni augstāku kopējo efektivitāti.

Līdz ar to es uzskatu, ka likumdevējs pamatoti secināja, ka šis te regulējums tātad vēsturiskais, kas attiecas uz atjaunojamās enerģijas ražotājiem, likumdevējs pamatoti secināja, ka tas nav tik efektīvs, kā ir bijis šis te paralēlais regulējums un tātad tas ir tikai kopumā no valsts pārvaldes principiem, manuprāt, ļoti pamatots lēmums arī grozīt šos normatīvos aktus, lai pielīdzinātu to situāciju un arī likvidētu principā tiesisku nevienlīdzību starp dažādiem uzņēmējiem, kuri sabiedrībai sniedz aptuveni līdzīgu funkciju, labumu un strādā līdzīgos apsvērumos. Tātad, tas būtu jautājums par pirmo Satversmes tiesas uzdoto jautājumu, mūsu izklāsts.

Turpināšu ar otro izklāstu. Tātad, par otro jautājumu, kas tika uzdots par konstitucionālās sūdzības iesniedzēju viedokli, ka šo te lietderības minimālo rādītāju nevar uzskatīt par pilnībā pamatotu un samērīgu no iekārtu tehnoloģisko īpatnību viedokļa.

Attiecībā uz šo jautājumu, mūsu viedoklis ir tāds, ka konstitucionālās sūdzības iesniedzēju viedoklis ir daļēji pamatots, proti, attiecībā uz dažām tehnoloģijām, piemēram, biogāzei, mēs jau šeit arī diskutējām, ir šis te tehnoloģiskais pašpatēriņš, kurš, atbilstoši vēsturiskajai normatīvo aktu tātad redakcijai, attiecībā uz biogāzes stacijām dažos gadījumos varēja būt tehnoloģiski nerasniedzams. Un bez tam, šis te pašpatēriņš bija saistīts dažos gadījumos tātad ar apstākļiem, kurus komersants arī saimniekojot arī ļoti augsti atbildīgi un pēc labākās prakses principiem gan no ekonomiskā viedokļa, gan arī no tehnoloģiskā, tomēr varēja nerasniegt. Un šeit es minēšu vairākus tādus aspektus. Pirmkārt, tie būtu klimatiskie apstākļi, kuri var ietekmēt šo te pašpatēriņu, tātad, ārējā gaisa temperatūra vai arī liels karstums, pieņemsim, šajā gadījumā, arī var pastiprināti radīt nepieciešamību dzesēt iekārtas.

Uzskatu, ka tik varbūt skrupulozu, tik bargu prasību un vienādu prasību piemērošana vairākām ļoti konstruktīvi atšķirīgām stacijām nav gluži pamatoti un šajā gadījumā šis te lietderības rādītājs neņēma arī... lietderības rādītāju noteiktā vērtība neņēma vērā arī varbūt papildus apsvērumus, kuri savukārt ir ņemti vērā šobrīd spēkā

esošajos normatīvajos aktos un, proti, biogāzes šajā te ražošanas procesā siltums tiek izmantots tād tieši kūtsmēsli, tād atkritumvielu raudzēšanai, un šajā raudzēšanas procesā, tād fermentēšanas procesā, šie te bioloģiskie atkritumi faktiski izdala metānu, kuru ir iespējams sadedzināt un šādā veidā samazināt šī te metāna piesārņojošo ietekmi uz apkārtējo vidi.

Kas ir ļoti būtiskais aspekts... ja gadījumā šie te kūtsmēsli vai augu atliekvielas no lauksaimnieciskās ražošanas netiktu izmantotas un šie te atkritumi tiktu deponēti kādā atklātā novietnē, tad šis metāns nonāktu atmosfērā un nodarītu ievērojami lielāku ietekmi uz apkārtējo vidi. Līdz ar to patiesībā uz šo te biogāzes ražošanas procesu raugoties tiešām no vides apsvērumiem un no tehnoloģiskajiem apsvērumiem, vismaz daļēji noteikti būtu pamatoti uzskatīt par lietderīgu patēriņu. Attiecīgi šo visu pašpatēriņa enerģiju noteikti nevajadzētu uzskatīt tād par nelietderīgi izmantotu un tād šajā kūtsmēsli pārstrādes operācijai nevajadzētu būt par iemeslu tam, kāpēc komersants nevar iegūt tiesības pārdot elektroenerģiju obligātajā iepirkumā, tam nevajadzētu ierobežot šo te... viņa ekonomiskās tiesības un tiesības arī ražot atjaunojamo enerģiju.

Līdz ar to šajā... no šī viedokļa mūsu viedoklis ir tāds, ka politikas veidotājiem bija iespēja selektīvāk izvēlēties jau dažādus lietderības kritērijus, ņemt vērā arī tehnoloģiskās īpatnības un ārējos apstākļus, kādi var ietekmēt stacijas kopējo lietderību siltumenerģijas pašpatēriņa šajā stacijā un attiecīgi noteikt to tādā veidā, lai komersantam strādājot arī, teiksim, saimnieciski atbildīgi, pēc labākajiem saimniekošanas principiem, pēc labas kopējās prakses, nebūtu būtisku sarežģījumu izpildīt šīs te prasības.

Līdz ar to šajā gadījumā mēs vēlamies principā atbalstīt konstitucionālās sūdzības iesniedzēju viedokli par to, ka likumdevējs varēja šajā gadījumā rīkoties varbūt rūpīgāk, nosakot šīs te prasības jau selektīvāk.

Tāad, turpinām ar trešo. Mūsu atbilde, ko mēs gatavojām Satversmes tiesai attiecībā uz šo prasību un tā skāra tā saukto alfa koeficientu, proti, parametru, kurš raksturo šo te koģenerācijas iekārtu saražojamās elektroenerģijas jaudas attiecību pret siltumenerģijas jaudas attiecību.

Mūsu komentārs šeit ir sekojošs, proti, likumdevējs ir noteicis gadījumos, ja šis te iekārtas operators nevar iesniegt dokumentāciju, ir noteicis vienu tādu samērā specifisku robežvērtību šim koeficientam, bet mūsu gadījumā nav gluži pamatoti noteikt tieši to šādā apjomā, jo tas nenodrošina līdzvērtīgu attieksmi pret dažāda veida komersantiem. Un šajā gadījumā mēs uzsveram, ka būtiskas atšķirības šim koeficientam jau pēc ražotāja konstrukcijas var būt lielākas jaudas ierīcēm un mazākas jaudas ierīcēm.

Uzskatām, ka šajā gadījumā likumdevējam bija iespēja piedāvāt citu rīcības modeli un, proti, uzdot komersantam par pienākumu iegūt šo te dokumentāciju no

ražotāja un tātad uzzināt jau korektu alfa koeficienta vērtību vai arī rīkoties citā veidā, kas tomēr atbilst faktiskajām šo te iekārtu tehniskajām īpatnībām, bet šajā gadījumā šāda ļoti vispārināta un salīdzinoši neprecīza, daudzos gadījumos neprecīza, koeficienta noteikšana, tomēr atbalsta saņēmēju bez būtiska tehniska pamatojuma nostāda nelabvēlīgākā situācijā.

Tātad turpinot vēlos arī atbildēt un izklāstīt īsi mūsu pozīciju ceturtajā Satversmes tiesas uzdotajā jautājumā. Tātad, runājot par to, cik lielā mērā ir tikušas sabalansētas atbalsta saņēmēju un pārējās sabiedrības intereses. Jau dažus no apsvērumiem mēs minējām pirmajā lietas izklāstā, proti, mūsaprāt, šis te vēsturiskais regulējums, ka eksistē paralēli tātad divi regulējumi šāda tipa enerģijas ražotāju atbalstam, proti, MK noteikumi 221. un tātad 262., kopumā neatbilda sabiedrības interesēm, proti, jo Ministru kabineta noteikumu MK 262. ietvaros tomēr tika pieļauti vērā ņemami siltumenerģijas zudumi, proti, līdz ar to faktiski netika izmantota saimnieciskai darbībai būtiska daļa enerģijas, kas tika ražota. Komersanti arī tika... dažādi komersanti, kuri strādāja zem vieniem vai zem otriem noteikumiem, arī nevarēja baudīt tādu līdzvērtīgu konkurenci... nu, teiksim, līdzvērtīgus apstākļus, vienlīdzīgu attieksmi un papildus arī tam šo te normatīvo aktu piemērošanas gaitā tika pieļautas vērā ņemamas nepilnības, kas ir saistītas ar uzraudzību, kā rezultātā faktiski gan komersantu vidū, gan arī sabiedrības vidū nevaldīja vienota izpratne par to, kādi ir sasniedzamie mērķi, kādi ir efektivitātes kritēriji un bieži vien, jāsaka arī praksē, šie te Ministru kabineta noteikumi Nr. 262 tika interpretēti jau pretrunā ar pastāvošajiem normatīvajiem aktiem, piemēram, Elektroenerģijas tirgus likumu, kas faktiski jau ievērojami pirms šo normatīvo aktu esošās redakcijas paredzēja pienākumu, ka elektroenerģijas ražotājs savu elektroenerģijas pašpatēriņu ir... ka viņam ir pienākums to segt ar savu saražoto elektroenerģiju. Bet diemžēl šo te normatīvo aktu neprecizitāšu dēļ un, protams, noteikti Satversmes tiesa arī ir ļoti labi informēta, arī notiek tiesvedības tātad par pārkāpumiem šajā ziņā. Tātad, mēs varam secināt, ka šis te normatīvais regulējums, kāds viņš eksistēja tajā pastāvošajā formā, kopumā nesekmēja gan kurināmā, gan arī atbildīgas saimnieciskās prakses īstenošanu elektroenerģijas ražotāju vidū.

Un, ja savukārt paraugāmies uz Ministru kabineta noteikumiem MK Nr. 221., un arī mēs praksē, veicot apsekojumus šajās stacijās, pārliecinājamies par to, ka stingrāku tiesisko normu pastāvēšana, stingrāku prasību pastāvēšana nebija par šķērslī šo staciju saimnieciskajai darbībai sekmīgā veidā, tātad tie bieži vien ir bijuši pašvaldību uzņēmumi ar biomasas kurināmo, tātad koksnes izcelsmes kurināmo, šajā gadījumā ražotājiem tomēr ir izdevies sekmīgi organizēt savu saimniecisko darbību gan pārdodot siltumenerģiju maksimālā iespējamā apjomā, gan arī gūstot joprojām peļņu, tātad samērīgu peļņu, arī sedzot visu elektroenerģijas pašpatēriņu ar savu ražoto elektroenerģiju.

Tajā pašā laikā mēs vēlamies pievērst arī uzmanību tam, ka zināmā mērā šie noteikumi ir bijuši nesamērīgi varbūt tādā ziņā pret šiem te atbalsta saņēmējiem tā vienkāršā iemesla dēļ, ka varbūt tie ir pamudinājuši pieņemt saimnieciskus lēmumus, kuri ilgtermiņā nav atbilstoši pašu arī ražotāju interesēm, jo, kā jau es arī minēju, tātad šajā te koģenerācijas procesā saražotajai siltumenerģijai piemīt ekonomiska vērtība, un, radot šādus apstākļus, ka ir iespējams tātad šo ražošanu organizēt bez siltumenerģijas lietderīgas ražošanas, faktiski arī paši komersanti ir tikuši pamudināti pieņemt lēmumu, kas īstenībā pēc būtības neatbilst arī viņu pašu interesēm.

Un te būtu jāņem arī papildus vērā to, ka minot par labu tātad konstitucionālās sūdzības iesniedzēju paustajam viedoklim arī par to, ka valsts pārvalde ilgstoši, lai gan šī informācija par faktisko saimniecisko darbību bija pieejama, tomēr nepievērsa uzmanību tam, ka tiek pieļautas daudzas neefektivitātes, līdz ar to mūsu vērtējumā zināma daļa atbildības un tātad faktiski šo te... zināmi tiesiskās paļāvības... teiksim, elementi šajā lietā attiektos arī uz valsts pārvaldi un tās varbūt laicīgi nespertajiem soļiem jau sistēmas pilnveidošanā agrāk, kas būtu ļāvis varbūt novērst šādas pretrunas starp atbalsta saņēmējiem un valsts pārvaldi kā šī atbalsta sniedzēju.

Un tātad nākamais jautājums... es atvainojos...

Tā, nākamais jautājums tātad 5. jautājums. Kur mēs pilnībā piekrītam konstitucionālās sūdzības sniedzēju paustajam viedoklim tātad par pārejas perioda samērīgumu un pamatotību. Mēs pilnībā atbalstām šajā gadījumā konstitucionālās sūdzības iesniedzēju pausto viedokli, ka šis pārejas periods tomēr ir bijis pārāk mazs. Mēs ņemam vērā tos termiņus, kādi ir nepieciešami, piemēram, būvatļaujas saņemšanai, projektu izstrādei, arī iekārtu izgatavošanai, pasūtīšanai tad, ja ir nepieciešams nodrošināt siltumenerģijas lietderīgāku patēriņa realizāciju. Mēs secinājam, ka daudzos gadījumos pat teorētiski... dažos gadījumos teorētiski pat nav bijis iespējams to ieviest tīri no tehnoloģiskā viedokļa, tīri no administratīvā un organizatoriskā viedokļa. Un uzskatām, ka tas būtu bijis samērīgāk noteikt šo pārejas periodu ievērojami ilgāku, proti, tādu, kas paredz gan būvniecības normatīvo aktu prasības, arī faktiskās tehnoloģiskās prasības, iekārtu izgatavošanas, uzstādīšanas termiņus un tam vajadzētu būt bijušam, nu, ievērojami ilgāk.

Nespēju šobrīd pateikt precīzi tieši apjomu, cik ilgāk, bet pieņemu, ka likumdevējs to varētu sarunās ar pieteicējiem visticamāk, ka identificēt un panākt kompromisu.

Paldies. Tas būtu īsais.

A. Laviņš.

Jā, Valdmaņa kungs, paldies jums par izvērsto un strukturēto viedokli.

Ļaujiet man sākumā uzdot trīs tādus precizējošos jautājumus.

Un visupirms. Atbildot, vai izklāstot savu pozīciju par jautājumu Nr. 2. Jūs raksturojāt šos ražošanas procesus, kas tiek izmantoti ražojot elektroenerģiju un vairākkārt pieskārties elektroenerģijas ražošanai, dedzinot biogāzi un iegūstot biogāzi, kas pēc tam tiek izmantota elektroenerģijas ražošanai.

Tāpēc es vēlējos vaicāt, tas jūsu vērtējums par to, ka tās prasības ir pārlietu, jūsu ieskatā, būtu attiecināmas uz visiem pieteikuma iesniedzējiem vai arī tikai tiem pieteikuma iesniedzējiem, kas elektroenerģiju ražo izmantojot biogāzi?

G. Valdmanis.

Jā, mūsaprāt, tas būtu attiecināms... es gan neesmu... no galvas neatceros visu pieteicēju sarakstu un tur pārstāvētās tehnoloģijas, bet es tieši gribētu akcentēt tieši biogāzei šo aspektu un, ja drīkst, tad pamatošu mazliet vairāk šo viedokli.

Un, proti. Kā jau es arī centos ieskicēt, tāpat, tas biogāzes procesā šis siltumenerģijas pašpatēriņš diezgan būtiskā apjomā, līdz 30 procentiem, ir neizbēgams un kopumā tas ietekmē stacijas spēju sasniegt tāpat šo kopējo lietderības rādītāju tādā apjomā, kādā to ir noteicis likumdevējs, proti, tāpat šo te augstāko atzīmi — 75 procentu lietderību — ir iespējams sasniegt tikai ļoti labvēlīgos apstākļos, bet es uzskatu, savukārt, ka šāda prasība, kuras izpildi var ietekmēt, pieņemsim klimatiskie apstākļi vai, pieņemsim, biomasas pieejamība, nu... likumdevējam nevajadzētu diskriminēt un piemērot šādu prasību, bet gan selektīvi izvēlēties jau biogāzes stacijām, iespējams, zemāku šo lietderības rādītāju, ņemot vērā jau minēto apsvērumu tāpat, proti, atkritumu pārstrādes aspektu, ko arī vajadzētu uzskatīt par sabiedrības labumu un pamatojoties uz tā varbūt noteikt arī maigākas, mīkstākas prasības šiem ražotājiem un tāpat arī ņemt vērā to aspektu, ka arī dažas no iekārtām ir ierobežotas jau faktiski no to konstruktīvajām īpatnībām, kā to ir paredzējis ražotājs. Tāpat, tām var būt, pieņemsim, augstāki pašpatēriņa rādītāji arī elektroenerģijas pusē, jo to konstruktīvā īpatnība to faktiski paredz. Tāpat šajā gadījumā es uzskatu, ka arī tāpat konstruktīvās īpatnības likumdevējam būtu labi ņemt vērā, lai nediskriminētu tāpat dažādu iekārtu ražotājus. Un par salīdzinoši dažkārt varbūt ne tik lielām vērtībām, lai tas būtiski ietekmētu sabiedrības labumu, ko ir iespējams iegūt, ekspluatējot šīs iekārtas.

A. Laviņš.

Paldies.

Un nākamais precizējums, ko es vēlējos noskaidrot, ir saistīts ar jūsu sniegto atbildi uz jautājumu Nr. 4.

Un es sadzirdēju, ka jūsu vērtējums par tiem Ministru kabineta noteikumiem, kas regulēja elektroenerģijas ražošanu no atjaunojamajiem resursiem... ka sākotnējā šo noteikumu redakcija, jūsuprāt, ir bijusi tāda, kas neļāva pilnvērtīgi sasniegt klimata mērķus un bija pat nepieciešams... un izskanēja, ka pat pienākums, veikt darbības, lai

paredzētu noteikumus, kā ražojot elektroenerģiju no atjaunojamajiem resursiem, efektīvi izmantot iegūto siltumu.

Es pareizi uztvēru?

G. Valdmanis.

Jā, es pilnīgi piekrītu...

Nu, faktiski jau Eiropas Savienības un arī Latvijas enerģētikas likumdošanā ir ļoti skaidri formulēts uzdevums arī veicināt primārās enerģijas ietaupījumus, no kā faktiski jau mums izriet princips, ka tomēr ekonomiski pamatotās robežās un tehnoloģiski pamatotās robežās, ka mums ir jācenšas izmantot. Bet šajā gadījumā faktiski ražotājiem tika dota zināmā mērā brīvība arī šo te siltumenerģiju neizmantojot un zinu, ka arī starp pieteicējiem ir uzņēmumi, kuri vēsturiski to neizmantoja, savukārt vēlāk apguva un veica nepieciešamās investīcijas un guva saimniecisko labumu arī faktiski izpildot šo te normatīvo aktu prasības.

Tāpēc es domāju, ka, ja mēs vērtētu dažu uzņēmumu un dažu uzņēmēju faktiski saimnieciskās darbības vēsturi, mēs secinātu, ka zināmā mērā viņi pat ir guvuši arī labumu no šo normatīvo aktu precizējuma, jo likumdevējs ir paskubinājis viņus rīkoties kā labākiem un rūpīgākiem saimniekiem un izmantot visu saražoto resursu arī savās interesēs.

A. Laviņš.

Jā. Paldies.

Un man trešais šis precizējums ir saistīts ar jūsu viedokli, kas ir sniegts atbildot uz jautājumu Nr. 5.

Es saklausīju, ka jūs esat bijuši arī uz dažādiem objektiem uz vietas un mēģinājuši novērtēt, kā šie uzņēmēji strādā. Un secinājums bija tas, ko varēja saklausīt no jums, ka šīs prasības, par kurām pieteikuma iesniedzēji iebilst, un tās prasības ir augstas, to arī varēja saklausīt jūsu viedoklī, bet šīs augstās prasības nebūt neesot bijušas tādas, kas neļāva pat strādāt ar peļņu.

Un te es gribēju paturpināt. Klausoties divās tiesas sēdēs tos iebildumus, kas izskan pret apstrīdēto normatīvo aktu un it īpaši izskan tas iebildums, ka darboties šajā tirgū ar prasību saražot siltumenerģiju 75 procentu apmērā un pie tam viena mēneša griezumā, ir, kā vismaz to apgalvo pieteikuma iesniedzēju puse, ir teju vai acīmredzami pārmērīga.

Jūs esat samērā optimistisku to vērtējumu devis, ka nē, šīs prasības nav bijušas tādas, lai pat nebūtu šķērslis strādāt ar peļņu.

Noraksturojiet, lūdzu, tiesai šo momentu par prasību strādāt ar 75 procentu siltumenerģijas izmantošanu un pie tam mēneša griezumā.

G. Valdmanis.

Mūsu...

A. Laviņš.

Piedodiet, ka es jūs pārtraucu, es vēl gribēju paturpināt.

Man jo īpaši bija būtiski dzirdēt, ka jūs esat bijis šajos objektos. Un šajās tiesas sēdēs ir izskanējis arī... ik pa laikam tiek pieminēti tādi ražotāji, kas atrodas nomaļās vietās, prom no siltuma patērētājiem, un tas esot, lūk, kaut kas, kas nebijis prasīts pašā sākumā un šobrīd nu ir šis uzņēmējs nostādīts tik nelabvēlīgā situācijā, ka ir dzirdams uzskats, ka tiesiskās palāvības princips ir pārkāpts.

Lūdzu!

G. Valdmanis.

Jā, paldies liels par jautājumu.

Tas ir, manuprāt, ļoti būtisks jautājums. Un praksē mēs jau arī pārliecināties, ka fundamentāli tād no regulējuma viedokļa izrietošu šķēršļu tomēr šādai efektīvai siltumenerģijas izmantošanai nepastāv, jo praksē var uzskaitīt vairākus gadījumus... vairākus iespējamus piemērus, kā komersants ir atradis iespēju gūt papildus ieņēmumus no šīs siltumenerģijas, izpildot likuma prasības, proti, ir tikuši praktiski visās elektrostacijās, kas izpilda... ir tikuši uzstādīti objekti, piemēram, vai nu mēslojuma ražošanai, kas notiek žāvēšanas procesā, tād atlieku viela digestāts tiek pārstrādāts, žāvēts un pēc tam jau realizēts pircējiem, tād ir kokmateriālu žāvētavas tikušas izveidotas.

Nenoliedzami, var piekrist daļēji tam, ka jā, tas prasa papildus izdevumus, bet tajā pašā laikā siltumenerģijas izmantošana koksnes pārstrādē var būt peļņu nesoša operācija, tād peļņu nesoša saimnieciskā darbība, kas ne tikai apdraud komercdarbību, bet arī gluži pretēji, var kļūt par papildus ieņēmumu avotu tād, ja tiek labi plānota šī te saimnieciskā darbība. Tas var kļūt par papildus ieņēmumu avotu, tād pieņemsim koksnes produktu tirdzniecības rezultātā, tas var kļūt par papildus ieņēmumu avotu gadījumos, ja komersants pieņem... uzsāk lauksaimniecisko ražošanu, pieņemsim, siltumnīcu darbību, kur mums arī ir patiesībā Latvijā atrodami daudzi piemēri. Es viennozīmīgi pieļauju situāciju, ka var veidoties situācija, ka komersantam nav nekādu šo te, teiksim, ekonomisko iespēju tād veikt šīs papildu investīcijas un viņš nonāk nelabvēlīgā situācijā un tād nespēj veikt investīcijas un šādā veidā šī prasība tiešām apdraud viņa saimniecisko darbību, bet es to uzskatu par izņēmuma gadījumu. Un šeit ir jāsalīdzina manā vērtējumā arī vienlīdzība starp dažādiem komersantiem, proti, ja desmit komersanti spēj izpildīt šīs prasības, un, piemēram, divi tomēr nespēj, tad likumdevējam ir tiesības varbūt izvirzīt zināmu tādu kvalitātes līmeni atbalsta saņēmējiem un šim te komersantam liegt šo atbalstu, pamatojoties uz to, ka viņš vairs neatbilst varbūt labākai videi, draudzīgākai praksei viņa darbība.

Tas būtu mans īsais ieskats.

A. Laviņš.

Paldies.

Vai tiesnešiem būs jautājumi? Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesei Anitai Rodiņai. Lūdzu!

A. Rodiņa.

Jā, paldies par jūsu ļoti strukturētajām un skaidri saprotamajām atbildēm.

Turpinot tiesneša Laviņa uzdoto jautājumu un jūsu sniegto atbildi. Tad vai jūs varat precizēt un teikt, ka visas šīs te prasības, kas ir iekļautas apstrīdētajās normās, biogāzes elektrostacijas var izpildīt gan no tehnoloģiskā, gan sezonālā un koģenerācijas staciju novietojuma viedokļa. Vai es pareizi sapratu šo pēdējo atbildi?

G. Valdmanis.

Nē. Kā jau es iepriekš minēju, dažas no, proti, lietderības prasība, var būt grūti izpildāma arī tad, ja tiek īstenota ļoti atbildīgi un pārdomāta saimnieciskā prakse. Un, kā jau jūs arī ļoti pamatoti pieminējāt, tieši šīs sezonālās prasības aspekts var būtiski skart.

No mana viedokļa, vienotu prasību ieviešana un, proti, minimālo prasību ieviešana ir ļoti pamatota likumdevēja prasība, bet tajā pašā laikā tātad vis tehnoloģiski pamatotāk būtu ieviest tomēr nedaudz zemākā līmenī tieši biogāzes stacijām un atļaut tātad arī šiem te ražotājiem sekmīgi tikt galā ar gaisa temperatūras svārstībām un citiem apstākļiem, kurus neietekmē saimnieciskās darbības lēmumi. Tomēr kopumā prasība kā tāda, ka siltums ir lietderīgi jāizmanto, tā būtu fundamentāli atbalstāma un nostiprināma normatīvajos aktos.

A. Rodiņa,

Jā, paldies.

Tad man ir nākamais jautājums. Tātad jūs... Bet sanāk tā, ka tā lielākā problēma ir tieši saistīta ar vienotā tehnoloģiskā cikla principa realizāciju? Jo atbilstoši tieši šim vienotā tehnoloģiskā cikla principam biogāzes ražošanai nepieciešamais siltums netika ieskaitīts kā lietderīgi izmantotais siltums. Vai tā nav tā galvenā problēma, par ko ir tas centrālais jautājums, kas mums ir jāatrisina, jūsu ieskatā?

G. Valdmanis.

Jā. Tā ir tiešām būtiska problēma, jo nu, kā es iepriekš jau minēju, tad faktiski šo te pašpatēriņam izmantoto siltumenerģiju, ar kuras palīdzību tiek tātad apstrādātas jau biogāzes izejvielas, to varētu uzskatīt tomēr par lietderīgu patēriņu, jo šīs te siltumenerģijas pašpatēriņš nodrošina pēc būtības videi kaitīgo atkritumu pārstrādi. Tātad, no tehnoloģiskā viedokļa, jā, tas ir pašpatēriņš, raugoties no vides politikas un no ķīmisko vielu tātad piesārņojuma novēršanas viedokļa, tas tomēr ir lietderīgs. Līdz

ar to šajā gadījumā... Bet mēs gan arī gribam uzsvērt, ka spēkā esošajā regulējumā tātad kopumā jau šis ir atrisināts... tātad šis jautājums, bet kopumā mēs uzskatām, ka tai pieejai bija jābūt šādai un tātad faktiski aprēķinātajai biogāzes elektrostaciju lietderībai vajadzēja būt ar mazliet atšķirīgu metodoloģiju, proti, paredzot, ka ne viss pašpatēriņš ir tīri pašpatēriņš.

A. Rodiņa.

Paldies.

Un tad man radās arī jautājums saistībā ar likumdevēja izvēli, jo mēs zinām, ka tā saucamā Energoefektivitātes direktīva runā par koģenerācijas iekārtas efektivitātes mērīšanu. Un šie 75 procenti, ja es nemaldos, attiecināti tieši uz koģenerācijas iekārtas efektivitāti, kas ir attiecīgajos pielikumos minēts.

Sakiet, lūdzu, kā jums kā praktiķim, varētu būt kāds skaidrojums, kādēļ likumdevējs izvēlējās noteikt efektivitāti attiecībā nevis uz iekārtām, bet uz staciju, elektrostaciju... mērīt elektrostacijas efektivitāti.? Tur bija kādi vides aizsardzības, klimata mērķu sasniegšanas argumenti vai kādi citi argumenti. Kas tie bija par argumentiem, kādēļ tādu likumdevējs izvēlējās ieviest šo direktīvu? Paldies.

G. Valdmanis.

Nu, manuprāt, tika ņemts visticamāk vērā, vairāk tie juridiskie apsvērumi, ka tomēr pārsvarā mums nav tāds jēdziens... un pārsvarā katra koģenerācijas tātad iekārta tiek uzstādīta elektrostacijā attiecīgi kurai tiek piešķirta viena adrese un kopumā ir jāņem vērā arī tāds apsvērumi, ka koģenerācijas stacijā var būt uzstādīti arī iekārtas, kas nav saistītas tieši ar elektroenerģijas ražošanas procesu, bet varbūt kā atsevišķs sildkatls. Tātad korektāk un noteikti pamatotāk ir vērtēt tātad kopējo stacijas šo te efektivitāti, ņemot vērā arī citu ierīču efektivitātes rādītājus šajā uzraudzības procesā. It īpaši jāņem vērā, ka tas jau ir vēsturiski iestrādāts arī Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas normatīvajos aktos, kas skar tieši arī koģenerācijas un siltumenerģijas ražošanu jau tātad arī citā segmentā strādājošo uzņēmumu vidū tātad es domāju, ka tika pārņemta varbūt tā prakse no vispārējiem normatīvajiem aktiem un šeit nav būtisku nepilnību arī šajā formulējumā.

A. Rodiņa.

Paldies liels par šo skaidrojumu.

Tad man vēl precizējošs jautājums saistībā ar grozījumiem 560. Ministru kabineta noteikumos. Tātad, mums jau vairākkārt tiesas sēdē pieminētie grozījumi un norma, kas ir iekļauta 21. punktā, proti, ka tagad, nu... ņemot vērā tādu sezonālītāti, jo tur tiek runāts par ziemu, rudeni, pavasari... zināms daudzums siltumenerģijas tiek uzskatīta par lietderīgi izmantotu. Tad, kad es jautāju tiesas sēdē, iepriekšējā, Biogāzes

asociācijas pārstāvim, vai šis ir tāds labvēlīgāks pieteikuma iesniedzējiem risinājums, tad atbilde bija, ka nē, nav labvēlīgs.

Sakiet, kā jūs vērtējat šos te grozījumus? Vai tie ir labvēlīgi pieteikuma iesniedzējiem, vai tie pēc būtības atrisina pieteikuma iesniedzēju situāciju, jo tika pieminēts vārds, ka tas ir bijis kā tāds kompromiss, kas tomēr nerisina problēmu pēc būtības. Kāds ir jūsu viedoklis par šiem grozījumiem?

G. Valdmanis.

Nu, mūsu viedoklis ir līdzīgs, ka tos tomēr vajadzētu vairāk uzskatīt par kompromisu, jo no faktiskās statistikas un no analīzes, ko mēs esam veikuši vairākiem desmitiem staciju, tā faktiskā darbību statistika tiešām būtiski atšķirās un ir stacijas, kur tiešām ir vērojams, ka tādā vasaras periodā ir ļoti būtisks siltumenerģijas pašpatēriņa samazinājums tādā un ir arī ļoti krasas atšķirības, kur, pieņemsim, ka tieši ziemā tas ir dramatiski augsts, tāpēc arī dažos gadījumos tiešām varam uzskatīt, ka tas ir par sliktu komersantam, neskatoties tam, ka viņš kopumā savu saimniecisko darbību ir organizējis tehnoloģiski korekti, pēc labākas prakses arī... kā saka labs saimnieks, arī no ekonomiska viedokļa, bet tas tomēr viņa šajā situācijā īsti neatbilst. Tāpēc, jā, to var noteikti uzskatīt par zināmu kompromisu, kas tomēr var būt visas tehnoloģiskās īpatnības pilnībā neļauj ņemt vērā.

A. Rodiņa.

Paldies. Un viens tāds apkopojošs varbūt garāks jautājums man sanāks... bet arī, ņemot vērā tādā to, ka jūs, cik es pareizi saprotu, arī apsekojat šīs te elektrostacijas, tad es vēlējos jautāt, ko jūs esat novērojuši, kā šis te apstrīdētais tiesiskais regulējums, ko mēs šķetinām šajās tiesas sēdēs, vai šīs te tiesību normas ir mainījušas pieteikuma iesniedzēju, nozares praksi attiecībā uz siltumenerģijas efektīvu izmantošanu? Un vai šīs normas pašas par sevi palīdz labāk kontrolēt šos te nozares spēlētājus, ja tā varētu teikt, jo viens no argumentiem, kas izskanēja tiesas sēdē, bija secinājums, ka šīs normas bija nepieciešamas, tieši lai labāk varētu kontrolēt nozari un lai panāktu efektīvāku enerģijas izmantošanu.

G. Valdmanis.

Jā... Paldies par jautājumu.

Nu, mēs šo te apsekojam sadarbībā ar Būvniecības Valsts kontroles biroju, kuram mēs esam sadarbības partneri, sākām īstenot pagājušajā gadā un turpinājam vēl šogad nelielā daļā staciju, bet kopumā mūsu vērtējums un tie novērojumi bija tādi, ka laika gaitā šo te pārkāpumu un arī, teiksim, sliktās prakses piemēru skaitam bija tendence samazināties. Kopumā komersanti bija ieinteresēti un daudzos gadījumos arī sekmīgi novērsa konstatētos pārkāpumus vai nu, teiksim, nesaimniecisko praksi. Un

kopumā tam ir bijusi arī pozitīva un šo te saimnieciski atbildīgo darbību veicinoša ietekme.

Ja mēs paskatāmies kopumā uz pagājušā gada šo te statistiku, tad mēs principā nekonstatējam nevienu staciju, kur siltumenerģija netiktu izmantota vispār jau vairs lietderīgi. Šajā gadījumā tāda veida pārkāpumu vispār vairs netika konstatēti tād, kur tiktu pūsts gaisā tād siltumenerģija... Visi komersanti ir atraduši iespēju kaut vai tehnoloģiski vienkāršākā un ne efektīvākajā veidā, bet tomēr jau kaut ko darīt lietderīgi. Tād, konteineri ar kokmateriālu žāvēšanu bija tāds iecienīts varbūt vienkāršots, ne tas izsmalcinātākais risinājums, bet tomēr vismaz kaut kas... tād izžāvēta malka. Mēs saskārāmies arī ar daudziem ļoti labas prakses piemēriem tād, kur jau bija šī te malkas kokmateriālu žāvētava tika izveidota ar augstu tehnoloģisku līmeni. Tād ar temperatūras, mitruma kontroli un automatizētu darbības režīmu, kur tiek iegūts ļoti augstvērtīgs kokmateriāls un kur atbilstoši šo te saimnieku atzinumam tas ir ļoti konkurētspējīgs eksporta produkts arī ārvalstu tirgos. Tād... praksē ir secinājumi, ka kopumā stingrāku normatīvo aktu ieviešana ir drīzāk nākusi par labu pat pašiem komersantiem.

Tie pārkāpumi, ko mēs konstatējam, vairāk tomēr bija saistīti ar uzskaites ierīču, nu, teiksim, tādu administratīvu tīri prasību ievērošanu, bet tie nebija saistīti ar tādu nu, teiksim, atklātu nelikumību vai kaut ko tamlīdzīgu ievērošanu... tas bija vairāk, teiksim, spēja pielāgoties tādām formālām prasībām, bet nebija saistīts ar kaut kādu tādu tiešu nesaimnieciskumu.

Nu, tāds būtu tas atzinums.

A. Rodiņa.

Liels paldies. Un noslēgumā pēdējais jautājums.

Jūs teicāt, ka lielākajā gadījumā mēs runājam par koģenerācijas stacijām. Tā jūs teicāt... es piefiksēju...

G. Valdmanis.

Jā.

A. Rodiņa.

Vai tad mēs varam teikt, ka koģenerācijas stacija, ņemot vērā visu to procesu un visu to, ko mēs esam jau tagad dzirdējuši, ir sinonīms atjaunojamo resursu elektrostacijai?

G. Valdmanis.

Nē, šeit, es jums nevarēšu diemžēl piekrist, jo mums atjaunojamās enerģijas tād šis te normatīvais regulējums paredz arī vēja un saules stacijas, kuras šajā

gadījumā nav saistītas ar sadedzināšanas procesiem. Attiecīgi tur siltumenerģija nerodas ražošanas procesā.

A. Rodiņa.

Jā, paldies. Man ir skaidrs tas, ka vējš, saule un viss pārējais arī ir... Bet šaurākā izpratnē. Vai šīs te biogāzes elektrostacijas mēs varam lietot tad sinonīmu koģenerācijas elektrostacijas attiecībā uz biogāzes elektrostacijām?

G. Valdmanis.

Ar ļoti retiem izņēmumiem, jā. Tikai es paskaidrošu... ir daži tādad robežgadījumi, proti, ka elektrostacija var būt konstruktīvi paredzēta kā daļēja koģenerācijas stacija. Tādad, daļa no atgūstamā siltuma, kas tiek izvadīts dzinēja dzēšanas sistēmā tiek, pieņemsim, nodota patērētājam vai lietotājam, bet netiek atgūta siltumenerģija no dūmgāžu izplūdes sistēmas, tādad no šiem te gāzu izvadīšanas sistēmas. Šajā gadījumā mēs to varam saukt par daļēju koģenerācijas staciju vai daļēju kondensācijas staciju, abi no terminiem būs tehnoloģiski korekti, bet lielā daļā gadījumu faktiski šīs stacijas ar nelieliem pielāgojumiem var un tām arī vajadzētu tikt ekspluatētām kā koģenerācijas stacijām.

A. Rodiņa.

Paldies.

Precizēšu jautājumu. Vai pieteikuma iesniedzēji šajā aspektā, ko mēs tagad analizējam, var tikt uzskatīti par koģenerācijas elektrostacijām?

G. Valdmanis.

Nu, par visu sarakstu es tagad diemžēl nevarēšu pateikt, bet es zinu noteikti, ka starp iesniedzējiem ir komersanti, kuri sekmīgi ir šīs iekārtas modernizējuši, aprīkojuši tā, lai šīs stacijas būtu pilnvērtīgas tehnoloģiski kā koģenerācijas stacijas.

A. Laviņš.

Turpinām ar jautājumiem. Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesei Irēnai Kucinai. Lūdzu!

I. Kucina.

Paldies. Paldies par tiešām ļoti kompetentajām atbildēm. Tāpēc viens tāds precizējošs jautājums un otrs... es gribēju dzirdēt jūsu viedokli vai pārdomas, jo pieļauju, ka jūs esat par to ļoti daudz domājis.

Pirmais jautājums. Arīdzan atbildot uz Laviņa kunga jautājumu, tas tā nedaudz precizējošs, proti, jūs minējāt, ka valstij vajadzētu izstrādādot attiecīgās normas, selektīvāk un rūpīgāk izvēlēties kritērijus. Un viens no jūsu piemēriem bija, ka šo rūpīgo kritēriju izstrāde būtu attiecināma uz biogāzes stacijām un kā piemērs tika minēts

zemākas lietderības rādītājs būtu jānorāda... vai jānosauc zemāks lietderības rādītājs. Proti, vai no tā būtu jāsaprot, ka šo selektīvākos un rūpīgākos kritērijus jūs saskatāt, pirmkārt, uz biogāzes stacijām, otrkārt, redzat šo te zemāku lietderības rādītāju... vai tomēr ir vēl kādi tie kritēriji uz ko valstij būtu jāraugās?

G. Valdmanis.

Jā, paldies liels par jautājumu. Es ļoti labprāt atbildēšu. Esam tiešām arī vērtējuši šo te aspektu.

Gribētu pieminēt šeit vēl vienu tehnoloģiju, kurā manā skatījumā tehnoloģiski pamatojot būtu, ka likumdevējs veiktu tād papildus izvērtējumu, vai šī tehnoloģija atbilst tād vides mērķiem, tās būtu koksnes gazifikācijas stacijas, kurām arī ir ļoti augsts siltumenerģijas pašpatēriņš, kas ir saistīts ar koksnes šķeldas sagatavošanu līdz stadijai, ka tām ir ļoti, ļoti zems mitruma līmenis — aptuveni 8 procenti. Šis process ir siltumenerģijas tād būtiski patērējošs, arī pašpatēriņš siltumenerģijai var dot aptuveni 30 procentus, bet tajā pašā laikā šī te tād tehnoloģija izmanto arī tād atjaunojamo resursu - koksni. Tā var izmantot arī dažādus, teiksim, koksni, kuru mēs uzskatītu no kokapstrādes viedokļa par mazāk vērtīgu, tād arī zināmā mērā varētu palīdzēt risināt mums koksnes atkritumu problēmu un, iespējams, ka šajā gadījumā politikas veidotājs vadoties pēc saviem apsvērumiem, varētu arī piemērot stingrākus, es atvainojos, tieši pretēji, varbūt tādu selektīvu un arī pieļāvīgāku attieksmi tieši pret šīm tehnoloģijām.

Savukārt, ja mēs runājam par koksnes biomasas elektrostacijām, kurās tiek izmantots tād koksnes kurināmais katlos, sadedzināšanas katlos vai nu ar organiskā renkina cikla turbīnu vai arī ar parastu tvaika turbīnu, tad šeit savukārt ir iespējams sasniegt ļoti augstu kopējo stacijas efektivitāti un tur šāda salīdzinoši bargāka pieeja ir ļoti pat pamatota, jo faktiski šīm stacijām nav nekādu tādu iemeslu šīs te efektivitātes prasības neizpildīt, tam nav īsti attaisnojuma.

Tād, biogāzes stacijas būtu tās, kurām varētu būt šī selektīvāka attieksme un koksnes gazifikācijas stacijas, bet kā politiskas izšķiršanās jautājums zināmā mērā.

I. Kucina.

Labi. Paldies.

Un otrs jautājums. Jūs jau runājāt par 2002. gada 8. marta noteikumiem un vairākās tiesvedībās daži sauc to kā defektu iespējamo uzlabojumu, daži to vērtē kā kompromisu. Jūs minējāt, ja es pareizi sapratu, ka tie īsti tā kā vēl nesasniedz tos mērķus, ko jūs esat arī redzējuši praksē, ka tie noteikumi vēl nav tik samērīgi un labvēlīgi komersantiem.

G. Valdmanis.

Šībrīža noteikumi...?

I Kucina.

Jā, šībrīža noteikumi. Sakiet, lūdzu, vai, jūsuprāt, kā nozares speciālistam, ir vienota formula, ko mēs varētu saskatīt, kas tiešām būtu no vienas puses samērīga komersantiem - izpildāma, reāla, bet no otras puses arīdzan valstij, jo valstij galu galā arī ir mērķis uzraudzīt, kontrolēt.

G. Valdmanis.

Paldies par jautājumu. Jāatzīst, ka šobrīd esošajā tirgus situācijā ir aizvien grūtāk novērtēt šo faktiski samērīgumu... šo aspektu tāda ļoti vienkārša iemesla dēļ. Šobrīd komersantiem ir ekonomiski ārkārtīgi daudz izdevīgāk pārdot elektroenerģiju brīvajā tirgū un, proti, šis te samērīgums... tāvad faktiski komersantiem vairs nav īstas motivācijas pakļauties šai te uzraudzībai. Tā vietā aptuveni piecreiz vai četrreiz augstāku pārdošanas cenu ir iespējams iegūt brīvajā tirgū.

Bet norobežojoties no šīs varbūt faktiskās situācijas un arī fakta, ka šobrīd ļoti daudz ražotāju faktiski pārtrauc darbību OIK sistēmā, es teiktu, ka šajā gadījumā ir pietuvojies likumdevējs ļoti tuvu tādām saprātīgam kompromisam un ar tiem nelielajiem labojumiem, par kuriem jau es minēju, ka faktiski jau būtu ļoti tuvu tādām samērīgam kompromisam.

I. Kucina.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vai pieteikuma iesniedzēju pārstāvjiem būs jautājumi? Lūdzu!

T. Krūmiņš.

Jā, paldies, godātā tiesa. Daži jautājumi.

Paturpinot Rodiņas kundzes uzdoto jautājumu par to, vai visas biogāzes stacijas ir uzskatāmas par koģenerācijas stacijām. Un tad jūs teicāt, ka nē, ne gluži, ir daži tie izņēmumi, kas ir daļējas koģenerācijas stacijas, kā jūs norādījāt, kur nav uzstādīti šie te izplūdes gāzu siltummaiņi. Ir tā sagādījis, ka pieteicēju vidū ir trīs šādas te stacijas un tieši tas ir bijis tas problemātiskais aspekts, kāpēc visa šī te siltumenerģija nevar tikt atgūta lietderīgi. Vai, jūsuprāt, ir pamatoti arī šādām stacijām, kurām jau sākotnēji šāds te siltummainis nekad nav bijis uzstādīts, sasniegt tās pašas prasības, kas ir attiecināmas uz koģenerācijas stacijām?

G. Valdmanis.

Jā, paldies par jautājumu. Tas ir arī jautājums, ko mēs esam pastiprināti varbūt vērtējuši jau arī apsekošanas gaitā. Un mēs konstatējam, ka ir... mēs esam sastapušies ar pietiekami daudzām elektrostacijām, kurās arī līdzīgi kā jūsu gadījumā, ir sākotnējā

konstrukcija bijusi bez šī dūmgāžu siltummaiņa, tomēr tas ir ticis uzstādīts tālākajā ekspluatācijas gaitā un mēs arī interesējamies par aptuvenajām izmaksām. Un tātad secinājām, ka ļoti daudzos gadījumos tas ir bijis ekonomiski pamatota investīcija un stacijas ir varējušas pielāgoties.

Kā jau es minēju, dažos gadījumos varētu būt tāda... tiešām tāda izņēmuma situācija, ka konkrētajam komersantam nav izdevīgi to darīt un ka tas rada, varbūt, zaudējumus, bet šajā gadījumā, es domāju, mēs runājam par ļoti individuālu situāciju, bet prakses piemēri un tātad jau tādi empīriski un ekonomiski pierādāmi gadījumi vairāk norāda uz to, ka lielākajā daļā gadījumu ir pamatoti piemērot šīs prasības un uzlikt par pienākumu komersantam iegādāties šo papildus iekārtu un tātad arī sagaidīt, ka viņš izpildīs šīs prasības.

T. Krūmiņš.

Paldies par atbildi.

Vēl viens tāds prakses jautājums. Pieteicēju vidū arī ir divas tādas stacijas, kurām ražotājs ir tehniskajā pasē norādījis, ka to attiecība starp siltumenerģiju un elektroenerģiju tas koeficients ir 1,75, ko savukārt atkal gan Būvniecības Valsts kontroles birojs, gan enerģijas publiskais tirgotājs ir pateicis, ka nē, ka gluži tik augsts šis te koeficients nevar būt, pat ja tas ir norādīts ražotāja izsniegtajā dokumentā. Jūsu ieskats no prakses, vai tas tā var būt un vai tad attiecīgi samērīgi ir šādai stacijas tomēr pateikt, ka nē, jums būs alfa koeficients 0,75 pēc šī te noteikumu pielikuma?

G. Valdmanis.

Jā, paldies par jautājumu.

Nu, mēs uzskatām, ka noteikti ražotāja dokumentācija un apstiprinātais šis te sniegtais parametrs būtu uzskatāms par primāro vērtēšanas kritēriju, bet mēs, protams, zināmā mērā atgriezāties atkal pie jautājuma tātad, vai iekārtas kopējā efektivitāte arī atbilst un izpilda šos te kopējos likumā noteiktos ierobežojumus? Un es domāju, ka atsevišķos gadījumos likumdevējs var tomēr arī pieprasīt atbalsta saņēmējam, it īpaši šībrīža apstākļos, var pieprasīt arī kaut kādas konstruktīvas izmaiņas.

Ja mēs raugāties praksē, tad nu lielākajā daļā gadījumu tur kur tiešām ir pilnīgi efektīvi īstenots koģenerācijas cikls un tātad visa siltumenerģija un visa saražotā elektroenerģija tiek atgūta, tad pārsvarā šajā gadījumā mēs runājam par dabasgāzes elektrostacijām, piedevām lielajām, kur ir jau kombinētais cikls. Ja saskaroties tātad ar šādu alfa koeficientu mēs to redzētu biogāzes stacijā, tad mums tomēr būtu aizdomas, ka nav šī te dūmgāžu kondensatora. Līdz ar to šajā gadījumā, manuprāt, tad likumdevējam varbūt būtu jāstrādā pie tā, lai tiek sasniegts tomēr ne gluži 0,75, bet drīzāk kaut kas ap 1 un tātad pieprasīt jau komersantam tomēr sasniegt līdzīgus rādītājus, kā spēj sasniegt citi atbalsta saņēmēji.

T. Krūmiņš.

Paldies.

M. Pelšs.

Jā, godājamā tiesa, vēl divi jautājumi.

Viens... Gribētu dzirdēt jūsu vērtējumu. Tad, kad mēs savulaik spriedām un arī runājām ar, teiksim, Ekonomikas ministriju par šiem grozījumiem noteikumos, tad kā vienu alternatīvu risinājumu tolaik es piedāvāju Ekonomikas ministrijai, ka, lūk, šiem te ražotājiem, kuriem savulaik nebija prasība lietderīgi izmantot siltumenerģiju, bet tagad tiek uzlikta, ka viņi publisko savu pieejamo šo siltumenerģijas daudzumu, kur viņi atrodas un kāds viņš ir, un uzrunā komersantus: sakiet, hei... re ku te ir siltumenerģija, nāciet un ražojiet.

Un jūs minējāt vairākus labus piemērus. Un es arī sadzirdēju no pieteicēju puses, kur tiešām tas ir realizēts, bet problēma šeit ir ar šiem nomaļajiem reģioniem, kur, iespējams, loģistisku vai kaut kādu darbaspēka apstākļu dēļ vienkārši nav tā investora. Un tad ir tas papildjautājums, vai, ja viņi ir publiskojuši šo informāciju par sevi, bet neviens neatsaucas, tātad neredz ekonomisku pamatojumu un jēgu pat par veli tur strādāt... vai viņi nebūtu tad atbrīvojami no šādas te prasības, ka samazināt obligātā iepirkuma apjomu?

G. Valdmanis.

Jā, paldies par jautājumu.

Manuprāt, tas ir ļoti labs jautājums. Bet es uz viņu varu atbildēt drīzāk ne no savas kompetences viedokļa, bet es uzskatu vairāk, ka nu tas ir jautājums par politisku izšķiršanos, kāds ir sabiedriskais labums, kāds ir jāgūst sabiedrībai tātad sniedzot atbalstu.

Es personīgi šo principu atbalstītu subjektīvi, jo raudzītos uz to, ka šobrīd reģionā veidojas liels elektroenerģijas deficīts, tas ir veidojies jau vairākus gadus. Bet tajā pašā laikā es ar izpratni vērtētu arī iebildumus pret šādu praksi no citiem sabiedrības locekļiem, kuri varbūt uzskata, ka šis te... it īpaši iepriekšējos gados uzskatītu, ka tā maksātā iepirkuma cena par vienu megavatstundu elektroenerģijas ir salīdzinoši ļoti augsta tā laika tirgus cenu un ka maksājot tik augstu cenu, ka varētu arī pieprasīt, teiksim, augstākas prasības. Bet es personīgi... Bet, tiešām, raugoties bez šī te sabiedriskā labuma padziļināta izvērtējuma, es atbalstītu jūsu to ieceri.

M. Pelšs.

Jā. Un tad vēl viens jautājums tieši arī par sabiedrības labumu. Jūs savā atbildes rakstā 4. punktā miniet to, ka šīs te biogāzes stacijas nes pienesumu un viņām būtu dodamas šīs te atlaides caur to, ka viņas pārstrādā atkritumus un novērš šīs te AER no atkritumiem.

Un šodien mēs arī no Tieslietu ministrijas pārstāves dzirdējām, ka nu tātad ir jābūda uz priekšu abi šie mērķi — gan energoefektivitāte, gan atkritumu pārstrāde un atjaunojamo energoresursu izmantošana.

Kā jūs vērtētu, vai uz svaru kausiem liktu, teiksim, to siltumenerģijas daudzumu, kas kaut kādā daļā tiek neatgūts no dūmgāzēm pret šo te emisiju novēršanu no atkritumiem. Vai viņš būtu salīdzināms un kādos svaru kausos?

G. Valdmanis.

Jā, tas būtu salīdzināms, bet tomēr raugoties no individuāliem gadījumiem... Proti, ja šajā gadījumā kā jūs minējāt, ja tātad biogāzes stacija tiešām ir novietota nomaļi un, teiksim, saimnieks ir savu iespēju robežās, tātad stacijas īpašnieks, ir darījis visu iespējamo un, teiksim, šo siltumenerģiju neizmanto gluži pilnā apjomā, bet izmanto, teiksim, daļu, bet ar augstu efektivitāti tātad kādā sabiedrībai un ekonomikai derīgā veidā un faktiski izrāda to gribu izmantot šo siltumenerģiju un realizējot varbūt to 65 procentu apjomā vai 50 procentu apjomā, bet, teiksim, tajā pašā laikā veicot kādu videi noderīgu aktivitāti, pieņemsim, dārzu audzēšanu vai kaut ko citu sabiedrībai nozīmīgu. Es pieļauju, ka tieši, kā jūs teicāt, ka šajā svaru kausā varētu noteikti pieļaut arī, ka šīs te siltumenerģijas lietderīgā realizācijas apjoma prasības var tikt mīkstinātas. Bet tomēr tas, manuprāt, prasītu jau tādu individuālu analīzi tātad izvērtēt arī, kādi ir šie tehnoloģiskie procesi, kur tas tiek izmantots, kāds ir sabiedrības kopējais ieguvums no šī, vai tiek radītas, pieņemsim, darbavietas siltumnīcās vai vēl kādi tamlīdzīgi citi ieguvumi, šajā gadījumā tā varētu būt tāda politiska izšķiršanās, ko es arī varētu atbalstīt.

A. Laviņš.

Paldies. No pieteikuma iesniedzēju puses jautājumi ir uzdoti.

Pirms vārdu dodu Saeimas pārstāvim par jautājumiem, vēl ir tiesnešiem radušies jautājumi.

Vārds tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Paldies.

Man viens jautājums tikai. Jūs teicāt, ka biogāzes ražošanā 30 procentu pašpatēriņš ir neizbēgams. Un, ja mēs paskatāmies uz tām apstrīdētajām normām, vai jums ir kāds ekonomisks skaidrojums, kāpēc viņas neņem vērā to pašpatēriņu, kas tiek izmantots... nu, neieskaita pie lietderīgās enerģijas?

G. Valdmanis.

Jā, paldies.

Nu, faktiski es gribētu mazliet precizēt, ka tomēr arī šis pašpatēriņš dažās stacijās, mēs esam secinājuši, ka var būt mazāks. Tas ir lielā mērā atkarīgs, pieņemsim, no konstruktīviem risinājumiem, kādi ir izmantoti bioreaktoros, proti, cik laba ir siltumizolācija. Tas var būt atkarīgs arī no pielietotās tehnoloģijas un dažiem citiem aspektiem, kurus operators nav varbūt, teiksim, izvēloties savu saimniecisko praksi, nevar ietekmēt. Līdz ar to, jā, te es gribētu precizēt, ka varbūt šis te 30 procentu sliekšnis nebūtu jāuzskata par tādu ļoti absolūtu un dzelžainu.

Bet tajā pašā laikā... vai varētu vēlreiz lūgt mazliet to otro daļu?

A. Kučs.

Vai ir kādi ekonomiski... kā jūs redzat... tādi tehnoloģiski pamatoti, kāpēc to neieskaitītu šajā lietderīgajā enerģijā, kā tas bija apstrīdēto normu izstrādes laikā?

G. Valdmanis.

Nu, tas galvenais... vismaz kāpēc daļēji tomēr to vajadzētu iekļaut šajā te tehnoloģiskajā pašpatēriņā ir tīri tehnoloģisks princips, ka bez šīs te siltumenerģijas patēriņa bioreaktoros nav iespējama stacijas darbība tād tehnoloģiskā cikla nesaraucamība. Tātad faktiski bez biogāzes ražošanas stacija nespēj strādāt. To nav iespējams realizēt kādā citā veidā, tātad šajā procesā tā tiek neizbēgami tur patērēta. Attiecīgi tas, ko var lietderīgi atgūt, tas apjoms nu faktiski paliek pāri pēc tam, kad jau ir patērēts. Proti, šī enerģija nevar tikt nodota citiem lietotājiem.

Bet kāpēc mēs arī, kā jau minēju, tad es vēlreiz, kas, manuprāt, ir vienkārši būtisks aspekts, kam es gribu pievērsties... tātad sabiedriskais labums šajā gadījumā. Jā, cits nevar izmantot šo siltumenerģiju, bet viņš gūst labumu no tā, ka metāns vairs nenonāk tād mūsu atmosfērā, radot siltumnīcas efektu.

A. Kučs.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vēl viens papildu jautājums ir tiesnesei Anitai Rodiņai. Lūdzu!

A Rodiņa.

Jā, man radās vēl viens jautājums.

Sakiet, lūdzu, kāds ir jūsu viedoklis. No kura brīža tad obligāti ražotājiem ir pienākums izmantot siltumu efektīvi vai lietderīgi? Kurš ir tas brīdis, kad siltumenerģija obligāti ir jāizmanto lietderīgi?

G. Valdmanis.

Paldies.

Ja tīri no... Ja es pareizi saprotu, tad es varbūt tīri no tehnoloģiskā viedokļa jeb no juridiskā viedokļa...

A. Rodiņa.

Nē, es varbūt atvainojos, no juridiskā šajā reizē, jo tiesas sēdē, es varbūt vēl pakomentēšu...

Tiesas sēdēs vairākkārt ir izskanējuši ļoti dažādi viedokļi, kurš ir tas brīdis, kad tad obligāti, arī tajā skaitā šādām elektrostacijām, ir jāizpilda šī te siltumenerģijas efektīvas vai lietderīgas izmantošanas prasība. Vai jūs varētu precizēt... nu, ņemot vērā arī jūsu praktisko pieredzi. Tad kurš ir tas brīdis īstais? Vai tas ir jau sākotnēji 262. Ministru kabineta noteikumu redakcijā meklējams aspekts, vai tomēr tie bija grozījumi 2018. gadā, kad stājās... jūs zināt, par ko es runāju... tā tad 262. noteikumos... Vai kāds cits brīdis? Vai jūs, lūdzu, varētu precizēt?

G. Valdmanis.

Jā. Labprāt precizēšu. Atbilstoši tai Ministru kabineta noteikumu 262. vēsturiskajai redakcijai, tur nebija noteikts konkrēts pienākuma sliekšnis, bet bija tomēr kopējs vispārējs pienākums netieši minēts, ka siltumenerģija tiek izmantota un to apstiprina fakts, ka tika tā tad jau izvirzīta prasība par uzskaites ierīču uzstādīšanu tā tad arī šādai siltumenerģijas uzskaitē un tā tad kopēja uzskaites sistēma. Tā tad faktiski likumdevējs jau bija paredzējis to pienākumu, ka iespēju robežās tomēr ražotājs izmanto siltumenerģiju lietderīgi, bet nebija varbūt noteikts tas konkrētais sliekšnis.

Tā tad jūs minējat grozījumus 2018. gadā. Nu, manā skatījumā tad tas būtu tas mirklis, kad likumdevējs, politikas veidotājs, ļoti nepārprotami pateica jau šo pienākumu tā tad, ka ir siltumenerģija jārealizē lietderīgi, tā tad ir jau pienākums ļoti skaidri noformulēts ar jau konkrētu sliekšni.

Tas no mūsu viedokļa būtu tā tad šāds vērtējums.

A. Laviņš.

Vai Saeimas pārstāvim būs jautājumi?

H. Skarbnieks.

Varbūt viens precizējošs jautājums. Sakiet, vai visās biogāzes stacijās izmanto tikai atkritumus biogāzes ražošanai, vai ir arī kaut kādi citi, piemēram, kukurūza vai citi līdzekļi, ko izmanto biogāzes ražošanai?

G. Valdmanis.

Jā, paldies par šo jautājumu.

Jā, nu noteikti reālā prakse ir tāda, ka tiek izmantota tā tad arī zaļmasa, tā tad augu izejvielas, esam saskārušies, manuprāt, arī ar gadījumiem, kad tiek izmantoti pārtikas atkritumi, piena sūkalas, var daudzveidīgu vielu iespējamā šī te... mikslis,

dažos gadījumos arī pārkāpjot labas prakses principus. Tātad kukurūza ir tikusi izmantota neilgspējīgā veidā, tā kā to nevar uzskatīt par atkritumu pārstrādi, ar ko mēs esam jau saskārušies. Es noteikti uzskatīju par vajadzīgu šajā atbildē to piebilst, ka tiešām tās situācijas ļoti var atšķirties. Jā, tiešām, gan sastāvs, gan arī motīvi un arī ekonomiskās intereses, ar kādu tas tiek veikts un arī atbildīgums pret vides apsvērumiem var ļoti būtiski atšķirties.

H. Skarbnieks.

Paldies. Vairāk nebūs jautājumu.

A. Laviņš.

Ministru kabineta pārstāvim, vai būs jautājumi?

R. Vītiņš.

Jā, būs divi jautājumi. Un tas ir kontekstā ar atbildi uz trešo jautājumu par ģeogrāfisko novietojumu. Un jautājums ir tāds: vai izvēloties biogāzes stacijas atrašanās vietu ilgtermiņa darbībai, papildus attālumam līdz izejvielu atrašanās vietai, ir nozīme arī stacijas attālumam līdz infrastruktūrai, tas ir, siltuma trases, elektrolīnijas un attālumam līdz elektrības un siltuma patērētājiem? Paldies.

G. Valdmanis.

Jā, paldies par jautājumu.

Tātad, izejvielu pieejamība mūsu praksē, kā mēs esam pārliecinājušies, tieši apsekojot šīs stacijas, pārsvarā ir primāra ietekme, proti, liela daļa no šīm elektrostacijām tātad biogāzes un biogāzes it īpaši tas ir raksturīgi... tiek izvietotas tuvumā tātad izejvielu avotam, tātad pārsvarā tie ir lopkopības kompleksi, citas lauksaimnieciskās ražošanas uzņēmumu ražotnes un tas ir viens no izmaksas būtiski ietekmējošajiem faktoriem... tātad ir iespēja kūtsmēslus pārsūknēt jau tādā vienotā sistēmā un savukārt siltumenerģijas un elektroenerģijas patērētāju atrašanās vieta ir, teiksim, otršķirīgs un pat trešās kārtas apsvērums, jo elektroenerģijas patēriņa segšana vietu tuvumā, tātad ar šīm ražotnēm, tā ir salīdzinoši jauna tendence. Agrāk šie ražotāji visos gadījumos elektroenerģiju realizēja tikai publiskā tīklā, tātad faktiski lietotāju novietojumam attiecībā pret ražotni nebija nekādas lēmuma pieņemšanas ietekmes. Siltumenerģijas gadījumā jāsaka, ka šie apsvērumi ir bijuši dažādi. Bieži vien šie te siltumenerģijas lietotāji ir arī šie paši lopkopības kompleksi, kur tiek, pieņemsim, apsildītas telpas, apsildītas, teiksim, karstā ūdens sagatavošanas iekārtas, bet bieži tomēr tā prakse ir tāda, ka šie siltumenerģijas lietotāji ir jāpiesaista klāt pie šīm te stacijām pārsvarā.

A. Laviņš.

Lūdzu!

R. Vītiņš.

Tā. Un tad jautājums par ekonomisko pusi. Vai paaugstinātais tarifs tad varbūt kompensē šīs te visas izmaksas, lai aizvadītu enerģiju līdz patērētājiem, līdz infrastruktūras objektiem... varbūt finansiāli...

G. Valdmanis.

Jā, paldies.

Nu, faktiski vēsturiskais mūsu novērtējums ir tāds un arī analīze, kuru esam veikuši, tā paaugstinātais tarifs ekonomiski pamato pat darbību bez siltumenerģijas realizācijas un faktiski gūstot ieņēmumus no siltumenerģijas efektīvas realizācijas, vai ražojot, pieņemsim, papildus minerālmēslus, šis tarifs vairāk nekā kompensē. Tas patiesībā ļauj vēl... rada tādu ekonomisku pamatu vēl papildus ieņēmumiem. Tāpēc mēs uzskatām, ka šajā gadījumā, balstoties uz to praksi, ko mēs esam novērojuši, ka, teiksim, paaugstinātais tarifs un pārdomāta saimniekošana plānojot citu iespējamo ražošanu, pilnībā nodrošina šo te ekonomisko dzīvotspēju. Nu, protams, ar iespējamiem ieņēmuma gadījumiem.

A. Laviņš.

Paldies.

Jautājumi ir izskanējuši. Atbildes mēs esam saņēmuši. Un es varu tikai Satversmes tiesas vārdā pateikties jums par dalību tiesas sēdē un par sniegto viedokli un sniegtajām atbildēm. Paldies, Valdmaņa kungs. Varat doties savas dienas gaitās.

Jā... tiesa nolēma šobrīd izsludināt pārtraukumu līdz pulksten 14.00.

Barisas kundze, jūs esat zālē... jā... Protams, nekad nevaram tik precīzi izplānot, kā mēs būtu vēlējušies jūs uzklaut līdz pārtraukumam, bet, kā jau es teicu, nekad nav iespējams izplānot līdz beidzamajai minūtei, tāpēc varbūt no savas puses es vēlos atvainoties, ka līdz pārtraukumam neizdevās jūs uzklaut, bet pēc pārtraukuma noteikti vai uzreiz pēc pārtraukuma vai mazlietiņ vēlāk jūs uzklautsim.

Paldies.

Tiek izsludināts pārtraukums līdz pulksten 14.00.

(Pārtraukums.)

A. Laviņš.

Lūdzu, sēdieties!

Turpinām tiesas sēdi ar pieaicināto personu uzklautšanu.

Un kā nākamā pieaicinātā persona ir inženierzinātņu doktors Vladimirs Kirsanovs.

Vai Kirsanova kungs ir ieradies uz sēdi? Ir.

Personu apliecinoši dokumenti ir pārbaudīti?

A. Ziemele.

Ir pārbaudīti.

A. Laviņš.

Ir pārbaudīti. Labi.

Kirsanova kungs, lūdzu, ieņemiet vietu pie tiesas tribīnītes un jūs varat sniegt viedokli Satversmes tiesā. Lūdzu!

V. Kirsanovs.

Labdien, godājamā tiesa!

Es esmu inženieris un pārstāvu Tehnisko universitāti un mēģināšu savā runā, tādā īsā, akcentēt uzmanību uz tiem tehniskajiem jautājumiem, mazāk varbūt uz tiem juridiskajiem.

Man bija iespēja noklausīties ne visu, bet iepriekšējo pieaicināto personu runas un gribētu varbūt akcentēt uz tiem galvenajiem aspektiem, kas, manuprāt, ir.

Nav šaubu, ka koģenerācija ir efektīvs elektroenerģijas ražošanas veids un gribu akcentēt uzmanību arī uz to, ka koģenerācija nav pati par sevi tehnoloģija, tas ir process. Un biogāzes gadījumā elektroenerģijas ražošanai tiek izmantots iekšdedzes dzinējs. Te ir kardināli tā viennozīmīgā priekšrocība salīdzinot ar kļūdīto, attiecīgi, kad elektroenerģija vai enerģija tiek ražota atsevišķā veidā, kad ir katlumāja, ir elektrostacija, koģenerācijas gadījumā faktiski tā efektivitāte ir kaut kur par 20 procentiem lielāka attiecībā uz primāro energoresursu ietaupījumu.

Tāpēc te izskanēja vairāki tie viedokļi, bet, manuprāt, te nevarētu būt dažādi viedokļi.

Bet jā, tā efektivitāte un tā procesa tehnoloģija ir efektīvāka gadījumā, kad tiek izmantoti divi resursi — gan siltums, gan elektroenerģija, tajā pašā laikā mēs nevaram pielīdzināt vienu to vienību saražoto siltumu ar vienu vienību to pašu elektroenerģiju. Faktiski tās nav samērojamas vienības un elektroenerģija daudz lielākā vērtībā. Un ja mēs izmantojam tādu kā starptautiski pieņemtu metodoloģiju, ka izsakām enerģijas eks-enerģijas vienībās, tad nu faktiski elektrība ir 5 reizes lielākā vērtībā nekā siltumenerģija.

Tad bija arī, manuprāt, ka vakar es dzirdēju par to, cik tā biogāze ir atjaunojamais nav atjaunojamais energoresurss. Un šeit noteikti atkal, ka biogāze ir atjaunojamais resurss. Faktiski viņa, manuprāt, pat ir lielākā vērtībā nekā vējam, saulei vai hidro, jo šajā gadījumā, ja mēs izmantotu to pašu biomasu, ar ko mēs salīdzinām šajos te MK noteikumos Nr. 560, ka biomasas gadījumā saražojot elektroenerģiju no biomasas, CO₂ daudzums tiek uzskatīts par nulli. Ar biogāzi tad ir iespēja faktiski dabūt negatīvo rādītāju, jo mēs faktiski izmantojam atkritumus. Un, manuprāt, ka vakar Zemkopības ministrijas pārstāve minēja to, ka primāri tomēr biogāzes to staciju

uzdevums nav tikai enerģijas ražošana, bet atkritumu apsaimniekošana. Par to arī jāatceras.

Un faktiski kopumā, ja uz šo lietu mēs skatāmies varbūt kā uz elektroenerģijas ražošanas enerģiju, bet tajā lietā ir daudz plašāk jāskatās tajā skatā, ka ne tikai enerģija... enerģētiskais kaut kāds tehnoloģisks process, bet arī vides aspekti, energodrošība un sociālie aspekti darba vietās. Tāpēc mēs nedomājam, pieņemsim, ka tur samazinās notekūdeņu daudzums vai atkritumu daudzums un, ja tas tiktu darīts, kā palielinātos varbūt tarifs ūdenim vai atkritumiem.

Par biogāzes staciju izvietojumu. Arī tas ir būtisks aspekts, par ko arī tika diskutēts. Es piekrītu tam viedoklim, ka nu faktiski sākotnēji pie sākotnējā regulējuma nebija tas varbūt, ka jāskatās uz siltumenerģijas patērētājiem, bet uz izejvielu, jo ir liela atšķirība, vai mēs enerģijas ražošanai izmantojam biomasu... nezinu, to pašu šķeldu, granulas vai kaut kādus kūtsmēslus, kuru enerģētiskā vērtība varbūt 10 vai 20 reizes mazāk. Un attiecīgi, lai transportētu 1 tonnu, vai to megavatstundu, ir nepieciešams milzīgas izmaksas par transportu. Un, protams, arī estētiskie aspekti vai tā smaku... kūtsmēslus ir piepilsētas robežās vest un vai tas arī ir pieņemami.

Par to, ka siltumenerģijai meklēt patērētāju. Tas ir pareizi, ka tomēr jāskatās, kad ir iespējas izmantot to siltumenerģiju lietderīgi ārpus biogāzes stacijas, bet te nav runa tikai par kapitālizmaksām, kas, protams, ir būtisks aspekts, jo trases būvēšanai par to pašu vienu metru ir samērā lielas izmaksas, bet arī par zudumiem trasē, jo pārvadāt siltumenerģiju trasē ir tehnoloģiski grūti. Ir tāds termins kā „siltumenerģijas pieprasījuma blīvums”. Attiecīgi nav tā pieņemts būvēt trases vai pieslēgt no otra gala patērētāju, ja tas patērētājs ir mazāks par 4 megavatstundām uz metru to trases posmu gadā. Un tad ir jāskatās atsevišķi katra stacija un tas patērētājs, vai ir kaut kur blakus.

Un, protams, ka arī ir tie ārpus tehniskie jautājumi. Arī mēs pētījām centralizētās siltumapgādes uzņēmumus, citus uzņēmumus, vai viņi ir gatavi pieņemt kaut kādus no ārējā klienta integrēt to siltumu savā tīklā. Bieži ir tie šķēršļi juridiskie, kaut kādas komunikācijas, kad ne vienmēr centralizētās siltumapgādes pārstāvis grib pieņemt to siltumu no kaut kāda blakus esošā uzņēmuma. Bet arī ir pozitīvie piemēri, kā Daugavpils novadā ir stacija, kura atrada patērētāju - kokapstrādes rūpnīcu. Tas arī faktiski liecina par to, ka iespējas tādas ir.

Tad nākamais aspekts, kas bija tās diskusijas jautājums, ir tā vienotā tehnoloģiskā sistēma. Un šeit tai ir tā kā divējāda tā sajūta. No vienas puses ir skaidrs, ka biogāzes ražošanas procesam jānotiek turpat blakus, kur notiek biogāzes pārveidošana elektroenerģijā, ņemot vērā manis iepriekš teikto, ka mēs nevaram transportēt to biogāzi vai kūtsmēslus tālu, jo viņiem ir ļoti salīdzinoši zems enerģijas blīvums. Tās nav granulas faktiski, kuras mēs varam piegādāt no kaut kādiem tālajiem rajoniem. Bet biogāzes ražošanas process būtiski atšķiras un tas ir liels tehnoloģiski sarežģīts process, kur ir daudzi tehnoloģiskie procesi, sākot no biomasas

priekšapstrādes, smalcināšanas, žāvēšanas, sildīšana arī ziemas mēnešos, kur ir tieši tas izteikts enerģijas patēriņš. Fermentācija, kur notiek to izejvielu pārveidošanā jau biogāzē, kur arī ir maisītāji, ir nepieciešama noteiktā temperatūra un arī pēc tam tā digestāta savākšana... tur viss ir enerģijas patēriņš nepieciešams. Līdz ar to īsti mēs nevaram salīdzināt biomasu... pat biomasu, kad šķelda ir vai biogāze, mēs nerunājam pat, pieņemsim, to pašu dabasgāzi, kas bija izrunāts jau iepriekš.

Pašpatēriņam, manuprāt, tā biogāzes ražošanas procesam ir izteikta sezonālitate, ka ziemas mēnešos, kad ārā ir aukstāks, noteikti enerģijas pašpatēriņš biogāzes stacijām ir lielāks, tas ir bez kaut kādām jautājuma zīmēm. Un tāpat arī ir citi faktori, kuri ietekmē pašpatēriņu, cik ir tai stacijai. Un viens no tiem aspektiem ir izmantotās izejvielas, vai tie ir kūtsmēsli vai poligona gāze un tāpēc šeit, manuprāt, tomēr nav korekti arī salīdzināt pat biogāzes stacijas, mest vienā tādā faktiski kā katlā visas tās izejvielas. Jo pretējā gadījumā mēs sakām, ka vajag samazināt pašpatēriņu, tad biogāzes stacijas var atteikties no tiem kūtsmēsliem, bet pāriet uz to kukurūzu, kas mums no klimata mērķiem ir pretēja situācija, ka mums vajag, lai biogāzes pilda to savu stacijas prioritāro to uzdevumu — atkritumu apsaimniekošanu. Un līdz ar to no tāda viedokļa, protams, ka, manuprāt, pašpatēriņu biogāzes stacija ir jāņem kā lietderīgu enerģija, vienlaikus, manuprāt, ka jāsaprot, cik ir tas pašpatēriņš, katru to situāciju izvērtēt. Nu, citu valstu pieredze vai citu nozaru pieredze liecina, ka ir dažādas tās metodoloģijas, pieņemsim, kā līmeņatzīmes, kad mēs salīdzinām dažādas stacijas ar vienu un to pašu kurināmo, cik, pieņemsim, vienai stacijai ir pašpatēriņš kilovatstundas uz kaut kādu kubikmetru saražotās biogāzes un cik ir otrai, un tad liekam kādu to vidējo vērtību un sakām, ka tie, kuri ir zemāki, ka viņiem ir jātiecas uz augstāku vai izmantojam kaut kādu koeficientu, ka atkarībā no izejvielas daudzuma.

Par iekšdedzes dzinēju, tad ejot uz nobeigumu, tad kā faktiski iekšdedzes dzinējam kā tehnoloģijai, kura pārveido biogāzi uz elektroenerģiju, viņiem arī ir tomēr vairāki faktori, kuri ietekmē ražošanas procesu un arī ir daļēja sezonālitate, jo āra gaisa temperatūra, noslodze, cik mēs... vai simtprocentīga noslodze vai tie ir 50 procenti no noslodzes vai kāds ir biogāzes sastāvs, kurš attiecīgi atkarīgs no sezonālitates var ietekmēt iekšdedzes dzinēja efektivitāti.

A. Laviņš

Kirsanova kungs, es jūs uz brītiņu pārtraukšu.

Domāju, ka mēs varētu turpinājumā darīt tā, ka dosim iespēju tiesnešiem uzdot jautājumus un visas jūsu kā speciālista zināšanas, kuras ir lietderīgi mums zināt šīs lietas kontekstā, mēs iegūsim caur uzdodamajiem jautājumiem. Tā tas būs, manuprāt, racionālāk un strukturētāk.

Tāpēc šobrīd došu vārdu tiesnesei Anitai Rodiņai, kurai ir sagatavoti jums vairāki jautājumi. Paldies.

A. Rodiņa.

Jā, labdien, Kirsanova kungs. Paldies par jūsu viedokli. Uzreiz varu teikt, ka bija skaidrs un saprotams. Un tagad man ir radušies un arī kolēģiem papildus jautājumi.

Bet man ir viens jautājums, ko es tomēr jums gribētu uzdot, klausoties jūsu teikto nupat.

Jūs teicāt un mēģinājāt tā kā salīdzināt, kā ir citās valstīs. Sakiet, lūdzu, vai mēs varam šī jautājuma pētniecībā, respektīvi, šīs lietas risināšanai izmantot citu valstu pieeju, jo manā rīcībā ir informācija, ka valstis ir izmantojušas ļoti dažādus mehānismus, kā veicināt šīs te atjaunojamo resursu izmantošanu enerģijas ražošanā. Vai mēs varam tāpat likt vienlīdzības zīmi ar Latvijas tiesisko regulējumu un citu valstu regulējumu? Ja jā, tad varbūt sīkāk pastāstiet par šo te salīdzinošo aspektu. Paldies.

A. Kirsanovs.

Paldies par jautājumu.

Noteikti mēs varam izmantot citu valstu pieredzi. Protams, ka jūs pareizi minējāt, ka cik daudz valstis katra atrod savu to pieeju kā attīstīt to biogāzes, kā viņas veido to regulējumu.

Manuprāt, ka īsti nav tādas valstis, kur nav kaut kāds piešķirts atbalsts biogāzes nozarei. Protams, tie var būt dažādi instrumenti, nav tikai kaut kādi finansiāli, varbūt ir nodokļu atvieglojumi, varbūt infrastruktūras attīstība, bet attiecīgi tas ir jāņem... protams, ka jāskatās Latvijas kontekstā tā situācija. Bet mēs neesam unikāli, un, paskatoties citas blakus esošās valstis, mēs varam atrast diezgan daudz noderīgus tos virzienus, kā to regulējumu attiecināt arī uz Latvijas biogāzes nozari.

A. Rodiņa.

Piemēram, vai jūs varētu minēt konkrēti, kas jūsu zinātniskajā darbībā ir izkristalizējies, kas tad būtu tas labais prakses piemērs, ko mēs varētu pārņemt tieši šo te apstrīdēto normu kontekstā?

V. Kirsanovs.

Es domāju, ka nē, konkrēti droši vien, ka varbūt nebūtu korekti minēt...Varbūt cita pieaicinātā persona to var darīt. Bet faktiski tā galvenā doma ir tā, ka... nu, arī kā mēs zinātnieki to darām, mēs atrodam kaut kādu atbalsta mehānismu, savācam esošos datus par pašreizējo situāciju Latvijā, par saražotajiem apjomiem, kādas ir jaudas un veicam modelēšanu, kā, pieņemot vienu vai citu to atbalsta mehānismu, kā tas ietekmē to nozari ilgtermiņā. Nedrīkst skatīties... nedrīkst pieņemt tos lēmumus, kuri tā kā nav zinātniski varbūt pamatoti, ir nepieciešama kaut kāda tālāka to prognozēšana. Un tieši tas ir tas, kas ir nepieciešams. Ja es tādā veidā varētu atbildēt.

A. Rodiņa.

Paldies liels.

Tad nākamais jautājums. Sakiet, lūdzu, vai jūs mums kā zinātnieks un arī cilvēks, kas ir redzējis pietiekami iesniedzēju argumentus un arī institūciju argumentus... No jūsu atbildēm ir skaidrs, ka jūs ļoti labi arī orientējaties normatīvajā regulējumā. Sakiet, lūdzu, vai pieteikuma iesniedzēji tad ir vai nav koģenerācijas elektrostacijas?

V. Kirsanovs.

Nu, es domāju, tas ir saistīts arī ar tām manām domām par to vienoto tehnoloģisko shēmu, vai kā mēs viņu definējam. Ka no vienas puses mēs saprotam, ka biogāzes ražošana vai elektroenerģijas ražošana biogāzes ir turpat blakus notiek, bet cik mēs viņu varam atdalīt un vai viņas ir kā... tas ir, manuprāt, kā vārdu savienojums, bet no tā fizika nekā nemainās.

Man grūti to komentēt.. droši vien, ka nebūtu... tas ir vienots process, es domāju, ka tas ir vienots process, bet nedrīkst drošvien, ka aizmirst par to, ka viņš savā ziņā ir unikāls un tur ir ražošanas specifikas, kuras prasa lielāku pašpatēriņu. Arī biomasas stacijās, kuras izmanto šķeldu, ir pašpatēriņš, bet tur viņš ir krietni mazāks nekā biogāzes stacijām un tāpēc viņas ir grūti salīdzināmas.

A. Rodiņa.

Labi. Paldies.

Kirsanova kungs, tiesa ir uzklauzījusi un dzirdējusi dažādus viedokļus par to, vai apstrīdētās tiesību normas vispār ir izpildāmas. Ir kardināli pretēji viedokļi.

Sakiet, lūdzu, kāds ir jūsu viedoklis? Vai šīs te apstrīdētās, precīzāk teikšu, Ministru kabineta noteikumu normas tāpat, kas uzliek specifiskas prasības attiecībā uz lietderīgās siltumenerģijas izmantošanu. Vai šīs prasības ir izpildāmas no tehnoloģiskā, sezonālā un no šo staciju novietojuma viedokļa? Tādi trīs precīzi aspekti. Kāds ir jūsu vērtējums?

V. Kirsanovs.

Mēģināšu. tad paskaidrot savu...

Es izvērtējot skatījos arī katra tā pieteicēja, laikam tie bija septiņi pieteicēji, biogāzes stacijas izmantotās tehnoloģijas, iekšdedzes dzinēju raksturojumu gan kurus viņi iesniedza tajā pieteikumā, gan attiecībā uz tehniskās pases ražotāju, gan arī uz piesārņojuma atļauju. Nav šaubu, ka tās ir efektīvas tehnoloģijas, kuras var darboties un sasniegt nepieciešamo to lietderības koeficientu.

Tajā pašā laikā faktiski tas lietderības koeficients, viņš ir pie optimālas vai kaut kādas labvēlīgas situācijas. Ir virkne to mainīgo faktoru, kuri ietekmē to efektivitāti, tajā pašā laikā sezonālitate... biogāzes stacijām ir izteikts sezonālitates raksturojums

un, manuprāt, ka, ja mēs skatāmies to pašreizējā veidā, vai viņi var izpildīt pa mēnešiem, manuprāt, ka varbūt daļa jā, bet liela daļa nē, ņemot vērā to specifiku ar kūtsmēsli sagatavošanu. Tāpēc, manuprāt, tomēr būtu korektāk, lai viņi varētu izpildīt tehniski arī gada griezumā skatīties.

Un trešais bija par to izvietojumu. Tad šeit atkal ir... katra stacija ir jāskatās individuāli. Un kopumā man tāds priekšstats ir radies klausoties periodiski, cik man tas bija iespējams tās uzstāšanās, arī no BVKB, gan arī no Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisijas, ka pašreiz trūkst kaut kādas tādas informācijas vai monitoringa sistēmas, kura apkopo pieejamos datus, cik ir, nezinu... Kāda ir vispār izejvielu struktūra katrā stacijā, kāds ir tas pašpatēriņš, jo bija uzdoti vairāki jautājumi... Un tas arī trūkst man kā zinātniekam izprast, vai katra tā stacija var izpildīt vai nevar izpildīt, un vai šie dati ir vai nē... Man likās tāds priekšstats kaut kāds, ka ir trūkums tās vienotās sistēmas izveidošanā... uz kuru pamata ar tiem datiem var veikt analīzi, vai viņi var vai nevar izpildīt un tālāk jau izstrādāt to regulējumu atbilstošo, kurš būs pateicoties to datu priekšizpētei varētu teikt, ka mēs liekam jums to nosacījumu 75 procenti, 70 vai 65.

A. Rodiņa.

Paldies.

Mēs arī esam tiesas sēdēs runājuši par tā saucamo Energoefektivitātes direktīvu 27. Un mēs arī esam konstatējuši, ka ir ieviestas stingrākas prasības nekā šī direktīva paredz Latvijā. Tajā skaitā efektivitāte tiek mērīta nevis koģenerācijas iekārtai, par ko runā šī te Efektivitātes direktīva, bet gan elektrostacijai.

Sakiet, lūdzu, vai ir kādi inženierzinātniski apsvērumi, kādēļ Latvija izvēlējās šādu pieeju efektivitātes mērīšanai, respektīvi, atejot no koģenerācijas iekārtas efektivitātes un pārejot uz plašāku — elektrostacijas efektivitātes — noteikšanu? Paldies.

V. Kirsanovs.

Man nav varbūt simtprocentīga tāda pārliecība, bet es varu paust tikai savas domas. Manuprāt, tas ir saistīts ar to, ka ja biogāzes stacijas ir un blakus tiek ražotas izejvielas, blakus tiek arī izmantotas un tiek ražotas elektroenerģijas un no tās puses, lai varbūt būtu vieglāk kontrolēt, padarīt to kaut kā varbūt vieglāk regulējamu un minimizēt kaut kādu riskus uzraudzības... Bet faktiski, nē, manuprāt, ka es nebiju redzējis, cik man bija tā pieredze, ka, lai apvienotu, bet tā atkal ir tikai mana pieredze, es neapgalvoju, ka tas tā nav, ka, lai būtu tā, kā skatās uz kopēju, ka gan iekšdedzes dzinēju, gan to staciju. Kaut gan es pilnībā atbalstu to, ka tehnoloģijas attīstās, mēs skatāmies uz tām tehnoloģijām ne tikai no iekšdedzes, bet arī no biogāzes ražošanas un ir nepieciešams pakāpeniski tiekties uz normatīvo aktu pilnveidošanu. Prasītu uzņēmumiem darboties energoefektīvāk, vienlaikus jābūt tam samērīgumam un prognozēm, lai tas neapdraudētu kopumā tās nozares darbību.

A. Rodiņa.

Paldies.

Jūs savā rakstveida viedoklī esat norādījis, ka efektivitāte tieši gada griezumā vislabāk raksturotu šo te elektrostaciju. Sakiet, lūdzu, vai jūs varētu tuvāk paskaidrot, kādēļ tieši gads? Jo mēs zinām arī, ka direktīva runā par mēneša efektivitātes kritēriju, protams, koģenerācijas iekārtai. Bet kādēļ jūs varētu turpināt teikt, ka tieši gads ir tas pareizākais atskaites punkts? Tam ir kādi zinātniski apsvērumi? Paldies.

V. Kirsanovs.

Nu, faktiski šeit ir ļoti daudz mainīgo, kas tieši ietekmē to efektivitāti, sistēmas efektivitāti un viņiem ir izteikts sezonālitate. Protams, ka arī biomasas stacijām, kur izmanto šķeldu, viņām arī mitrums būtiski atšķiras, cik ir šķeldai vasaras mitrums vasarā, ziemā, bet tur ir bišķiņ vieglāka tā situācija ar to saistīta, ka ir laboratorijas, kuras notestē šķeldas sadegšanas siltumu. Protams, tās ir papildus izmaksas ražotājam, lai saprastu, bet viņam it kā ir vieglāk saprast, cik viņi saņēma izejvielu enerģētisko vērtību un tālāk cik viņi pārveidoja. Biogāzes stacijām... mēs, manuprāt, ka vakar arī dzirdējām to, ka ir grūti uztvert, cik tā biogāzei ir enerģētiskā vērtība, jo viņa ir ļoti atšķirīga un to nomērīt. Bet pat izejvielas kontekstā, kā mainās izejvielu raksturojums, īpašības, enerģētiskā vērtība gada griezumā... tur vēl ir vairāk. Un, manuprāt, ka... nu, lai nebūtu tā, ka vienā mēne... nevar būt tā, ka tā tehnoloģija ir efektīva vienā mēnesī un nav efektīva otrā mēnesī tur vasaras mēnesī. Mums tomēr jāskatās nedaudz ilgākā laika periodā un tas būtu, manā skatījumā, tieši gads, ka viņa iziet to ciklu no vasaras, kad ārā ir silti un ziemā, kad ir auksti... nu, tad mēs redzam to vidējo sistēmas efektivitāti.

A. Rodiņa.

Paldies.

Un tad atgriezoties pie jautājuma par vienotā tehnoloģiskā cikla principu.

Vai es pareizi saprotu, ka jūsu viedoklis ir, ka nu daļa biogāzes ražošanai nepieciešamais siltums tomēr ir jāieskaita kā lietderīgi izmantotais siltums? Vai tāds bija jūsu viedoklis, vai es ne tā pareizi sapratu, vai jūs varētu paskaidrot? Tad tieši saistībā ar šo vienoto tehnoloģisko ciklu un biogāzes ražošanu. Vai šis lietderīgais siltums ir jāuzskata par lietderīgu, respektīvi, biogāzes ražošanai izmantotais siltums ir vai nav tad lietderīgs?

V. Kirsanovs.

Jā, nu tādā kontekstā, manuprāt, ka tas pašpatēriņam, attiecīgi cik stacijas izmanto biogāzes ražošanai, ir jābūt definētam kā lietderīgais... attiecīgi, protams, ka tas nav... tā kā nedrīkst būt pārmērīgais... jābūt kaut kādam procentam, cik ir tas lietderīgais. Bet atkal... Manuprāt, ka tomēr ir jābūt... bija attiecīgi labojumi

noteikumos pavasarī, kad bija piešķirti tād 20, 40 procenti. Bet, manuprāt, tomēr atkal tas ir ļoti subjektīvi, uz kā pamata tad tie dati ir ņemti... vai tika dati analizēti un vai mēs varam atkal salīdzināt kūtsmēslus, notekūdeņus, sadzīves poligonus. Tur tie pašpatēriņa tomēr, manuprāt, tomēr ir... Vismaz tas, ko es pētījumos redzu, ir atšķirīgi un tad ir jābūt, manuprāt, kaut kādiem varbūt nedaudz pat sīkāk skatītiem, lai tas atkal... Jo, protams, katra biogāzes stacija neizmanto tikai vienu kurināmo, tur kur arī kūtsmēsli tiek izmantoti un daļēji arī zālāji un varbūt arī kukurūza un tā tālāk, lai atkal mēs... tie, kuri izmanto to atkritumu izejvielu mēslojumos, viņiem nebūtu motivācija izmantot mazāk to kurināmo atkritumus, bet atkal pāriet uz kādu kukurūzu, kur atkal... Jā, mēs varam mazāk izmantot pašpatēriņam, bet atkal no Latvijas enerģētikas, no klimata mērķiem nav labvēlīgi mums tie... līdz ar to pat sīkāk ir nepieciešama tā dalīšana, manuprāt.

A. Rodiņa.

Labi. Paldies.

Bet man ir precizējošs jautājums. Jūs arī pieminējāt šos te grozījumus, kas tād ir veikti Ministru kabineta noteikumos 560., jūs zināt par šiem, no jūsu teiktā var nojaust. Bet sakiet, lūdzu, nu šie te rādītāji... tād atbilstoši kuriem daļa procentuāli, kā jūs teicāt, biogāzes ražošanai izmantotais siltums tiek uzskatīts par lietderīgu, varētu apmierināt pieteikuma iesniedzējus, nozari... jo atkal tiesas zālē tika pausti kardināli viedokļi šajā aspektā. Jo viena no pieaicinātajām personām kritizēja šos te grozījumus, ir arī nedaudz varbūt maigāks viedoklis pausts.

Bet kāds ir jūsu viedoklis? Vai šīs ir tādas reālas, negribētos teikt, ka labas tiesību normas, bet pieteikuma iesniedzēju prasību apmierinošas normas? Jo šeit ir procents noteikts, šeit ir sezonālitate. Paldies.

V. Kirsanovs.

Nu, tas ir tas moments, par ko man nav... Diemžēl nevarēšu komentēt, jo ļoti individuāli tas ir saimniecībām, uz kā pamata man nav jausmas, uz kā pamata tika pieņemtas, es domāju, ka tas ir varbūt kaut kāds vidējais starp vasaru un ziemu, bet te atkal ziemā, manuprāt, pat ir gadījumi, kad gandrīz vai visa siltumenerģija var aiziet, sliktākajos gadījumos, kad ārā ir tie -20, pašpatēriņam, līdz ar to... Par ko jau arī es teicu, ka nav varbūt tie dati pilnīgi... cik viņi ir nepieciešami, bet par pašpatēriņu, par izejvielu to struktūru, lai pieņemtu tos pareizos procentus - 20, 40, kas ir pietiekams un kas nē. Es domāju, ka tas ir ļoti individuāli. Man nebūs simtprocentīga atbilde, vai tas ir daudz, maz vai pieņemami vai nē. Tas tomēr man kā zinātniekam ir nepieciešami dati, lai es saprastu, vai tas ir pieņemami vai nē.

A. Rodiņa.

Jā, paldies.

Man vēl ir tāds jautājums, ko es arī mēģinu noskaidrot tiesas sēdēs vairākkārt jau jautājot. Sakiet, lūdzu, vai apstrīdētās normas atšķirīgi vai vienlīdz vienādi ietekmē dažādus elektroenerģijas ražotājus, tas ir biomasas un biogāzes koģenerācijas stacijas? Tātad biomasas un biogāzes. Vai atšķirīgi vai tomēr vienādi ietekmē šīs te apstrīdētās normas?

V. Kirsanovs.

Nu, es varu komentēt tikai tehnoloģisko procesu attiecīgi. Tomēr ir būtiskas atšķirības starp elektroenerģijas iegūšanu no biogāzes un biomasas. Protams, biomasas arī ir ļoti atšķirīga, tur ir granulas, tur ir šķelda, bet nu klasiski tas ir šķelda, kuru izmanto elektroenerģijas iegūšanai tālāk. Bet no tehnoloģiskā viedokļa, no sezonālības, no pašpatēriņa un no atrašanās vietas tomēr, manuprāt, ka tie ir bišķiņi atšķirīgi tehnoloģiskie procesi un viņus var salīdzināt, bet ne pilnā mērā var pieņemt kādus, atkal kādus koeficientus, līmeņa atzīmes... tomēr nav pilnībā viņi salīdzināmi.

Attiecībā uz to, vai viņus var vienlīdzīgi izvērtēt un kāda konkurence... Nu, es varbūt to tā neizvērtēšu, es tieši tikai no tehnoloģiskās puses, vai tie procesi ir salīdzināmi.

A. Rodiņa.

Labi. Paldies.

Un visbeidzot viens no noslēdzošajiem jautājumiem. Jūs arī teicāt, ka biogāzei ir ļoti liela nozīme, tai ir ļoti vērtīgs atjaunojamais resurss, tai ir lielāka vērtība nekā saulei, vējam. Kā ar hidroelektrostacijām? Jo tieši tiesas sēdē izskanēja viedoklis, ka hidroelektrostacijas salīdzinoši ar to pienesumu, ko dod katra no šīm te nozarēm, dod visbūtiskāko ieguldījumu elektroenerģijas ražošanai. Vai tā ir? Un kā jūs vēl varētu nokomentēt, kāda ir šo biogāzu ļoti lielā loma, kā jūs teicāt, vispār elektroenerģijas ražošanā.

V. Kirsanovs.

Es domāju, ka... Nu, grūti salīdzināt vērtīgumu, bet te ir jāskatās atkal ne tikai to saražotos ciparus elektroenerģijas, bet to devumu no sociālajiem, no kaut kādiem klimata mērķiem. No klimata mērķiem, manuprāt, ka tomēr biogāzei ir lielāks potenciāls, kā es minēju, ka tā saražotā elektroenerģija, ko var iegūt no biogāzes, var būt ar mīnusa zīmi CO₂, un, kā mēs zinām, Latvijā ir izvirzīti ļoti ambiciozi mērķi attiecībā uz CO₂ samazinājumu un lauksaimniecība ir viens no lielākajiem CO₂ tiem izmešu avotiem un tieši pateicoties biogāzei mēs varam to sasniegt, ja mēs tagad neapstrādāsim un neražosim biogāzi no atkritumiem, tad jārada cita tā tehnoloģija un metode, kā atkritumus apstrādāt un cik tur būs tā ietekme, cik tur tie ekonomiskie rādītāji, man nav priekšzināšanas.

Tajā pašā laikā... nu, atkal biogāzi pašreiz mēs izmantojam elektroenerģijas ražošanai, kas ir klasiskais variants, bet arī... tā kā man pat... arī tiesas sēdē bija izskanējis, ka biogāze jāskatās varbūt arī plašāk uz to biometāna pārveidošanu, kas ir vēl cits aspekts, par kuru ļoti labi, ļoti daudz runā un viņam ir tas liels potenciāls transportā, lai samazinātu CO₂, emisijas un tas ir viens no retajām tehnoloģijām, ar ko mēs varam darīt. Bet te atkal, tad tiem komersantiem - biogāzes stacijām, jāsaprot tā virzība jau iepriekš. Nedrīkst tā, ka tur grozīt to virzienu.

Līdz ar to, manuprāt, ka jā, biogāzei ir ļoti būtiska nozīme Latvijas tautsaimniecībā un vai ir lielākā vai nē... ietekme nekā vējš un saule... Es domāju, uz potenciālu attīstīties, jā, noteikti, jo hidroresursi mums jau faktiski, cik viņi ir, bet viņi jau īsti nevarēs palielināt... tikai, ja tur, protams, kaut kā sakrītīs meteoroloģiskie apstākļi, būs lielāka ūdens caurplūde, bet uzstādīt jaunas jaudas, manuprāt, tas nebūtu lietderīgi, bet biogāzes stacijas gan, es domāju, tur ir iespējas palielināt. Bet mēs redzam pretējo situāciju ar Eiropas kontekstu, ka Eiropas līmenī biogāzes uzstādītās jaudas saražotais apjoms pieaug, mums — pretēji. Pēdējos piecos gados, manuprāt, pat bija kaut kādu 20 procentu samazinājums. Līdz ar to tas ir kaut kā... mēs atšķiramies šajā situācijā.

A. Laviņš.

Paldies. Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesei Jautrītei Briedei. Lūdzu!

J. Briede.

Paldies.

Es no jums sapratu, ka jūs tā kā iesakāt, ka to pašpatēriņu vēl vajadzētu sīkāk dalīt atkarībā no tā kāds izejmateriāls tiek lietots. Tad es tā domāju, vai to vispār reāli var tā izkontrolēt un vai jūs zināt, ka ir kāda valsts, kur tiešām tā kā daļa arī pa šiem te izejmateriāliem? Paldies.

V. Kirsanovs.

Manuprāt, tas būtu efektīvs risinājums, lai saprastu, cik to pašpatēriņu novirzīt lietderīgajam vai nelietderīgajam. Nedrīkst, protams, ka atstāt gadījumus, kad uzņēmumiem varbūt ir atļauts pašpatēriņā izmantot visu siltumu. Tomēr ir jāskatās uz energoefektivitāti un regulējumi ir jāvirza uz to energoefektivitātes ieviešanu uzņēmumos, tajā pašā laikā ir jābūt kaut kādiem uz reāliem datiem pieņemtām tām robežvērtībām un, manuprāt, ka pašreiz es nebiju dzirdējis pārlicinošu to atbildi, ka pašreiz Latvijā ir kaut kāda uzskaitē, cik varbūt tā konkrēti precīzi ir izejvielu struktūra, uz kā pamata var saprast, cik viņiem ir nepieciešams pārstrukturēšana. Tikai tādā veidā mēs varam reāli novērtēt.

Vai tas ir tehniski iespējams vai nē? Es domāju, ka ir, jo tomēr ir arī dati kopumā biogāzes stacijas... biogāzes nozares, cik ir īpatsvars kūtsmēsliem, notekūdeņiem,

atkritumiem, jāskatās cik detalizēti, vai viņu ir pietiekami, lai uz to pamata izstrādātu kaut kādu detalizētāku to regulējumu vai nē. Bet pašreiz man nav tādas viennozīmīgas atbildes, vai varēs.

Bet ir, manuprāt, ka Eiropas pieredze, ka arī skatās uz tieši izejvielu struktūru. Faktiski arī Atjaunojamo energoresursu direktīva saka, ka mums vajag pāriet no kukurūzas, no pirmās paaudzes izejvielām uz otrās paaudzes, kas ir arī kūtsmēsli un tikai šādā veidā mēs varam to darīt, ja mēs neierobežojam, mēs neliekam kaut kādus šķēršļus tieši kūtsmēsli izmantošanai, ka viņi nav, teiksim, ka labvēlīgi uzņēmumiem viņus izmantot elektroenerģijas ražošanai.

J. Briede.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesim Gunāram Kusiņam. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā, labdien, Kirsanova kungs. Man jums viens tehniskas dabas jautājums. Vai es pareizi sapratu, ka jūs sakāt, ka ir ļoti daudz tādu mainīgo elementu, kurus jūs varbūt nezināt, saistībā ar pieteikuma iesniedzēju situāciju. Tā es sapratu jūsu pozīciju.

Bet jūs teicāt arī, ka tā vispārīgi raugoties, jums liekas, ka pareizāks atskaites punkts būtu viens gads.

Mans jautājums. Sakiet, lūdzu, vai, ņemot vērā... Nu, tā mainīgā daļa, man liekas, ir vienāda gan tad, ja taisa secinājumus par vienu gadu vai par vienu mēnesi. Vai no tā datu apjoma, kas jums ir zināms šajā lietā un no tādām zinātniskām pieejām un modelēšanas var taisīt zinātnisku secinājumu, ka mēnesis ir nederīgs jeb zinātniski nepamatots atskaites periods?

V. Kirsanovs.

Nu, es domāju no tāda viedokļa, ka ir mēneši, kad, manuprāt, uzņēmumiem dažiem... vismaz pēc man pieejamās informācijas, nevar sasniegt to nepieciešamo efektivitāti 75 procenti tieši ziemas mēnešos, kad tur ir tas pašpatēriņš siltumam, kurš aiziet izejvielu sagatavošanai... Un ir vasaras varbūt mēneši vai kādi citi mēneši - pavasarī, rudenī, kad tas sliexnis ir virs, līdz ar to tas vidējais varētu būt tieši pateicoties tam, ka dažus mēnešus ir virs, tie apakšējie mēneši pavilksies un kopējā efektivitāte varētu sasniegt virs 75 procentiem. Bet nu jā, šeit ir tā problēma, ka datu nav. Ir, viņi ir, kaut kāda daļa datu, bet arī tie pieejami dati par izejvielu izmantoto struktūru, viņi klasiski ir... nu, tie publiski pieejamie, viņi ir gada griezumā. Līdz ar to mēs arī kā zinātnieki vairāk mēģinām skatīties gada griezumā, kā tās situācijas var atšķirties tieši

uz saražoto elektroenerģijas daudzumu un tā tālāk, nevis mēneša griezumā. Tas ir ļoti smalks periods un tomēr mēs skatāmies ilgtermiņā, tātad uz kādiem desmit gadiem, kā pieņemot vienu un to pašu kaut kādu mehānismu regulēšanas ietekmē to nozari kopumā.

G. Kusiņš.

Jā, paldies.

Un vēl viens jautājums. Vairākkārt ir izskanējis no kura brīža tad bija šī prasība, ka siltumenerģija tiek izmantota lietderīgi. Bet es jums pajautāšu tīri no tāda zinātniska skatu punkta.

Sakiet, lūdzu, nu ir iekšdedzes dzinējs, rodas elektrība... siltums rodas neizbēgami, jo iekšdedzes dzinējs strādā, rodas siltums. Sakiet, lūdzu, vai tas uzņēmējs, kas šo siltumu izmanto lietderīgi, bet savam patēriņam, tomēr būtu uzskatāms par tādu, kas efektīvi vai lietderīgi izmanto šo siltumenerģiju? Viņš tomēr šo siltumenerģiju... nu, tā nosacīti, nelaiž gaisā, izmanto nosacīti pašpatēriņam. Vai mēs varam teikt, ka arī tā siltumenerģija, kas tiek izmantota pašpatēriņam, tomēr ir izmantota lietderīgi?

V. Kirsanovs.

Te, manuprāt, tomēr ir jāatdala, kas ir tas pašpatēriņš. Ja pašpatēriņš ir kādam tehniskam procesam, izejvielu smalcināšanai, temperatūras nodrošināšanai, tas ir, manuprāt, lietderīgs. Ja tas ir siltums, kas aiziet gaisā, tad tomēr tas ir zem liela jautājuma, vai tas ir lietderīgs un tur ir jāmeklē risinājumi. Manuprāt, ka... nu, protams, tas ir esošā situācijā grūti atrast risinājumu, dažreiz no nekurienes dabūt kaut kādu patērētāju, bet tas ir, manuprāt, ka ceļš varbūt kaut kādam ilgākam laika periodam dabūt... saprast, ja viņiem ir konkrēts uzdevums, nezinu, to patēriņu dabūt un patērētāju, tad varbūt tas ir iespējams un mēs redzam situācijas, kad ir stacijas, kuras ir atradušas, bet nu tas ļoti atkal individuāli... kuras atrod un kuras neatrod un kur viņas atrodas.

G. Kusiņš.

Paldies jums. Jā.

A. Laviņš.

Paldies.

Lūdzu, vārds jautājumiem tiesnesim Artūram Kučam.

A. Kučs.

Man būtu viens jautājums jums.

Jūs minējāt, ka šī biogāzes ražošana mums nebūtu jāskatās tikai no enerģijas, bet arī vides aspektā. Un kā jūs... mums ir izskanējis arī tiesas procesā vairākkārt, ka ir varbūt negatīvi vērtējama šobrīd tā tendence, ka šie uzņēmumi aiziet no obligātā

iepirkuma komponentes un tātad nav nekādas uzraudzības pār viņiem, vai jūs arī saskatāt to kā drīzāk tādu pozitīvu vai arī varbūt zināmus riskus tīri no vides viedokļa, ne tik daudz no enerģijas?

V. Kirsanovs.

Es droši vien, ka nevarēšu pilnā mērā komentēt šo. Es neesmu mēģinājis par to kontrolēšanas mehānismu... es pieļauju, ka varētu būt pat no Zemkopības ministrijas kaut kāda viņiem lielāka interese un to mehānismu ieviest. Varbūt viņš jau ir ieviests, kā saprast to izejvielu struktūru. Te faktiski ir jautājums par izejvielu struktūru, kas tiek apsaimniekots.

Nevarēšu konstruktīvi atbildēt uz jautājumu, vai tas mehānisms ir vai nē, bet faktiski, manuprāt, tam ir jābūt neatkarīgi no tā, vai es uzņemos strādāt zem obligātās komponentes, vai viņš pārdod elektroenerģiju brīvajā tirgū. Jebkurā situācijā ir jābūt kaut kādai dokumentācijai, sistēmai, kura skaidri pasaka, kādas ir tās izejvielas izmantotas, jo faktiski pēc tās pašas piesārņojuma atļaujas tur it kā provizoriski vismaz pateikt, cik gada laikā kādas ir izejvielas izmantotas - ūdens daudzums, elektroenerģijas daudzums un tā tālāk. Tas ir veids tikai šādā veidā, kad ir tie izejas dati pieejami, mēs varam tālāk gan zinātnieki meklēt risinājumus, kā attīstīt nozari, gan arī likuma pieņēmējiem izstrādāt atbilstošos regulējumus uz tiem datiem.

A. Kučs.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies. Vai pieteikuma iesniedzējiem būs jautājumi?

T. Krūmiņš.

Jā. Būs vairāki jautājumi, godājamā tiesa!

Paldies par viedokli. Tiešām, man arī vairāki jautājumi radās.

Teiksim, es gribēju dzirdēt jūsu vērtējumu, ja jūs būtu piedalījušies pie šo noteikumu apstrīdēto normu pieņemšanas un jums būtu pieejami tātad šie te gada pārskati, kas bija Ekonomikas ministrijai, kur mēs uzskaitām gan lietderīgo siltumenerģiju, gan arī izejvielas, starp citu, kas vairākas reizes tika pieminētas un tas mums tika uzskaitīts arī pirms 2018. gada. Ja jūs tur būtu piedalījušies, vai jums liktos, kad samērīgāks būtu ieviest zināmu gradāciju, tātad, atkarībā no pārstrādāto atkritumu daudzuma, kāds var būt šis pieļaujamais pašpatēriņa daudzums siltumenerģijas, jo tāds bija viens no ierosinājumiem, kas tika vispār Ekonomikas ministrijai piedāvāts?

V. Kirsanovs.

Jā, manuprāt, tas būtu lietderīgi un uz to es arī mēģināju akcentēt uzmanību, ka tomēr atkarībā no izmantoto izejvielu struktūras atšķirās gan tas biogāzes ražošanas

process, pašpatēriņš biogāzes, kvalitāte un, manuprāt, to tomēr nebūtu labi salīdzināt, izvirzīt prasības tik kopumā uz biogāzes ražošanu, bet jābūt kaut kādām atšķirīgām varbūt prasībām atkarībā no izejvielu struktūrām attiecīgi, lai būtu vienlīdzīgas tiesības un arī iespējas, kas... priekšnoteikumi, lai apstrādātu tieši atkritumus nevis izmantotu kaut kādas pirmās paaudzes izejvielas — kukurūzu — biogāzes ražošanai.

M. Pelšs.

Jā, un tad otrs jautājums ir varbūt tāds bišķiņ garāks un izvērstāks. Bet man šķiet, es te gribētu motivēt ar to, ka mums vajadzētu viest skaidrību tād par šo atšķirību starp 70 un 75 procentiem. Un, ja mums ir zinātnieks, tad varbūt es gribētu izvest tiesas priekšā varbūt tād aprēķinu. Ja mums šie te noteikumi paredz, ka koģenerācijas šīm te stacijām, elektrostacijām kopumā ir 75 procentu efektivitāte, kopējā efektivitāte... Tad, ja mums ir pieejamas 100 megavatstundas, teiksim, kurināmā vienību, cik daudz siltumenerģiju šāda stacija saražotu?

V. Kirsanovs.

Tas, protams, ka var atšķirties, bet tā lielākais īpatsvars, ko es skatījos no... izanalizējot pieteicēju tos iekšdedzes dzinējus... nu, faktiski tie ir kaut kādi 50 procenti un varbūt pat mazāk tas ir elektroenerģija un tad tie 40 procenti — tas ir elektroenerģija, bet nu tas ir ļoti subjektīvi attiecīgi, kādas tad tehnolo... atkal, kādi ir tie mainīgie parametri. Bet lielākā daļa ir siltums un mazākā daļa ir elektroenerģija klasiski no iekšdedzes dzinēja, ko var dabūt.

M. Pelšs.

Nu, tad, ja tie būtu 50 procenti, tas nozīmē, ka no 100 megavatstundām mēs varētu iegūt 50 megavatstundas, teiksim, siltumenerģijas.

Lūk, tād, lai sasniegtu šo te 75 procentu efektivitāti, mums šīs 50 megavatstundas ir jāatrod, kā lietderīgi pielietot.

Jā, es to gribēju salīdzināt vienkārši ar iepriekšējo...

A. Laviņš.

Jautājumu uzdodiet... ne apgalvojumus.

M. Pelšs.

Jā. Vienkārši... Pirms tam, kad bija šī te prasība, ka mēs pēc pašpatēriņa, kas var būt līdz 30 procentiem, jāizmanto lietderīgi ir 70 procenti no šī pārpalikuma. Tad cik daudz siltumenerģijas iepriekš bija jāizmanto lietderīgi, ja tagad ir 50 megavatstundas no šīm 100 iespējamām, tad, ja pēc pašpatēriņa 30 procenti, cik būs vēl 70 procenti no šī atlikuma? Cik tad tas būtu megavatstundas?

V. Kirsanovs.

Tad, ja es pareizi sapratu, tad mums paliek 50 procenti. Jā, 50 megavatstundas, 30 nost, tad reizinām 50 reiz 0,7, tad attiecīgi 35 megavatstundas mums siltumenerģijas paliek pāri, ko mēs tad varam kaut kur nodot vai lietderīgi izmantot.

M. Pelšs.

Nu, jā, lūk, un tad no šīm 35 tad būtu 70 procenti jāizmanto, kas pēc mana aprēķina ir kādas 24 un 25. Ar to es gribēju parādīt tātad atšķirību — iepriekš noteikumi paredzēja izmantot no 100 vienībām 24 kā siltumu lietderīgu, un tagad šīs prasības paredz 50 megavatstundas. Vai jūs šādam apgalvojumam varētu piekrist?

V. Kirsanovs.

Nu, atbilstoši tām prasībām, ja ir šādas izvirzītas prasības, vai tās ir tehniski izpildāmas, tas ir atkal jautājums. Un pašreiz ar man pieejamiem datiem es nevaru to apgalvot, bet ja jūs sakāt, ka jūs iesniedzat ministrijai daudz plašākus tos pārskatus par izejvielu, par pašpatēriņu, tad, protams, ka ja būtu tādi dati analizēti, tad es domāju, ka tur būtu diezgan skaidri, veicot analīzi, jāparādās tām tendencēm, cik tehniski ir iespējas un cik biogāzes stacijas var to lietderīgo siltumu nodot. Un tad ieviest kaut kādu gradāciju, jo, kā jau es minēju... es noteikti esmu par to, ka jācenšas uz energoefektivitāti un jābūt kaut kādai līmeņzīmei, kur ir sliktākais un labākais variants un, kad sliktākie noteikti iet uz augstāko rezultātu — tiecas.

M. Pelšs.

Jā, paldies un vēl pēdējais jautājums. Paldies, par atbildi. Izskanēja... jūsu runā izskanēja tāds, ka zinātnē pastāv tāds jēdziens par to enerģijas patērētāju blīvumu un bija, ja es pareizi dzirdēju, 4 megavatstundas uz metru trases. Ja, teiksim, ja viena megavata elektrostacija saražo aptuveni 8 tūkstoši megavatstundas siltumenerģiju, tad kādā attālumā būtu, kā teikt, lietderīgi meklēt šos te siltumenerģijas noņēmējus?

A. Laviņš.

Tā... motivējiet, kāpēc šāds jautājums?

M. Pelšs.

Tas ir par šo te reģionālo novietojumu, cik tālu ir lietderīgi siltumu padot vai nav padot.

V. Kirsanovs.

Jā, ja es pareizi dzirdēju vārdus... Jā, jūs pareizi piefiksēju, ka tā klasiski tas siltumenerģijas pieprasījuma blīvums ir 4 megavatstundas uz metru tīkla. Attiecīgi gada griezumā caur to posmu jāiziet 4 megavatstundām pieprasījumam. Nu, attiecīgi tur, pieņemsim... 8 tūkstoši, tad mēs dalām 8 tūkstošus ar 4 un, cik es saprotu, tur sanāk

kaut kur 20 kilometri jābūt... ā, 8 tūkstoši, tad attiecīgi pieņemsim 2. Bet tas ir rēķināms jautājums, tas ir tāds kā pamatprincipi termodinamikai un centralizētajai siltumapgādes attīstībai un to ir ļoti viegli izvērtēt gadījumā, ja mums ir pieejami cik pieejams katrai stacijas ir tas pieejamais siltumenerģijas daudzums un skatīties, kādi ir tie tuvākie kaut kādi patērētāji. To ir diezgan viegli tehniski izrēķināt.

A. Laviņš.

Labi. Paldies.

Vai Saeimas pārstāvim būs jautājumi?

H. Skarbnieks.

Nē, paldies.

A. Laviņš.

Vai Ministru kabinetam būs jautājumi?

R. Vītiņš.

Jā, Ministru kabinetam būs jautājums kontekstā ar vienoto tehnoloģisko ciklu. Ja pieaicinātā persona par tādu kaut ko ir dzirdējusi...

A. Laviņš.

Jautājums bija kāds? Vai ir Kirsanova kungs dzirdējis par šādu jēdzienu?

R. Vītiņš.

Ar šo tātad ir... vai gadījumā, ja vienotajā tehnoloģiskajā ciklā netiek iekļauta biogāzes ražotne, proti, fermenteris, vai šāda biogāzes stacijas atlikusī daļa, proti, iekšdedzes dzinējs jeb ģenerators pēc savas būtības nebūtu kā dabasgāzes stacija?

V. Kirsanovs.

Daļēji, manuprāt. Mēģināšu uz šo jautājumu atbildēt... ka, manuprāt, te ir divējāda tā situācija, ka mēs nevaram atdalīt to biogāzes ražošanu no biogāzes izmantošanas, jo tas ir... nu, ka principā viņi iet blakus un jāvērtē. Tajā pašā brīdī, es speciāli mēģināju saprast to arī pēc zinātniskajiem pētījumiem, pēc citu valstu pieredzes un tāda kā termiņā „vienotais tehnoloģiskais princips” īsti es nevarēju atrast. Varbūt viņš eksistē un viņš kaut kur darbojas, diemžēl man nesanāca varbūt šo te ideju atrast, viņam atrast kaut kādu jau esošo izmantošanu citviet. Bet nu pēc būtības, jā, ja es pareizi sapratu to jautājumu, manuprāt, ka viņi ir vienots process, tajā pašā laikā, tad ir jāvērtē, kā viena procesa lietderīgais siltums, kas izmantots ražošanā biogāzei, ir lietderīgais. Tas ir pašpatēriņš.

A. Laviņš.

Labi. Vai vēl būs?

R. Vītiņš.

Nē, paldies. Citu jautājumu nebūs.

A. Laviņš.

Paldies.

Paldies, Kirsanova kungs par dalību šajā tiesas sēdē un par jūsu ekspertīzi šajos jautājumos, kuros ir samērā liela tehniskuma dimensija. Paldies jums. Varat ieņemt vietu tiesas sēžu klausītāju zāles daļā.

Labi. Turpinām uzklaut pieaicinātās personas.

Kā nākamā pieaicinātā persona ir arī inženierzinātņu doktore Aiga Barisa.

Vai personu apliecinoši dokumenti ir pārbaudīti?

A. Ziemele.

Dokumenti ir pārbaudīti.

A. Laviņš.

Paldies. Barisas kundze, lūdzu, jums tiek dots vārds viedokļa sniegšanai Satversmes tiesai. Lūdzu!

A. Barisa.

Jā, paldies, godātā tiesa, par šādu iespēju arī akadēmiskās vides pārstāvjiem dot savu redzējumu,

Es pārstāvu Rīgas Tehniskās universitātes Vides aizsardzības un siltuma sistēmu institūtu un mēs darbojamies šajā enerģētikas jomā zinātniskajā izpētē, tajā skaitā arī ar biogāzes jautājumiem.

Pirms es dodu savu viedokli, gribu informēt, ka neesmu nevienas nozares asociācijas pārstāvis, bet es esmu personīgi ļoti labi pazīstama ar Mārtiņu Pelšes kungu, mēs esam kopā studējuši pirms desmit gadiem, ja šī informācija kādam var šķist nozīmīga.

Par to, ko es gribu teikt.

Manuprāt, līdz šim ir nepietiekami uzsvērtā biogāzes loma Latvijas tautsaimniecībā, jo mēs dzirdējam viedokli, ka no biogāzes ražota elektroenerģija ir kaut kas, par ko mums visiem elektroenerģijas patērētājiem ir jāmaksā un ka varbūt tas nav labākais atjaunojamās enerģijas veids, kam es galīgi negribu piekrist. Kāpēc?

Latvija ir daļa... mums ir jāpilda Eiropas Savienības mērķi attiecībā uz klimata politiku, uz atjaunojamo energoresursu politiku, mums ir jāpilda globālā ANO Klimata Konvencija un biogāzei šeit ir ārkārtīgi nozīmīga loma. Apskatījos statistikas datus. 2021. gads. Biogāzes devums no atjaunojamās elektroenerģijas ražošanas ir 8 procenti. 2017.-2018. gads — 11 procenti. Šeit rodas jautājums, kāpēc ir samazinājums. To var, protams, skaidrot ar to, ka mainās tā proporcija starp citu atjaunojamo energoresursu

veidu izstrādi. Bet, ja mēs paskatāmies, kas notiek ar elektroenerģijas ražošanu biogāzes stacijās, tad tā tendence ir samazināties. Un, manuprāt, tā ir ļoti negatīvi vērtējama tendence, jo, ja mēs, teiksim, no tās energoresursu bilances izņemam ārā HESus, tad biogāzes īpatsvars ir pat 27 procenti nevis vairs 8 procenti. Kāpēc es izņemtu ārā HESus, jo HESu jaudas ir uzstādītas un, manuprāt, arī nozares pārstāvji to ir teikuši, ka viņas īpaši vairs nav iespējams palielināt. Ir iespējams veikt, teiksim, HES modernizācijas darbus, kas arī notiek, bet jautājums, kā mēs varam iet uz klimata mērķiem, kas ir 50 procenti atjaunojamās enerģijas īpatsvars, šobrīd mēs esam pie 42 procentiem, tātad mums 8 gadu laikā ir vēl 8 procenti jāpieaudzē. No HES to nevarēs izdarīt, tur būs citi atjaunojamo energoresursu veidi — vai tā ir saule, vējš, arī biomasas tajā skaitā, biogāze. Tas par atjaunojamo enerģiju.

Otrs — par klimata mērķiem. Un šeit biogāzes nozares devums ir pat vēl vitāli svarīgāks. Tas ir šis jautājums par organisko atkritumu apsaimniekošanu. Mēs jau runājām, ka metāns ir kaitīgāks par CO₂. Es vēl varu pateikt, tieši cik reižu tas ir kaitīgāks, jo arī to ir iespējams izmērīt. Tātad tas ir 28 reizes, viena tonna CO₂ emisija ir pielīdzināma 28 tonnām metāna emisijai. Kūtsmēslu apsaimniekošanas procesos rodas arī slāpekļa oksīda emisijas, kas ir 270 reizes kaitīgākas par CO₂ no ietekmes uz klimata pārmaiņām viedokļa.

Vēl jautājums, kas nav līdz galam apskatīts, manuprāt, ir šī te lieta, ka bioenerģija ir klimata neitrālā enerģija. Ko tas nozīmē? Lai gan... vienalga, vai tā ir biogāzes sadedzināšana vai tā ir šķeldas sadedzināšana, tātad cietās biomasas skurstenī rodas CO₂ emisija. Bet augi savas augšanas laikā, fotosintēzes procesā, absorbē CO₂. Tāpēc, un tas joprojām Eiropas līmenī nav atcelts, biomasu uzskata par klimata neitrālu jeb šīs te CO₂ emisijas, nu var teikt, nonullē, tas joprojām ir spēkā.

Par kukurūzu. Ar kukurūzu ir tā, ka kukurūza ir... nav tikai tā, ka Latvijā izmanto kukurūzu. Tā pati biogāzes lielvalsts Vācija arī ļoti plaši izmanto kukurūzu. Redzēju arī datus 50 procenti no izejvielām ir kukurūza.

Kur ir jautājums? Kāpēc tas nav varbūt labi, jo kukurūza pēc būtības ir enerģētiskā kultūra. Tā problēma ir tajā apstāklī, ka kukurūzas audzēšanas dzīves ciklā tāpat tiek patērēta fosilā enerģija un šajā dzīves ciklā tiek vērtēts, ka tas siltumnīcu efekts — gāzu emisija — ietaupījums salīdzinot ar fosilo degvielu, nav pietiekams. Bet viņš ir. Bet nu, ka tas varētu būt lielāks. Tā ir viena lieta.

Otra lieta. Kukurūza izmanto zemes platības. Tātad, ir šī te dilemma — vai zemi izmantot enerģētiskajiem augiem, vai pārtikas ražošanai. Bet šis jautājums ir, manuprāt, atrisināts. Atjaunojamo energoresursu direktīvai ir pielikums, kurā ir nodefinētas izejvielas, kas ir pieskaitāmas pie modernās paaudzes izejvielām enerģijas ražošanai un ir mērķi, kā pakāpeniski no šīs, kukurūzas tajā skaitā, pāriet uz atkritumu izmantošanu enerģijas ražošanai, kas arī attiecas uz biogāzes stacijām.

Papildus biogāze tāpat palīdz īsteno atkritumu direktīvas mērķus, kas mums saka, ka mums ir jāsamazina organisko atkritumu noglabāšana, palīdz risināt tās milzīgās problēmas, kas ir klimata jomā citos sektoros. Lauksaimniecībā jau stāstīju, bet arī transportā. Jo, ja mēs atejam no elektroenerģijas ražošanas, tad no biogāzes ir iespējams iegūt biometānu. Tas nozīmē, ka no biogāzes tiek noņemts nost CO₂ un viņa izžāvēta, faktiski iegūstot kvalitāti līdzvērtīgu dabasgāzei. Un tad šo te degvielu ir iespējams izmantot transportā. Eiropā to dara gadus 20, ja ne 30... Latvijā mēs visu laiku par to runājam, bet nekas uz priekšu nav noticis. Un viens no tiem iemesliem ir tas, ka, man liekas, līdz pat pagājušajai nedēļai vēl nebija noteikumi, kas tāpat nosaka prasības, lai šo te gāzi varētu ievadīt dabasgāzes tīklā, kam bija jābūt, man liekas, spēkā jau 2018. gadā.

Vēl gribu uzsvērt, ka biogāze ir vietēji ražots resurss. Tātad, tā ir enerģētiskā neatkarība, kas mums šobrīd ir ārkārtīgi svarīga. Tā kā biogāze var aizvietot dabasgāzi, tāpat šis ir jautājums, kā mēs varam zaļināt dabasgāzes sektoru, kas ir arī aktuāli Latvijai.

Jau kolēģis pieminēja par tiešajām un netiešajām darbavietām, kas saistās ar biogāzes nozari un to visu ir iespējams izrēķināt. Ir indikatori 0,5, 1,3 darbavietas uz gigavatstundu gadā, tāpat ir lauku teritoriju vistiešākā attīstība. Un tas ir svarīgi arī zaļā kursa kontekstā, jo nu tāpat ir šie te bioekonomikas mērķi un biogāze ir tāds vistīrākais biotehnoloģijas piemērs un arī šis virziens Latvijā ir stiprināms un tas, kas mums ir, būtu jāizmanto, lai turpinātu attīstīt inovācijas.

Es jau sāku domāt arī no akadēmiskās puses, jo mums ir bijuši piemēri, kur mēs sadarbojamies ar biogāzes staciju, lai izmantotu siltumu aļģu audzēšanai.

Tā... ar šo es noslēdzu pirmo daļu par biogāzes lomu tautsaimniecībā, ko es gribēju pateikt.

Otrais punkts. Par siltuma laišanu gaisā. Es uz to skatos no divām pusēm.

Viens ir, ka šis siltums, kas tiek izlaists gaisā, tāpat netiek izmantots efektīvi, tiek izniekots. Un idejiski koģenerācijas būtība tādā veidā netiek sasniegta, jo tas koģenerācijas mērķis ir, ka mēs aizstājam divas — vienu rūpnīcu, kas ražo elektrību un otru rūpnīcu, kas ražo siltumu un iztērējam, piemēram, 155 vienības ar kurināmo — ar vienu rūpnīcu, kas to izdara vienā procesā un iztērē 100 vienības kurināmā. Un tādā veidā tā efektivitāte ir, teiksim, no tādu divu rūpnīcu gadījuma — 55 procenti, uz koģenerāciju 75-80. Tad, ja siltums netiek izmantots, tad šis te... jā, šī koģenerācijas ideja, protams, ka nav sasniegta.

Un es arī gribu uzsvērt, ka siltums koģenerācijas procesā nav blakusprodukts. Tas ir otrs līdzvērtīgs enerģijas veids, galaprodukts elektroenerģijai.

Bet tajā pat laikā es gribu teikt arī, ka tanī brīdī, kad biogāzes stacijas veidoja šos te savus projektus un pieteicās valsts atbalstam, viņu mērķis bija ražot

elektroenerģiju un iemesls, kāpēc viņi izvēlējās koģenerācijas procesu, lai nodrošinātu sava pašpatēriņu biogāzes... tātad šajā reaktorā, lai sildītu reaktoru.

Līdz ar to, manuprāt, ka nav korekti šobrīd prasīt, lai siltums tiek izmantots pilnībā.

Tā. Un par otru... Ā, vēl varu piebilst, teiksim tā... Tā siltuma izniekošanas problēma, tas nav tikai Latvijas gadījums. Tas notiek arī citās valstīs. Tajā atvēlētajā laikā, kas man bija, es arī mēģināju apskatīties... Nu, Vācija ir tas biežākais references punkts, par cik Vācijā ir 10 tūkstoši biogāzes stacijas, mums tātad 55 salīdzinājumam. Arī tur ir šī problēma ar siltuma izmantošanu. Un viens no risinājumiem, ko es redzēju, ka tātad šis regulējums ir izveidots veidā, ka tanī brīdī, kad biogāzes operators izmanto lietderīgi siltumu vai izmanto kūtsmēslus, kas ir veicināms, tad viņš saņem papildus labumu virs tās bāzes, kas jau ir... Nu, teiksim, Latvijā šobrīd ir tas gadījums, ka mēs darām pretēji un spiežam un ņemam nost.

Par koģenerāciju otrs punkts. Par CO₂ emisijām. Jā, es jau teicu, ka degšanas procesā rodas CO₂ gan biomasai, gan biogāzei, bet, ka to nevar salīdzināt ar dabasgāzi. Dabasgāze ir fosīlais kurināmais, tā ir ļoti, ļoti liela starpība. Šis te CO₂ ir neitrāls. Un teiksim, ja būtu tāda nepieciešamība, to pat arī būtu iespējams izrēķināt, kāds ir efekts uz klimatu no gaisā izlaistā CO₂ pret to, kas ir savākts metāna, apstrādājot kūtsmēslus.

Un tad ir vēl viena tāda ideja. Pastāv iespējas tehnoloģiskas CO₂ savākšanai. Tātad, no skursteņa savākt dūmgāzes, attīrīt šo te CO₂ un izmantot tālāk vai ķīmiskajā rūpniecībā, vai tikpat labi pārtikas rūpniecībā. Tas, protams, ir dārgi un vēl tās tehnoloģijas varbūt vēl nav tik attīstītas un ir jāskatās, kādām jaudām tās ir piemērotas. Bet tad ir jautājums, vai, ja, šāds risinājums tiktu ieviests un tas CO₂ no biogāzes stacijām tiktu savākts, vai tā joprojām... vai šī te klimata problēma joprojām būtu aktuāla?

Un visbeidzot. Jā, nokomentēšu par lietderības koeficientu un par gada vai mēneša efektivitāti. Es piekritu kolēģim Kirsanova kungam, ka tomēr šis te aprēķins gada griezumā ir korektāks... Jo, kas ir lietderība... lietderība ir elektrība plus siltums izdalīt ar ievadīto kurināmā enerģiju. Tā ievadītā kurināmā enerģija mums pa lielam nemainās. Tad ir jaut... ja mēs noņemam no tās siltuma daļas nost pašpatēriņu, tad automātiski lietderības koeficients samazinās. Un tā siltuma jauda mums ir jāaudzē.

Iespējams, ka es kaut ko aizmirsu, bet es domāju, ka es tad varēšu atbildēt jautājumu laikā.

A. Laviņš.

Paldies. Tiešām dosim iespēju tiesnešiem uzdot jautājumus un tad tās lietas, kas šādā brīdī varbūt ir palikušas nepateiktas, būs iespēja.

Tātad vārds jautājumiem ir tiesnesei Anitai Rodiņai. Lūdzu!

A. Rodiņa.

Paldies, Barisas kundze, par jūsu viedokli.

Es uzreiz pie jūsu teiktā. Mēs runājām arī par šiem vides mērķiem, par klimata mērķiem. Bet sakiet, lūdzu, kā jums šķiet, vai obligātais iepirkums līdz šim nav bijis kā tāds sava veida kontroles mehānisms, kas ir nodrošinājis, ka šī te saražotā vai radusies siltumenerģija tiek izmantota lietderīgi? Un tagad, kā mēs zinām, vairāki uzņēmumi izstājas no šīs te obligātā iepirkuma sistēmas. Kā jums šķiet, vai netiek arī savā veidā pamatota šo te sistēmu apdraudēta klimata mērķu sasniegšana, jo nebūs tāda kontroles mehānisma, kas kontrolēs, vai šis te saražotais vai radies siltums, siltumenerģija tiek izmantota efektīvi? Vai nepastāv iespēja vienkārši tagad, tā provizoriski runājot, kā mēs esam uzsākuši lietot jēdzienu „laist gaisā” šo siltumenerģiju. Paldies.

A. Barisa.

Paldies par jautājumu.

Es drīzāk to redzu pretēji, jo tā statistika, uz kuru es balstos, rāda, ka biogāzes staciju uzstādītā jauda samazinās, biogāzes staciju skaits samazinās, elektroenerģijas ražošana no biogāzes samazinās. Un tieši šinī apstākļi es redzu vislielāko draudu klimata mērķu sasniegšanai, jo atjaunojamās enerģijas ražošana no šīs te izejvielas samazinās.

Kas attiecas uz otro daļu, par siltumu un vai tas netiks laists gaisā. Es domāju, ka nē... un tālāk, tad ir jāskatās divās daļās.

Ja biogāzes stacija saglabā savu esošo to formu, kādā viņa darbojas, ka tas galvenais produkts ir elektroenerģija un siltums, tad biogāzes staciju operatori ir, man nepatīk tas vārds, biznesmeņi, viņu intereses ir ekonomiskais labums un viņi atradīs iespējas, kā to darīt.

Bet otrs, kas man liekas, ka mēs iesim drīzāk prom no elektroenerģijas šajā biometāna virzienā. Tas ir ārkārtīgi perspektīvs un transporta sektorā par to ļoti daudz tiek runāts. Ja tas nebūs transports un biometāna izmantošana automašīnās, tad tikpat labi tā var būt ievadīšana dabasgāzes tīklā. Bet, tad pastāv iespēja, ka šis te mūsu biometāns aiziet kaut kur citu valstu uzskaitē un arī vispār pazūd no Latvijas klimata mērķiem.

A. Rodiņa.

Atceroties arī jūsu stāstīto un tagad noklausoties, man vēl viens papildu jautājums.

Jā, tiešām par šiem te Latvijas klimata mērķiem un atjaunojamo resursu nepieciešamo procentu sasniegšanu. Sakiet, lūdzu, jūs arī teicāt, ka HESi jau savas jaudas principā ir sasnieguši, tur var tikai kaut ko pilnveidot. Bet kā tad mēs sasniegsim šos te Latvijas klimata mērķus, ņemot vērā arī tās jūsu bažas, kuras jūs tikko izteicāt?

Vai tad nebūs tā, ka beigās mums nāksies konstatēt, ka šie klimata mērķi vispār nav sasniedzami?

A. Barisa.

Bažas par to, ka klimata mērķi varētu netikt sasniegti, ir. Varbūt tā pozitīvā ziņa, nedaudz ar sarkasmu man jāsaka, bet pagājušogad Latvijā ir sākusi spīdēt saule un šobrīd mēs liekam ļoti lielu uzsvaru uz to, ka saules enerģija varētu būt tas, kas mums palīdzēs šos mērķus sasniegt.

Vēl... jā... bet tas varbūt ir vairāk mans viedoklis, ka valsts politika bieži ir mēģinājusi mērķus samazināt. Nu, piemērs no transporta. Kamēr pārējā Eiropas Savienība ir noteikusi, man šķiet, 14 procentu atjaunojamās enerģijas īpatsvaru, tad Latvija izmanto iespēju šo te mērķi samazināt uz 7 procentiem. Vai arī mums tiek noņemts obligātais biodegvielas piejaukums fosīlijai degvielai ar domu, ka tas risinās šo te problēmu ar degvielas cenas kāpumu. Nu, tā kā tā politika ir vienas puses, jā, mums ir mērķi, bet varbūt kaut kādu nezināmu vai zināmu iemeslu dēļ tas izpildījums ne vienmēr ved uz šo mērķu sasniegšanu.

A. Rodiņa.

Jā, liels paldies par jūsu skaidrojumu.

Un tagad varbūt pārejot pie tādiem precīziem jautājumiem, kas ir saistīti ar mūsu apstrīdētajām tiesību normām šajā lietā.

Man ir pavisam vienkāršs jautājums. Sakiet, lūdzu, Barisas kundze, kā jūs kā zinātniece, vērtējat... Jūs zināt šīs lietas faktiskos apstākļus, tiesiskos apstākļus. Vai šajās Ministru kabineta noteikumu iekļautajās apstrīdētajās tiesību normās šīs prasības ir izpildāmas? Un vai šīs prasības ir izpildāmas no tehnoloģiskā, sezonālā un koģenerācijas staciju novietojuma viedokļa?

A. Barisa.

Paldies par jautājumu.

No tehnoloģiskā viedokļa prasība ir izpildāma, jo koģenerācijas... iekšdedzes dzinēji, es atvainojos, var strādāt ar 75 procentu lietderības koeficientu. Svarīgs ir siltumenerģijas patēriņš un šajā gadījumā biogāzes stacijai tad šis te siltuma noņēmējs ir vajadzīgs, ja pārejam uz otro daļu par mēnešiem, ir vajadzīgs ļoti konstants... kas, teiksim, ja domā par apkuri, tad šo konstantumu nevar nodrošināt, tad tā ir cita veida patērētājs, es nezinu, slimnīca, peldbaseins un šādas līdzīgas iestādes.

Ģeogrāfiskais novietojums, vai to ļauj? Nu, ir dzirdēts termins „biogāzes stacija kukurūzas lauka vidū”, kas ilustrē to, ka sākumā tiešām kukurūza tika izmantota vairāk pat nekā kūtsmēsli un, ka stacija bija novietota vistuvāk izejvielai nevis siltuma patērētājam. Līdz ar to tādā gadījumā, nu, man liekas, ka to siltuma patērētāju ir grūti atrast.

A. Rodiņa.

Un no sezonālītātes viedokļa varbūt jūs vēl varētu komentēt?

A. Barisa.

No sezonālītātes viedokļa... Jā, man šķiet, ka šīs lietas jau ir izrunātas. Latvijai ir raksturīga sezonālītāte. Ja mēs domājam par siltumenerģijas noņēmēju, tad ziemā tas ir lielāks nekā vasarā, bet varbūt arī vēl tā svarīgā lieta, domājot par pašpatēriņu biogāzes stacijai... Jā, ka ir šis te ierobežojums, cik liels tas var būt, lai novērstu iespēju, ka, piemēram, biogāzes reaktors nav nosiltināts un, teiksim, mākslīgi tas patēriņš tiek palielināts lielāks.

A. Rodiņa.

Jā, paldies liels.

Un vēl arī jums jautājums par tā saukto vienoto tehnoloģisko ciklu un biogāzes ražošanu. Sakiet, lūdzu, kāds ir jūsu viedoklis, kā šo vienoto tehnoloģisko ciklu un cik tālu mēs varētu attiecināt uz biogāzes šīm te elektrostacijām? Vai šeit būtu jāparedz kaut kādi izņēmumi, ņemot vērā šo te saistību... ražotnes saistību ar koģenerācijas iekārtu vai tomēr nē un mums ir viss jāskatās kopā un uz visiem vienādi jāattiecina šis te vienotais tehnoloģiskais cikls? Jo mēs arī esam tiesas sēdē noskaidrojuši, ka tieši vienotā tehnoloģiskā cikla izpratne ir tā, kas noteic arī to, ko tad mēs uzskatīsim pa lietderīgi izmantotu siltumu. Paldies.

A. Barisa.

Tā, es atbildēšu pa daļām.

Vispirms par lietderīgo siltumu, kas, man liekas, ir svarīgākais, ka siltums, ko izmanto biogāzes stacija savām vajadzībām, ir lietderīgi izmantots siltums, jo nu... tad, kad, teiksim, uzņēmējs meklē tehnoloģiju, kā nodrošināt elektroenerģijas patēriņu un siltumenerģijas patēriņu, kad ir šī te vajadzība, tad koģenerācija ir loģisks risinājums un tas, ka koģenerācijas elektroenerģiju un siltumu izmanto saviem ražošanas procesiem, vai tas ir uzņēmums vai biogāzes stacija, manuprāt, tā ir lietderīgi izmantotā siltumenerģija.

Par vienoto tehnoloģisko procesu. Ir tā, ka es neesmu piedalījies šī te termina apspriedēs, līdz ar to man tas ir zināms jaunums. Es saprotu būtību. Bet, tajā pašā laikā, man rodas jautājums, vai tiešām šāds termins ir nepieciešams, vai teiksim termins „biogāzes koģenerācijas stacija” jau pats par sevi neietver gan izejvielu sagatavošanu, gan enerģijas ražošanu.

Ja varbūt skatās pēc tā vienlīdzības principa, ja salīdzina biogāzi ar cieta biomasu, tad, manuprāt, biogāze ir sliktākā pozīcijā, jo... teiksim, arī arguments, ka šķeldu ir nepieciešams vai var žāvēt, bet šķeldu var arī nežāvēt. Šķeldu var kurināt arī mitru. Savukārt biogāzes gadījumā process nevar iztikt bez siltuma.

A. Rodiņa.

Jā, labi. Paldies. Paldies par jūsu viedokli.

Man ir vēl precizējošs jautājums. Mēs esam arī tiesas sēdē vairākkārt runājuši par procentiem. Mums figurē skaitlis - 70 procenti un 75 procenti. Tātad 70 procenti bija efektīvs siltumenerģijas patēriņš no tās enerģijas daudzuma, kas paliek pāri pēc pašpatēriņa izmantotā, tas bija 2020. gadā noteiktas sliekšnis un tagad, atbilstoši apstrīdētajai tiesību normai, tātad 560. noteikumu 31. punktā ir ietverts parametrs 75 procenti kā ražošanas lietderības rādītājs.

Sakiet, lūdzu, vai mēs varam šos procentus tā vienkārši salīdzināt? Jo matemātiski šķiet, ka nav nekāda lielā atšķirība — 70 vai 75. Bet pēc būtības vai mēs viņus varam salīdzināt? Paldies.

A. Barisa.

Paldies par jautājumu.

Lai korekti atbildētu, man ir nepieciešams... jā, vairāk iedziļināties šajos procentos. Pēc tā, ko jūs nosaucāt, manuprāt, ka viņi nav salīdzināmi tiešā veidā. Bet tur man nepieciešams papildus laiks, lai es varētu korektāk atbildēt.

A. Rodiņa.

Paldies.

A. Laviņš.

Vārds jautājumu uzdošanai tiesnesim Artūram Kučam. Lūdzu!

A. Kučs.

Man tikai tas precizējošais jautājums bija. Jūs teicāt, ka tehnoloģiski tos 75 procentus var sasniegt. Ar šiem 75 procentiem lietderīgās enerģijas jūs domājat ieskaitot pašpatēriņu vai neņemot vērā pašpatēriņu?

A. Barisa.

Paldies par jautājumu.

Ieskaitot pašpatēriņu.

A. Kučs.

Paldies.

A. Laviņš.

Vai pieteikuma iesniedzējiem būs jautājumi?

T. Krūmiņš.

Paldies, godātā tiesa.

Jā, viens precizējošs tāds īss jautājums. Mēs esam dzirdējuši viedokli, ka kūtsmēsli ir tas visnepateicīgākais avots tieši biogāzes ražošanai, jo tā enerģētiskā vērtība ir ļoti liesa. Tajā pat laikā jūs minējāt, ka salīdzinājumā ar CO₂ tas kūtsmēsli radītais izmešu daudzums ir 270 reizu lielāks.

Tad šos te divus apstākļus ņemot vērā, vēlējos lūgt jūsu viedokli. Jūs arī minējāt, ka būtu iespējams aprēķināt, proti, salīdzināt, tā teikt, gaisā izpūsto siltumenerģijas daudzumu pret to, kas tiek... kāds labums tiek iegūts šos te izmešus nu, tā teikt, apstrādājot tieši no kūtsmēsliem. Nu, tā tīri teorētiski, ja būtu iespējams izrēķināt, varbūt jūs zinātu, pat ja mēs izlaistu visu saražoto siltumenerģiju gaisā, apstrādājot kaut kādu konkrētu daudzumu kūtsmēsli. Vai tik un tā tas labums, ko mēs iegūtu, pārstrādājot kūtsmēsli, būtu lielāks nekā tas zudums, kas tiktu gūts, izlaižot visu siltumenerģiju gaisā? Paldies.

A. Barisa.

Paldies par jautājumu.

Es sapratu jautājuma būtību, bet nav korekti man uz to šobrīd atbildēt, jo tur vienkārši ir nepieciešami aprēķini. Ja es kaut ko minēšu, tad tas nebūs...

A. Laviņš.

Atbilde pieņemta.

T. Krūmiņš.

Paldies. Sapratām.

A. Laviņš.

Jā, tieši tā. Jautājumu nav.

Vai Saeimas pārstāvim būs jautājumi?

H. Skarbnieks.

Paldies, jautājumu nebūs.

A. Laviņš.

Ministru kabineta pārstāvim?

R. Vītiņš.

Paldies, jautājumu nebūs.

A. Laviņš.

Tātad, Barisas kundze, noslēgumā pajautāšu šādu aspektu.

Jūs ļoti pārlicinoši atbildējāt uz jautājumu par to, vai siltumenerģija, kas tiek izlietota, lai saražotu biogāzi, ir jāuzskata par lietderīgi izmantotu. Ļoti pārlicinoša atbilde bija sniegta.

Sakiet, lūdzu, jūs kā inženierzinātnē darbojošs zinātnieks... varat nosaukt kādus apsvērumus, kāpēc pilnībā vai daļēji šo siltumenerģiju tomēr nebūtu jāuzskata par lietderīgi izmantotu?

A. Barisa.

Paldies par jautājumu.

Tas pirmais, kas man nāk prātā, ir tieši šis te tehniskais jautājums, kas saistās ar to, cik daudz siltuma faktiski... nu, pēc tās labākās pieejamās prakses būtu nepieciešams izejvielu sagatavošanas un pārstrādes procesā. Ko es ar to saprotu? Tas ir biogāzes reaktors, kuram ir jābūt siltinātam, lai samazinātu siltumu zudumus. Gadījumā, ja šis reaktors nav nosiltināts, tad siltumenerģijas zudumi būs lielāki un pašpatēriņš būs lielāks automātiski. Līdz ar to tam būtu jāseko līdzi. Tas ir viens tāds tehnoloģiskais aspekts, ko es varu uzreiz nosaukt.

Nu... otrs jautājums, kas saistās ar klimatu, es gan teicu pretējo, bet tā ir šī te lieta par to, ka enerģiju nedrīkstētu izkūpināt gaisā. Tam es pilnīgi arī piekrītu. Bet varbūt drīzāk es uz to skatos tanī apstākļī, ka tai koģenerācijai ir jāaizvieto divas stacijas — elektrības ražošana un siltums — jau pašos pirmsākumos. Bet ka šinī gadījumā biogāzes operatoram tas mērķis ir bijis elektrības ražošana un viņi koģenerāciju ir izvēlējušies tāpēc, lai nodrošinātu savu pašpatēriņu.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies par šo skaidrojumu un arī Satversmes tiesas vārdā vēlos jums pateikties par dalību šajā tiesas sēdē un par jūsu sniegto ekspertīzi, kas būs noderīga šīs lietas izskatīšanā. Paldies. Un novēlu jums jauku pēcpusdienu!

Cienījamie lietas dalībnieki! Šīsdienas ieplānoto darbu apjomu mēs esam paveikuši. Informēšu, ka nākamā tiesas sēde ir plānota nākamnedēļ, 27. septembrī, pulksten 10.00 un šajā dienā ir ieplānots uzklaut atlikušās četras pieaicinātās personas.

Jā, un raudzīsimies, kā jau es iepriekš norādīju, ne visu ir iespējams saplānot līdz beidzamajai minūtei, raudzīsim, vai arī šajā dienā būs iespējams dot vārdu lietas dalībniekiem debatēs un replikās.

Tā kā ar šo es vēlējos teikt, ka esat gatavi, iespējams, nākamajā tiesas sēdē arī piedalīties tiesu debatēs.

Šobrīd tiek izsludināts pārtraukums līdz nākamās nedēļas otrdienai, kas ir 27. septembris, pulksten 10.00.

Pārtraukums.

(Pārtraukums.)